

Zakho Centre
for Kurdish Studies
www.zakho-center.org

فہوژارتن و بہرہفکرن
د. فاخر حسەن گولی

سندی نوورہدین مہلا دیوانا

دیوانا

مهلا سندی

مهلا نۆره‌دین مه‌لا حه‌سه‌ن بێشیلکی - سندی

۱۹۳۲-۲۰۰۳

قه‌وژارتن و به‌ره‌هه‌فکرن

د. فاخر حه‌سه‌ن گولی

سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌كۆلینین كوردی

دیوانا مه‌لا سندی	په‌رتووك
د. فاخر هه‌سه‌ن گوئی	ڤه‌وژارتن و به‌ره‌ه‌ڤكرن
ئیکه‌ / ۲۰۲۲	چاپ
دیيار عبدالله جه‌گه‌رخوین جه‌مه‌یل واره‌یل عبده‌لباقی	دیزاین به‌رگ
978-9922-9168-8-0	ISBN
D- / ۲۶۴۸ / ۲۱	ژمارا سه‌پاردن

© ماضی چاپی یی پاراستیه بۆ | سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌كۆلینین كوردی
Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌كۆلینین كوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964 750 471 0863
📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

دیوانا

مهلا سندی

پیشہ کی

دہمے نهم دیوانین ہہلبہستان دخوینین بۆ مه دهردهکھیت ہندہک ژ ئەوان کارتیکرنا ئایینی و ہندہکان یا نہتہویہی و دلداری ل سەر زالبووہیہ، ہەر چہندہ خودانی ئەقی دیوانی (مہلا نۆرہدینی سندی) وەک ئیک ژ تەخ و جینین مہلایان دہیتہ ہژمارتن، لی دیوانا ئەوی نہ ب تنی ہۆزانین ئایینی ب خوہفہ دگرت، بەلکو پرہ ژ ہہلبہستین میژووہی، نیشتیمانی، ئەقینداری و... ہتد. ل قیری دئ ہولدہمین ب شیوہیہکی ریکوپیٹ نامازہ ب گرنگترین خائین گریدایی ب ژیاننامہیا جفاکی، ئایینی و سیاسی یا ہہلبہستفانی بکہین، و ژ لایہکی دیترفہ د چہند ریزہکاندا تیبینین جہی مفا وەرگرتنی ل سەر ئەقی دیوانی بنفیسین.

ہہلبہستان ژلای جفاکیہ:

مہلا نۆرہدین مہلا حەسەن خدر، ل سالآ (۱۹۳۲) ئ ل گوندی (بیشیک) ئ ژ گوندین (صوفیان) سەر ب دہقہرا (سندیان) قہ ژدایکبوویہ، ناقہاتی ژ بنہمالہکا ئایینی و جفاکی دہقہری دہیتہ ہژمارتن. ل سالآ (۱۹۵۴) ئ ژيانا ہەقزینی ل گەل خانم (ئسمەر عەبۆ عومەر) پیکھینایہ و خودای مہزن پیچ کور (عەبدولہادی، موحمەد مەہدی، محیەدین، لوقمان، سەگقان) و چار کچ (بەیان، جیہان، قیان و شیلان) ب ئەوان بەخشیشہ، ناقہری ل ریککھتی (۲۰۰۳/۱/۱۷) ئ ل باژیری زاخۆ ژ ئەقی جیہانی بارکریہ.

قۇناغین فەقییاتیا ہہلبہستفانی:

مہلا نۆرہدین د ژیی شہش سائییدا ل دہق بابج خوہ دەست ب خواندنا قورئانا پیروز کریہ، مفاہیہکی باش ژ زانستی بابج خوہ وەرگرتیہ، د ژیی

دوازده ساڵییدا ل ساڵا (۱۹۴۴)ی بابج ئەوی وهغەرا داویج کرێه، پاشان ژێو بهردهوامیدان ب خواندنێ چووێه دهف (مه‌لا ئیبراهیمی گۆیی) و ل نک کورێ ئەوی (مه‌لا یوسف)ی دهست ب خواندنێ کرێه و پاشی بهرهف ئهرمشتی دهقه‌را سلیفانه‌یانقه چووێه و بو ماوی ساڵه‌کی ل نک (مه‌لا سه‌عید ئهرمشتی) مژوولی خواندنێ بووێه، پاشان بهرهف گوندی (مارسیسی) سه‌ر ب دهقه‌را سندیانقه ب رێ کهفتیه و بووێه فهقیی (مه‌لا ته‌ها ده‌شتماسه‌کی) و ژ وانیه‌ین ئەوی مضادار بووێه، پاشان به‌ر ب باژێرێ زاخۆقه چووێه و ل مزگه‌فتا مه‌زنا باژێرێ ل دهف زانیی ناقدار (مه‌لا ئەحمەد عه‌بدو‌لخالق)ی ده‌ست ب فهقیاتی کرێه، پاشان بهرهف گوندی باکرمان ل نزیك زاخۆ چووێه و بو ماوی ساڵه‌کی ل به‌ر ده‌ستی (مه‌لا عه‌بدو‌لپه‌رحمان مه‌لا سا‌ح)ی خواندییه.

پشتی ساڵه‌کی د زق‌ریته‌قه زاخۆ و جاره‌کا دیت‌ر ل دهف (مه‌لا ئەحمەد عه‌بدو‌لخالق)ی به‌رده‌وامیدایه خواندنا خوه و پاشان وه‌ک بانگ هه‌لدی‌ری مزگه‌فتی (موئه‌زن) هاتیه ده‌ست‌نیشان‌کرن، هه‌روه‌سا ل گه‌ل ئەفی کاری بو ماوی دوو سا‌لان نوینه‌راتیا ئەوقافا زاخۆ کرێه، و پاشی بهرهف گوندی (ئیلینجاغ) ل پارێزگه‌ها هه‌ولێریقه چووێه و ل دهف (مه‌لا موحه‌ممه‌د به‌حرکی) ده‌ست ب فهقیاتی کرێه و ژ وێرێ بهرهف گوندی (له‌یلان)قه چووێه و بو ماوی ساڵه‌کی مفا ژ وانیه‌ین (مه‌لا عه‌لی له‌یلانی) ومه‌رگرتیه، پاشان دزق‌ریته‌قه زاخۆ ژ وێرێ بهرهف رۆژناقا کوردستانێ چووێه و ل نک (مه‌لا ئیسماعیل)ی وانیه‌ین ئایینی خواندینه و پاشان قه‌گه‌ریایه‌قه باژێرێ ده‌ۆکی و بووێه فهقیی (مه‌لا عه‌بدو‌لهادی موفتی) زانیی ناقداری ئەوی سه‌رده‌می یی ده‌ۆکی.

پاشان ژ دهۆكی بهرهف باژێرێ مویسلفه چوووه و ماوهیهکی ل خواندنگهها (الاحمدية) ل دهف زانایع مهزن (بشیر الصقال) وانهیین ئایینی خواندینه و ئیجازا مهلاتی پیهاتیه بهخشین، پاشی ل گهل خیزانا خوه بهرهف دهقهره شنگالیقه چوووه و ل گوندی (ره مېوسی) بنهجه و مهلاتیا گوندی ناقبری کریه، ژبو بهردهوامیدان ب خواندنا ئایینی بهردهوام هاتن و چوونا گوندی (قابووسیه) کریه و ژ وانهیین زانایع ناقدار (مهلا حسینێ مارونیسێ) مضادار بوویه و ئیجازا مهلاتی ژلایع مهلایع ناقهاتیقه پیهاتیهدان، پشتی بوورینا سی سالان دزفریتهقه زاخو و پشتی نهجامدانا تاقیکرنی، کو ژلایع زانایع مهزن (مهلا نهحمهد عهبدوخالق) یقه هاتبوو ریکخستن شیابوو ئیجازهکا دیتریا مهلاتی وهرگیت.

قۇناغین مهلاتی و مامۆستایهتیا ههلبهستفانی:

مهلا نۆرهدین پشتی چهندین سالان ب مهبهستا بدهستقههینانا زانستی ژ نهقی ئالی بو ئالی دیترو ههول و بزاقین نهوی یین بهردهوام شیابوو (ئیجازهیا) مهلاتی بدهستخوهقه بهینیت، لهورا دم بو دهمی مهلاتی و مامۆستایهتی، ههر ب نهقی مهبهستی ل سالا (۱۹۵۸) ئی ل گوندی خوه (بیشلیک) ئی ئاکنجیوووه و دهست ب پیشکیشکرنا وانهیین فهقهیان کریه و چهندین فهقهه ههبووینه ژ نهوان: (مهلا عوبهید، مهلا معاد، مهلا عهلی کeshانی، مهلا عهبدولعهزیز و..هتد). ل سالا (۱۹۶۰) ئی ل باژێرێ مویسل پیشکاری د خۆلهکا پهروهردیی بو ماوی شهس ههیقاندا کریه.

ل دهستیکی مهلا نۆرهدین وهک مامۆستای سهرهتایی ل قوتابخانهیا (نۆردینا) پاشان ژبو قوتابخانهیا گوندی (ئاقگهنی) یی سهر ب دهقهره (سندیان) فه هاتیه فهگۆهاستن و مژویلی وانه گۆتنی بوویه، ئی ژهر

پهيوهنديكرنا ئهوى ل ساللا (١٩٦١) ئ ب شوپرهشا ئهليلوليفه، رزىما عيراقى
 فهريانا دويركرنا ئهوى ژ كارى ماموستايى دهركرىه، بهلى ل ساللا (١٩٦٣) ئ
 جارهكا ديتر دزفريتهفه ل سهر كارى خوهيى ماموستايى ژبو دهمى سالهكى ل
 خواندنگهها (ديرمبوون) ل دهفهره سليقانهيان دهست ب وانه گوتنى كرىه، و
 ههروهسا دناقبهرا سائين (١٩٦٤-١٩٦٦) ئ دا ل خواندنگهها گوندى (ئهصدىدا
 سهرى) سهر ب دهفهره (شرقات)فه و ديسان دناقبهرا سائين (١٩٦٦-١٩٦٨) ئ ل
 قوتابخانهيا (پرمانا) ل دهفهره (قياره) بهردهوام وانه گوتينه. پاشان بو دهفهره
 ئاكرى، بو خواندنگهها (بجيل) هاتيه فهگوهاستن و ههر ل ئهوى دهفهرى ل
 ساللا (١٩٦٩) ئ ل قوتابخانهيا (دينارهته) مزويلى وانه گوتنى بوويه.

دهمى بهيانامهيا (١١)ى ئادارا ساللا (١٩٧٠) ئ هاتيه راگهاندىن، ناقبرى
 ل گهل خيزانا خوه زقريتهفه باژيرى زاخو و ل قوتابخانهيا (رزگارى) دهست ب
 كارى ماموستايى كرىه، ههر د ئهوى دهميدا وهك ئهندامى ئيكهتيا زانايين
 ئايينى يين كوردستانى هاتيه دهستنيشانكرن، پشتى شوپرهشا ئهليلولى ل ساللا
 (١٩٧٥) ئ ب داوى هاتى، ژيگوتى جارهكا ديتر دهست ب كارى خوه يى
 ماموستايى كرىه و ل قوتابخانهيا (شهراش) ئ ل دهفهره (سنديان) دهست ب
 وانه گوتنى كرىه، بو ماوى دوو سالان ل ويى مايه و ل ساللا (١٩٧٨) ئ بو
 (خواندنگهها رزگارى) و پاشى بو قوتابخانهيا (هيزل) ل زاخو هاتيه
 فهگوهاستن، ناقبرى بهردهوامى دايه كارى ماموستايهتيى و ههتا ساللا
 (١٩٨٩) ئ ل سهر ميلاكى پهرومردى هاتيه خانهنشينكرن، لى ل ساللا (١٩٩٣) ئ
 ل دويى ريقهبهريا ئهوقافا زاخو، وهك خوهبهخش بوويه پيشنقىژ و گوتارخوينى
 مزگهفتا (الرحمة) ل زاخو و پاشان بو مزگهفتا (الحاج قادر) ل زاخو هاتيه
 فهگوهاستن، ههژى گوتنييه ههتا ودهركرنى ل سهر ئهركى خوه ل

مژگهفتا ناقبری بهردموام بوویه، ب دهان خواندهکار و فیرخوازین زانستی ل بهردهستی ئەوی فیروویینه و خزمهتا ئەوی یا پۆهن و ناشکرایه.

ههلبهستانان ژلایع سیاسیه:

ههلبهستانان ل ساللا (۱۹۵۷) ئی پهیوهندی ب ریژین پارتی دیموکراتی کوردستان- عیراقیه کریه، پشتی مهلا مستهفا بارزانی ل ساللا (۱۹۵۸) ئی ژ ئیکهتیا سوفیهتی زفریهفه کوردستان، (مهلا نۆرهدین) وهک ئیک ژ ئەندامین شاندى زاخۆ ژبو پیشهوازیکرنا بارزانی ل بهغداد هاتیه ههلبزارتن و ل گهل بهربابوونا شۆرهشا ئەیلولئ و پهیوهندیکرنا هژمارهکا زیده یا کوردپهرومران ب شۆرشیه، بهشهکئ مهلايان ژى پهیوهندی ب شۆرهشا ناقبری کرن و ژبهز زیرهکاتیا ئەوان د خواندن و نقیسینیدا پتريا ئەوان بوونه کادرین پیشکهفتی یین شۆرهشی، ناقبری ل دهستیپکا شۆرهشا نافهاتی ل ساللا (۱۹۶۱) ئی پهیوهندی ب شۆرهشا ناقبری کریه و پۆلهکئ بهرچاچ گپرایه و پشکداری د نازادکرنا باژیرئ زاخۆ دا کریه، ل ساللا (۱۹۷۴) ئی پشتی رهوشا سیاسی دنابقهرا سهکرديهتیا کوردستان و رژيما عیراقئ تیکچوویهفه، پهیوهندی ب ریژین شۆرهشئ کریه و ب فهرمانا مهلا مستهفا بارزانی وهک (قازیع شهري) ل ناقچهرداریا باتیفا دهقهرا گولیان هاتیه دهستنیشانکرن و ههتا ب داوی هاتنا شۆرهشا ئەیلولئ (۱۹۷۵) ئی ل سهز کارئ خوه بهردموام بوویه.

ههر جهند پشتی شۆرهشا گولانئ (۱۹۷۶-۱۹۸۸) ئی سهزهدای (مهلا نۆرهدین) ئەشیايه بگههیته دناق ریژین شۆرهشا ناقبریدا و بیته پیشمهزگه، ئئ بهردموام د پهیوهندی دابوویه، ههژی گۆتنيیه کورئ ئەوی (عهبدولهادی) پشکداری د شۆرهشا گولانیدا کریه و ل ساللا (۱۹۸۲) ئی (عهبدولهادی) ل گهل دوو ژ کهسوکارین خوه ب هۆکارئ کهفتنا ئەوان د بوسهیهکا

لهشكهري عيراق دا ل نيزيك گوندئ (مهلا عهربي) ل دهقهرا گوليان هه
سى شهيد بوون، (مهلا نۆرهدين) ب هه مى واتايانقه كهسهكى كوردپهروم و
حهززيكهري گهل و وهلاتى خوه بوويه، ههه كهسى ب هوپرى ههلبهستين
ئهوى بخوينيت، ئهف چهنده دئ بو ئهوى رۆهن و ئاشكرا بيت.

بههه مئين ههلبهستفانى:

يا ديار (مهلا نۆرهدين) ههوهكه باش دايه خواندنئ كو چهدين
بههه مان بنفيسيت، ب ئهقق چهندنئ شيايه هژمارهكا پهرتووكان ل پشت خوه
بهيليت و ژبو ههميان ببه جهج مفا ومهگرتنئ و ب ئهقى شيوهين ل خوارئ
نه:

- (كنز الدرر في معجزات سيد البشر) ب زمانئ عهربي د شهش بهرگاندا
هاتيه چاپكرن.
- شرح المقصود ابن زيد المسمى (الشرح الوافي والدا الصافي)، ب زمانئ
عههبيه.
- (رفع نقاب المستعصي عن معاني قصيدة ابن حنان الاندلسي)، ب زمانئ
عههبيه.
- ديوانا ههلبهستان يا ب ناقئ (ديوانا مهلا سندي)، ب زمانئ كورديه.
- (مهولوودناما مهلا سندي) ب ههلبهست، ب زمانئ كورديه.
- (تاريخ عشيرة السندي والگلي) ب ههه دوو زمانين عهههه و كورديه.

چهند تيبينيهك ل سهه ئهقق ديوانئ:

ههه چهند ب كورتى ژى بيت دئ ئامازه ب ئهوان تيبينى و خالين
گرنگ و بالكيش كهين ئهوين د ئهقق ديوانيدا هاتين كو ب ئهقى شيوهين
ل خوارينه:

- ئەف دیوانە ژ هەشت پشکان پیکهاتیه: ئایینی، پەروردی، نیشتمانی، میژوویی، ئەفینی، هەمەرەنگ، پشکا شاهین کوردان بەری ئیسلام و پشکا عەرەبی. هەر ئیک ژ ئەقان پشکان چەندین هەلبەستان ب خوەفە دگرت، هەندەک پشک کیم و هەندەک زیدە. دابەشکرنا ئەف دیوانی ل سەر چەند پشکان ژ لایە هەلبەستقانی ئەف دیوانیقە هاتیە پیکخستن، ب تنی چەندەک نەبن کو ژلایە مەفە هاتیە پیکوپیکرن واتە دەستکاری د پیش و پاشیا هەندەک هەلبەستین ئەف دیوانیدا هاتیە کرن، مەرەم ژی پین ئەو بوویە داکو ب شیویەکی زانستیتەر بەیتە سەرۆبەرکرن.

- مەلا نۆرەدینی ناسناق (سندی) بۆ خوە هەلبژارتیه و د چەندین مالکین هەلبەستین خوە دا ب ئاشکرای ئاماژەپیکریە مینا:

ســــــــــــندی دلــــــــــــۆزە بــــــــــــۆ کوردــــــــــــتان
قــــــــــــەلــــــــــــەم ل دەــــــــــــستی ل قــــــــــــی مــــــــــــەیدانی

هەر دیسان دبیژیت:

سندی ل هەمی چاخا
بۆ کوردینی بزاخا
دی تە ئیخت ناخا

ئەگەر تازە نە روینی

- ل دویف ئەو فەکۆلینا ل سەر هەلبەستین مەلا نۆرەدینی هاتیە کرن، ئەف چەندە دیار دبیت کو پەنگە ناقبری ل ساللا (۱۹۶۰ هەتا ۱۹۶۱) دەست ب فەهاندنا هەلبەستان کریت بۆ نموونە هەلبەستا ب نافی (قوتابخانا نۆردینیا) ئەوا دناقبەرا سالتین (۱۹۶۰-۱۹۶۱) هاتی نقیسین وەک کەفتترین و ئیکەمین هەلبەست بەیتە هژمارتن.

- پڕانیا هەلبەستین ئەف دیوانی میژوو ل سەر نە هاتیە نقیسین، ب تنی کیمەکا ئەوان نەبن بۆ نموونە وەک: هەلبەستا قوتابخانا نۆردینیا (۱۹۶۰-

١٩٦١ئ، قوتابخانا (دېرمبوون ١٩٦٢ئ، قوتابخانا ئەصدیدا سەری ١٩٦٥ئ،
قوتابخانا خابوور (١٩٧٢-١٩٧٣ئ.

- هەول هاتیەدان هەر پەیشەکا نە رۆهن یان پەیقین پیدفی ب پیناسەکرنی د دیوانیدا، ب شیوهیهکی ریکوپیکی ل پەراویزان هاتینە نقیسن.
- ب هیچ رەنگەکی مە دەستکاریا رینقیسا هۆزانی نەکره، ب تنی د ئەوان پەشقاندا کو ب شاشیا رینقیسی دەینە هژمارتن و کارتیکرنی ل ریتم و واتایا هۆزانی و چارچووئی گشتیی ئەوی ناکەت، راستشەکرن هاتینە ئەنجامدان، بۆ نمونە: (چو- چوو)، (بو- بوو)، (بو- بۆ) و... هتد.
- دناف هەلبەستین ئەقی دیوانیدا کو پتیرا ئەوان ب زمانی کوردی هاتینە نقیسن لی چەند مالک ب زمانی عەرەبی تیکەلی هەلبەستین کوردی کرینە مینا:

قلت قولاً ثم قالت

قم لنذهب للسرور

قلت مولاتي

سروري على النيشان خال

- واته: (من گۆتەك گۆت پاشی وی گۆت، دئ رابە دا بچینە کەیف و خوەشیی، من گۆت ئەز قوربان، کەیفخوەشی ل سەر من قالەیه).
- مەلا نۆرەدینی د پشکا (شاهین کوردان بەری ئیسلام)ئ د دیوانیدا شروقیەکرنەك ب زمانی عەرەبی نقیسیە پاشان پوختەیا وی ب زمانی کوردی وەك هەلبەست قەهانیدیە. مە هەولدایه تەقایا نافەرۆکین عەرەبی ئەوین هەلبەستقانی ل پەراویزان هیانین ژبو زمانی کوردی قەگۆھیژین و ئەقی نقیسنی بکارهینین: ((ژ تیبینین هەلبەستقانی ئەقی دیوانی ب زمانی عەرەبی هاتیه وەرگیژان)).

- ئەف دیوانە مینا گەلەك دیوانێن دیتەر، هەندەك هەلبەست دوو یان سێ جارەن هاتینە قەهانەن، هەر ب ئەف مەبەستێ مە هەولدا دانەیهكێ ژ ئەوان وەك هەلبەستا بنەرەتی ل قەلەم بەدن و ل گەل دانەیهێن دیتەر بەراورد بکەین و جیاوازیێن ئەوان ل پەراویزان بنفیسین، داكو ب ئەف چەندێ پتر ببیتە جەه مفا وەرگرتن.

- پشکا دویمایهێ ب زمانێ عەرەبی هاتیه بەرهههفکرن کو ئەو ژێ ب تنێ ژ دوو هەلبەستان پیکهاتیه. یا ئیکێ ئایینییه ب ناقی (بأسم الله رب الخلائق) و یا دیتەر نیشتمانییه ب ناقی (أيا منقذ الأكراد).

- وەسا دیارە کو هەلبەستفانێ ئەف دیوانێ هەتا ئاستهکی شارەزایی د زمانێ فارسیدا هەبوویه، لەورا هژمارەکا زێدە یا پەیهیێن فارسی بکارهیناينه مینا: بیهوده (بئ مفا، بئ قازانج)، گەند (گەنی)، سوخته (سوئی)، بەد (نەباش)، ئاتەش (ئاگر)، خەندە (کەنی) و... هتد.

- هەر کەسێ ب هویری ئەف دیوانێ بخوینیت دئ ب دەهان پەیهیێن عەرەبی ببیت، ئەف چەندە ژێ بوو کارتیکرنا ئایینی ل سەر هەلبەستفانی دزقپیت، کو کەسەکی ئایینی بوویه. ل قییری ب تنێ دئ ئاماژە ب چەند پەیفان کەین مینا: صاحب طهريق (خودان ریپاز)، واعظ (بانگخواز)، ظههر (پشت)، نهظيف (پاقر)، جور (ستەم)، لحظه (دەم) و... هتد.

- ئەف دیوانە وەك گەلەك دیوانێن کلاسیکی دیتەر هژمارەکا زێدە یا پەیهیێن کوردی ب دارشتنا عەرەبی هاتینه نفیسین وەك: صەد (سەد)، پصمام (پسام)، طاری (تاری)، قەط (قەت)، هوصا (هوسا)، بسطینن (بستینن)، طرس (ترس) و... هتد.

ل داویێ سوپاسیا خودایی ئەرد و ئەسمانان دکەین کو هیژ و شیان داینە مە ئەم ئەف دیوانێ بگههینینه ئەفی ئاستی، هەرودەسا سوپاسیهکا

تایبەت بۆ مالباتا هەلبەستقانی کو ئەم بووینە جەج باومریا ئەوان و ل سەر
ئەق دیوانی کار بکەین، نەمازە کورئ ئەوی (موحەممەد مەهدی) کو
بەردەوام هاریکار و پشتەقانی مە بوو. هیقیدارین ژ یەزدانی ئەف کارە ببیتە
جەج مفا وەرگرتنا تەقایان.

د. فاخر حەسەن گولی

دەۆک ۲۰۲۱

پشکا ئیک

ههلبهستین ئایینی

سەر نامەیی قی دەفتەری

سەر نامەیی قی دەفتەری

کو من نقیسی قی دەمی

دیباچەیا^(١) بناقی خودا

یا رەب ژمە دویرکی غەمی

گاڤا کو یەزدانی قیا

چیکت ژبو خو کەونەکی

ئانی وجوودی^(٢) وی قەلەم

وی ئافەراند ب ئەونەکی^(٣)

ئەووەل^(٤) خودا گۆتە قەلەم

بنقیس ل سەر لەوحی^(٥) دەلال

ناقی من یی زیبا^(٦) و جان

نی هەر ئەزم صاحب جەلال^(٧)

(١) پێشەکی، بەراھی.

(٢) هەبوونی.

(٣) ب رەنگەکی، ب شیوەکی و...

(٤) ئیک.

(٥) د ئایینی ئیسلامیدا دیژنی (لوح المحفوظ) کو ل ئەسمانی حەفتییە و رویدان و

بویەری بوری تیدا هاتینە تومارکرن.

(٦) جوان، دەلال و خشکوک.

(٧) خودان سەروری.

وهستان ل دۆرئ صهف ب صهف^(١)

سووجه برن وان پهف ب پهف^(٢)

ئهوان مهلائيكيت دهلال

ئهو نوور د پشتا ئادهمی

بوویه ئهصل بو خاتهمی

بوویه موحهمهده وی دهمی

ل سهه تهختی ذاتی ذی الجلال^(٣)

ناقئ وی همبهریییخ خودا

قهط^(٤) جارهکئ نابت خودا

د تهحیات و تهشههودا

بئ وی نقیژ دئ بت بهطال

هاته نقیسیین د ئهزهل

ل سهه لهوحی ب ئهمرئ^(٥) خودا

ل سهه قسوورئ^(٦) جهنهتئ

ئهف ناقئ شرین و دهلال

ئهیا موحهمهده سهرومهی

تو دۆستی شاهئ ئهکبهری^(٧)

(١) ریز ریز.

(٢) جوین جوین.

(٣) خودی سهرومهی.

(٤) ل جههکئ دیتر: قهت.

(٥) ب فهرمان.

(٦) (قصور) واته گهلهک (قهصی).

(٧) خودایی مهزن.

هۆلا قى عەردى د قى چەرخى دا
 ھەر^(۲) دزقېرت د قى نەرخى^(۳) دا
 قەط^(۴) ئەو گۆم^(۵) نابت د قى گەپھانى^(۶)
 يەك جار خوار نابت د قى دەورانى
 بىست و چار^(۷) ساعەت دەورا رۆژئىيە
 سى سەد و شىستا دەورا صائىيە
 خۆرشيد^(۸) مەه و ئەستىر^(۹) و ئەفلاك^(۱۰)
 تە ئافەراندىن ب قى پەنگى چاك
 چيا و خاك و كانى و پرووبارا
 گول و گيا و ھەم دار و بارا
 كانى مەعدەنى^(۱۱) ب ھەمى پەنگە
 دونيا ب قانە زۆرا پەرشەنگە

(۱) مەلائىكەت - فرشتە.

(۲) ل جەھەكى دىتر: ھەر يا.

(۳) بها.

(۴) ل جەھەكى دىتر: قەت.

(۵) (گوم) پەيقەكا فارسى يە رامانا (بەرزە- ھندا) ددەت.

(۶) گەشت- گەپھان.

(۷) ل جەھەكى دىتر: چوار.

(۸) خورشيد) پەيقەكا فارسى يە رامانا (حەتاف، تاف و رۆژ) ددەت.

(۹) ستىر.

(۱۰) ئەفلاك (فەلەك) واتە چەرخا گەردۆن.

(۱۱) كانزا.

طهیر و طهوال^(۱) و ههمی جانهوهر
ل قئ دویایئ بهلاقبوون ل سهر

پیکشه دژین ههمی به ئیمیش^(۲)

ئهوئ شوکهر و بهطال^(۳) و بی ئیش^(۴)

ههر یهک توخمهکن ب ههزارا ئهو پهنگ

ههر یهک زمانهک ئاواز و ب دهنگ

گول چهند توخمن^(۵) و چهندی پهنگن

ئههرناک و ئهشکال وه چهندی شهنگن

ههر تشتی ل قئ دونئ^(۶) بیینم

بی شهکه^(۷) ژوئ عیبرهتی هلینم

چیکریئ ته تم^(۸) ژبو ته شاهد^(۹)

ههر یهک ژئ دهلیت^(۱۰) خودا تو ماجد^(۱۱)

روو رهش ئهو کهسن کوۆ ته نهناسن

شهرمهنده^(۱) ئهوهن د بی کراسن^(۲)

(۱) تهیر و تهوال.

(۲) ل گهل مه، ژ زارقی سوپانی هاتیه و مرگرتن.

(۳) بهتال.

(۴) بی کار، بی شۆل، ژ زارقی سوپانی هاتیه و مرگرتن.

(۵) جین، جوړ.

(۶) ل جههکی دیترا: دنن.

(۷) بی گومان.

(۸) ههموو، تهقا.

(۹) دیدمقان.

(۱۰) دبیژیت، ژ زارقی سوپانی هاتیه و مرگرتن.

(۱۱) بهریز و هیژا.

پۆشمانی^(۳) دبن د رۆژی تالی^(۴)

په رتووک و شههین ئەوا نه خالی

کەسی گۆهدار بت بۆ ئەمری خۆدی

ئەوی جهـ خۆش بت کا تو گۆهـ بدی

وی جهـ بهههشته ب خیر و خۆشی

ئاقا کەوتەری ئەو دی قەنۆشی^(۵)

قەصر و پەلاس و بیلا^(۶) و ئەیوان

بنگههـ و باغ و پرووبار و دیوان

برپهنگهها میوه^(۷) هنگین و شهراپ^(۸)

مسک و عەنبەر و زوباد^(۹) و گۆلاب

دلی ته بچت چی چاف به وی رۆهن بوون^(۱۰)

ولحم طیر مەما یشتهون^(۱۱)

(۱) (شەرمەندە) پەشقە کا فارسیه و رامانا (شەرمزار) ددەت.

(۲) بئ جلوبەرگن.

(۳) پەشمانی.

(۴) رۆژا دویمایین.

(۵) (قەنۆشی- وەنۆش) ژ پەشقا فارسی یا (نوشیدن) قەخوارن هاتیە.

(۶) قیلا.

(۷) قیقی. ژ زارقی سورانى هاتیە وەرگرتن.

(۸) قەخوارن.

(۹) دۆهنەکن بیهنخووش و پەنگی وی رەشە.

(۱۰) ژ ئەقن ئایەتن هاتیە وەرگرتن: (وفیها ما تشتهیه الانفس و تلذ الأعین)، سۆرەتن

(الزخرف)، ئایەتا (۷۱).

(۱۱) ژ ئەقن ئایەتن هاتیە وەرگرتن: (ولحم طیر مەما یشتهون)، سۆرەتن (الواقعة)، ئایەتا (۲۱).

وان حورعه‌ینی رووگه‌ش و گول گۆن

په‌نگی وان وه‌کی ئۆلۆئۆئ مە‌کنون^(۱)

ل وی خدمه‌تکار لاویین سه‌رنخۆن

ئه‌ون ویلدانی هه‌فر موخه‌له‌دۆن^(۲)

تشتی ته‌ بقییت نیژیکی ته‌یه

چینیا میوه^(۳) زۆر ئاسانه‌یه^(۴)

جلوبه‌رگی وی هه‌می ئه‌رمۆشن^(۵)

برا دزانی چه‌ند تازه و خۆشن

هه‌می سۆندسن^(۶) و ئیسته‌به‌ره‌قن^(۷)

نه‌رم و خۆشکوکن ئه‌و قه‌ط^(۸) نه‌ ره‌قن

خه‌مل^(۹) و چه‌کی وی زیپر و گه‌وه‌رن

تاجی ل سه‌ر سه‌را هه‌می جه‌وه‌رن^(۱)

(۱) ژ ئه‌قی ئایه‌تی هاتیه وەرگرتن: (و‌حور عین ک‌أمثال اللؤلؤ المکنون)، سۆرته‌ی (الواقعة)،

ئایه‌تا (۲۳).

(۲) ژ ئه‌قی ئایه‌تی هاتیه وەرگرتن: (یطوف علیهم ولدان مخلدون)، سۆرته‌ی (الواقعة)، ئایه‌تا

(۱۷).

(۳) فی‌قی.

(۴) ژ ئه‌قی ئایه‌تی هاتیه وەرگرتن: (قطوفها دانية)، سۆرته‌ی (الحاقة)، ئایه‌تا (۲۳).

(۵) ژ ئه‌قی ئایه‌تی هاتیه وەرگرتن: (ولباسهم فیها حریر)، سۆرته‌ی (فاطر)، ئایه‌تا (۳۳).

(۶) سۆندس و ئیسته‌به‌رمق رامانا (ئاقرمیش، حه‌ریر) دده‌ت.

(۷) ژ ئه‌قی ئایه‌تی هاتیه وەرگرتن: (ویلبسون ثیابا خضرا من سندس و استبرق)، سۆرته‌ی

(فاطر)، ئایه‌تا (۳۱).

(۸) ل جه‌ه‌کی دیتر: قه‌ت.

(۹) جوانی، پێ‌کوپێ‌کی.

دوینا چو نینه هەر بی تالییه^(۱)

ئەهلی دویایی ل وئ بی پرووییه

قورئانا کهریم ب قئ نظامی^(۲)

خودا کریه دەستور ژبوونا عامی

ما بەر دکەفت ئەم قئ بەدخانئ

ل دوو ببهزین ب دژی قورئانئ

وی حوکم^(۳) و ئەحکام هەمی بهیانن

هەر وهکی پۆژی هەمی عەیانن^(۴)

مافی هەر کەسئ تی مسۆگەرە

ئەهلی قورئانئ هەر ئەو سەرورە^(۵)

هەمی کەس تیدا وهکی برانە

عەینەن^(۶) هەر وهکی ددانئ شانە^(۷)

ئئ ما ئەز چبکم مەدەست ژئ بەردا

خاسمە سەرۆکا ئ هەمی عەردا

(۱) بی دویماییه، بی داویه.

(۲) پیکخستئ، سەرۆبهریخ.

(۳) فەرمان، دەستویر.

(۴) بهرچافن، دیارن، و...

(۵) ژ ئەقئ ئایهتی هاتیه وەرگرتن: (یاایها الناس انا خلقناکم من ذکر وانثی وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا ان اکرمکم عند الله اتقاکم)، سۆرەتی (الحجرات)، ئایهتا (۱۳).

(۶) وهک، مینا.

(۷) ژ فەرموودیا پیغه مبهری (س) هاتیه وەرگرتن: (الناس سواسیة کأسنان المشط لا فرق لعربی علی أعجمی و لا أعجمی علی عربی الا بالتقوی، کلکم من آدم و آدم من تراب).

ههردهم كو نهفس ههقائى شهيطان

روحه دبیتن ههقائى پهحمان

يا رهب تو روحم بشوو ب جارەك
بئ نهقصى⁽¹⁾ ژبۆته صههده تهبارەك

⁽¹⁾ بئ كيماسى.

خۆشتقیتیرین ل نك یهزدانی^(۱)

سه‌ری هەر سه‌را یه‌زدانی مه‌زن
گه‌لی دونه‌یای ئه‌وی چیکرن

د قورئانی دا گو^(۲) ئه‌ی گه‌لی ناسن
هشیار بن هوون هەر ئه‌صلی خۆ بناسن

من هوون چیکرن ژ دائو بابه‌کی
هوون هه‌می به‌نده بو خودایه‌کی

هوون چه‌ند مله‌تن چه‌ند قه‌بائیلن
هوون چه‌ند بابک و عه‌شیر و عیلن

دا هه‌می دگه‌ل ئیک وه‌کی برابن
بو شۆلی خیری پیکشه هوون رابن

خۆشتقیتیرین ل نك یه‌زدانی
ئه‌و کهسه ئی ته‌قوایی بزانی

(۱) ژ ئه‌قی ئایه‌تی هاتیه وهرگرتن: (یاایها الناس انا خلقناکم من ذکر وانثی وجعلناکم شعوبا و قبائل لتعارفوا ان اکرمکم عند الله اتقاکم)، سۆرته‌ی (الحجرات)، ئایه‌تا (۱۳).

(۲) گۆت.

تو ژ ئادهمی و ئادهم ژ ئاخى (١)

پيشروئ (٢) مهزن په يغه مبهري مه
ئهف گوتنا هه ژ وى گه هشتيه مه

گو ئادهميزاد (٣) ههمى ب تهمامى
ئاغا و گهدا (٤) ب خاص (٥) و عامى (٦)

ههمى پيزه كن ل نك يهزدانى
عهينه ن ههر وهكى ددانى شانى

زيدههى نينه ههر عه ره بهكى
ل سهر ههر كهسى يان عه جه مهكى

مه گهر ب تورسا (٧) يهزدانى گه وره
ئى خۆدئ ناس بت ههر ئهو ب فهخره

تو ژ ئادهمى و ئادهم ژ ئاخى
ده خۆ ناس بكه ئه گهر تو بزاني

(١) ژ فهرموودهيا پيغه مبهري (س) هاتيه ودرگرتن: (الانس سواسية كاسنان المشط لا فرق لعربي على أعجمي و لا أعجمي على عربي الا بالتقوى، كلکم من آدم و آدم من تراب).

(٢) رپهر، سهرومر و...

(٣) ئادهميزاد) په پيغه كا فارسىه و رامانا (مرؤف) ددهت.

(٤) خوازخوازوئ.

(٥) تاييهت.

(٦) گشتى، تهفابى و...

(٧) ترپسا.

هەر کەس ئازاد ژدایکبوویه^(۱)

فارۆقی^(۲) مەزن گۆتتەك وی گۆت

دلێن زۆردار و قائلما وی صۆت^(۳)

گۆ ئادەمیزاد بینە ب سەریهستی

وہ کرنه بەندەئێن خستنه دەستی

دایکا هەر کەس وەك ئەو بی یه

ئەوی سەریهست بی بەندیی چی یه

(۱) ئیمام عومەر دبیژیت: (متی استعتم الناس وقد ولدتهم امهاتهم احراراً).

(۲) ئیمام عومەر کورئ خەتابی.

(۳) صۆت.

بهیتا صهد مالكا نونخ، ئەى نۆپەدین^(۱)

ئەى نون و واو و رائو ئا
وەى لام و دال و يـائو نون
رابعه ژبو خو كار بکه
بى شۆل تو ئیدی بهس پروون

رابعه ژخه و هشیار به
ههردهم گـرى و زارى به
بهس تو لىن قى بارى به
هاورى و هاوکار^(۲) ل ته چوون

یهك یهك ژته بوونه جودا
موحتاجى بوورینا خودا
کهسکچ چو فایده ل وان نهدا
هه ر وهك ئەوان دۆستهك نهبوون

هه ر وهك کهسچ ژار و فهقىر
کهس وان چو جار^(۳) نا ئیته بىر
چوون و ديار نابن ل دویر
ژینا ئەوان بیهوده^(۴) بوون

(۱) ئیخسیر.

(۲) ههشکاری، هاریکاری.

(۳) ل جههكچ دیتەر: جا.

(۴) بیهوده) پهیههكا فارسیه و پامانا (بى مفا، بى قازانج، بى بهرههم و...) ددهت.

کا ئادەم و حەوا و شەیس^(۱)
کا نوح و ئەحیا^(۲) و جەرگیس
کانئ سۆلەیمان و بەئقیس

داوود دگەل وان ژیکقەبەوون

ئیدریس و عیسی ژئی بـرن
هارون و مووسا ژئی مـرن
فیرعەون و هامان بن بـرن

ل پێش وان ئەوئ مەقدوونی^(۳) بوون

کا صالح و لوقمان و ئووط
کا طاظەئیس و کا طەئووت
هاروت و ماروت هەر دو چوون

چوون و دگەل وان ئەفلەطوون

یەعقوب و یووسف ژئی نەمان
جەمشید و جەمشای زەمان
قەیصر و کیسرای عەجەمان

پۆستەم و کەیخسەرەو زەنون^(۴)

کانئ هەمی میر و ملووک
کانئ ئەوئین صاحب سلووک

(۱) (شیپ) کوپئ ئادەم پێغمبەری (س) بوو.

(۲) یەحیا پێغمەبەر کوپئ زەکەریا پێغمەبەری (س) بوو.

(۳) ئیسکەندەری مەقدوونی.

(۴) جەمشید، جەمشاه، قەیصر، کیسرا، پۆستەم و کەیخسەرۆ پامانا (شاه و دەستەلاتدار)

دەمن.

کانی خودان باجار^(١) و سووک
 چوون و د ئه‌رضی^(٢) به‌رزه‌بوون
 کانی ئه‌وین صاحب طه‌ریق^(٣)
 کانی خودان رۆتبه و فه‌ریق^(٤)
 ل دهریایئ گۆرئ بوون غه‌ریق^(٥)
 چوون هه‌می کاسیده^(٦) بوون
 ئه‌و عالم و ئه‌و جاه‌لا^(٧)
 ئه‌و عاقل و ئه‌و غا‌فلا^(٨)
 پی‌کته ب مرنئ موبته‌لا^(٩)
 قه‌ط^(١٠) مه‌هدره‌ک ئه‌وان نه‌بوون
 کانی گه‌ل و ئاغا و میر
 کا به‌گه‌ر^(١١) و کانی وه‌زیر
 ل مرنئ هه‌می بوونه فه‌قیر

(١) باژێپ.

(٢) ئه‌رد.

(٣) خودان رێباز (رێباز سۆفیگه‌ری).

(٤) پله و پۆست.

(٥) خه‌ندقین.

(٦) ژ په‌یقا (کاسد) هاتیه و مرگرتن و د زمانی کوردی دا پامانا (سست و نه‌پمو) ددهت.

(٧) نه‌زانان.

(٨) نه‌ئاگه‌هداران.

(٩) تووشبوویان.

(١٠) ل جهه‌کی دیتر: قه‌ت.

(١١) په‌یشه‌کا مه‌غوئیه و پامانا (مه‌زن، و ئاغا و خان و ...) ددهت.

ئىككى ژوان رۆتبە^(۱) نەبوون

ل مرنى ھەمى ئەسیر و دىل
بى فایدەنە ھەر قال و قىل
بەس بوون ھەر ەمەل دەئیل

كا چى ژبوۆ تە كۆم قەبوون

كاچى تە بوۆ خۆ كۆم قەكر
ژ خیرا ئەو تە دگەل خۆ بر
مال و گوپرا فایدە نەكر

ھەر دوو دگەل تە ژ ئىكقەبوون

دگەل ئەوان دى بى جودا
چى پىش بەرى زاتى خودا
پاشى جەوابا خۆ بدا

ئەى روى پەشى و ئەى سەرنخوون

كانى ئەمام ئەنبىا^(۲)
كانى سەرۆكى ئەصفىا^(۳)
ما كا چراغى ئەوئىا^(۴)

سەرۆك ژبوۆ وى بەندەبوون

كانى شقانى ئومەتى
كا مەھدەرى شەفاعەتى^(۱)

(۱) پلە، پایە.

(۲) پىغەمبەران.

(۳) ھلبژارتیان.

(۴) واتە (باومرداران و سەریەرشتان).

كانت هه قالى هيجرتهتى^(٢)

چووون و نعيم الماهدون^(٣)

كانت عومهر كانت عهلى

كانت فهتهن ئى مؤبتهلى

نى دين ب قان بوو مونجهلى^(٤)

ماتوا و نعيم الذاهيون^(٥)

ئهصحاب و ئال ئيك ژى نه مان

پيکفه دگورئ ئه و جه مان

قهط^(٦) کەس ژ وان پاشقه نه مان

چووون و نعيم الراحلون^(٧)

كانت گه لو ههر چار ئيمام^(٨)

كانت ئهويين صاحب مه قام^(٩)

مرئى برن ئه و خاص و عام^(١٠)

پيکفه ل قى رى رسته بوون

مادهم دزانئ قى هه مئ

(١) به پرقانى.

(٢) مه به ست ئيمام ئه بويه كره ئيكه م خه لىض راشدين.

(٣) ل جهه كئ ديتتر: الراحلون؛ واته (باشترينى به لاقه كهران).

(٤) رۆهن و ئاشكرا.

(٥) واته (باشترينى يين چووون).

(٦) ل جهه كئ ديتتر: قهت.

(٧) ل جهه كئ ديتتر: الماهدون؛ باشترينى باركريان.

(٨) ئيمام ئه بو حه نيغه، ئيمام مالك، ئيمام شافعى و ئيمام حه نبه لى.

(٩) خودان پله و پؤست.

(١٠) تاييهت و گشتى.

بوچی د پاری قی دەمی
ما طرس ته نینه ژ جهه نهمی
ئەف شیرته بیهوده^(۱) بوون

رۆژ و شهقا طاعت بکه
ههردهم بده نهفسی چکه
دزانی قیامهت بی شکه
بوچی ههمی باشی ل ته چوون

دزانی قیامهت وا ههیه
ژینا دنی بی فایدهیه
مرۆف ددهستی بهندهیه
تهوبه بکه بی لیقه بوون

رابه بکه دائیم عمهل
پر شهوق و بی سستی و مههل
وهخته بگههیتن ته نهجهل
دگهل یار و دۆستا ژیکه بوون

دونیا وهکی واری بهار
چهند رۆژهکا مهتی بووار^(۲)
پاشی قهری بوون سهر شووار
تالی گو^(۳) گۆر واری مه بوون

دونیا ژبو مه وارگه هه

(۱) بیهوده) په یقه کا فارسیه و پامانا (بی مفا، بی قازانج، بی بهرهم و...) ددهت.

(۲) مه تیدا بووراندا.

(۳) دویمه یی گۆت.

تیدا دژین صال و مههه
پاشی ئهوی تالی ههنه

بارکر ئهوی ل پيشيا مه چوون

دونييا شه پابا هنگهين
چهند جورعهيا⁽¹⁾ دئ ژئ قه خوین
پاشی دبن دهرد و بـیرين

پیکه هه می ئه م مرده⁽²⁾ بوون

دونييا شه ریتا سینه مـع
ههر وهك فليمـع قـع ده مـع
ل بهر وان تو جارا بی غه مـع

یهك یهك ژته پابوورده بوون

دونييا دبیژئ گه شتی یه
پیار د ناقع نشتی یه⁽³⁾
ههردهم ژخو بو هیقی یه

تا ئه و ل ده ریا ده رقه بوون

دونييا وهكـی دۆلاب دوور
هندهك ل ژیر هندهك ل ژوور
هشيار به تازه تی ببوور

نـع ماره كۆر وهك وئ نه بوون

دهستا تو بهرده ژ قـع دنـع

(1) قۆچك.

(2) مری.

(3) دانا یه.

طه لاق ده قى كهفنه ژنى
دا بهرهمى بو خو بچنى
ل وئى جهننه تا تازه و بژوون

يا رهبى ئەز بهندى تهمه
رهحمى نهك بى چاره مه
دزانم كو من عمهل كه مه
ما باشه بو من پاشقه چوون

يا رهب ب حهقى ئەحمه دى
قى بهنده يى ئازار نه دى
تو ب لوظف و رهحمى بى حه دى
بهخشينه بهنده دى دل بخوون

بهخشينه بهنده سندی يه
ههردهم ئەوى ژته ب هيقى يه
گهر وى ببهخشی ماچى يه
چبكهك ژ بهحرى كيم نه بوون

چهن⁽¹⁾ كهس ژبوۆ ته ناكرن
پاشى ته ئەو ئازا كرن
برنه بههشتى شا كرن
تشتهك ژ رهحمى كيم نه بوون

يا خوا ببووره ل مه هه مه
رهحما ته بى گاف و ده مه
طرسا مه زن هه ر جههنه مه
تيدا هه ر و هه ر كافىروون

(1) ل جههكى ديتىر: جهند.

ئەى گۆهدەرى (١) فى قىصەتى (٢)

ئامادەئى نەصیحەتى (٣)

يارەب نەبىنى زەحمەتى

گەر فاتحە زىۆ من بخوون

(١) ئەو گۆهدارىيى دكەت.

(٢) داستان، چىرۆك.

(٣) شىرەتى.

مالا^(۱) بەندا

خودئ قورئان ھنارتە بۆ موھەممەد
كو قانوننە ژبو دوتيا و دینی
ھەمی ئەھکام و ئاداب وئ بەیانن
نەکو تشتەك ژ ئەھکاما نھینی
چ تشتی گۆتی پیکشە بۆ مە راستە
دزانم ئەز ئەفی بعلوم الیقینی^(۲)
ئەگەر باومر نەکن ب قئ گۆتنا من
یەقین تو کافرەك زۆری لەعینی
خودئ تیدا بەیان کر بۆ مە ھەر تشت^(۳)
ل سەر مە فەرض کرن پینچ پۆکنئ دینی^(۴)
ژ ئەوہل شەھدەییە ئیدی ئقیژن
ژ وان چید بت خۆشی و پاکى و بزینی
زەکات و پۆزی و حەج ھەر سیئ دی
سۆپاسدارین ژ یەزدان بۆ قی دینی

(۱) مالکا.

(۲) زانینا تشتەکی ب پشتیستی.

(۳) ژ ئەقئ ئایەتی ھاتیە وەرگرتن: (ما فرطنا في الكتاب من شيء)، سۆرەتی (الانعام)،
ئایەتا (۳۸).

(۴) ژ فەرموودا پیغەمبەری (س) ھاتیە وەرگرتن: (بني الاسلام على خمس شهادة ان لا اله الا الله و ان محمد رسول الله واقام الصلاة وابتاء الزكاة وصوم رمضان و حج البيت).

هه‌یه‌ین شه‌ش رۆکنی ئیمانێ بزانه

فه‌ره‌ ئ سه‌ر ته‌ ب وان باومر بئینی^(١)

بکی باومر ب یه‌زدان و مه‌لاکان^(٢)

ب کتیب و پیش‌پوما^(٣) و رۆزا نه‌ینی^(٤)

چ خیر و شه‌ر هه‌می ب ده‌ستی خودییه

د فنی شادمانی بی و سه‌ر پی هلینی

هه‌چی تشتی گۆناه‌ لازم نه‌کی تو

ئه‌گه‌ر راسته‌ مرۆقه‌ک تو ب دینی

زه‌کات و خیرا تو بده‌ بۆ هه‌زارا

گه‌له‌ک باشه‌ بدی وان تو ب نه‌ینی

ئه‌گه‌ر خیر و زه‌کاتا تو نه‌دی وان

خودی بکم تو چو خیری زی نه‌بینی

دگه‌ل جیرانا زۆر باش و نه‌رم به‌

کو فه‌رمان هوسا^(٥) کریه‌ بۆ مه‌ دینی^(٦)

خودی گۆ^(٧) جارێ قوربا^(٨) و ل طه‌نشتی^(١)

(١) مه‌به‌ست هه‌ر شه‌ش ستوینێ ئیمانێنه: باومری ب خودی و فره‌شته و په‌رتووک و

پیغه‌مبه‌رین وی و رۆزا قیامه‌تی و خیر و شه‌ران.

(٢) مه‌لائیکه‌ت، فرشته.

(٣) رێبه‌ر.

(٤) رۆزا قیامه‌تی.

(٥) هوسا.

(٦) ژ ئه‌قی ئایه‌تی هاتیه‌ و مرگرتن: (والجار ذی القربی والجار الجنب و الصاحب بالجنب)،

سۆره‌تی (النساء)، ئایه‌تا (٣٦).

(٧) گۆت.

(٨) نیزیك.

بايهغ و توخى شهري برنه گهردون
 بهيان كر بو مه گشت تشت نهيني
 مهلاي باش ل شوونا^(١) نهنيانه
 نهگه باوهرنهكئ ئبليس هيني^(٢)
 خوي ل وان خو ش ببت پيگه ههرو ههرو
 بههشت جهبن ل روي ناخري^(٣)
 نهيارى دگهل مهلا و ديني خرابه
 نهگه تو بكئ يهقين دي خو خري^(٤)
 خودي خو شو بوو ژ نهنصار و مهاجر
 نهگه فهكري تو دي ل قورئاني بي^(٥)
 ههقالي نهحمهدي^(٦) پيگه عهزي
 ل سهر قهولئ وان بلند بي بورجا ديني^(٧)
 توقه در و ئيحتيراما بگه بو فان
 نهگه نه تو كهركه ماكه چري

(١) ل شوينا.

(٢) ژ فهرمودا پيغه مبهري (س) هاتيه و مرگرتن: (العلماء ورثة الانبياء) وقال (علماء امتي افضل من انبياء بني اسرائيل).

(٣) قيامهت.

(٤) خوه سهردا بي.

(٥) ژ نهقئ ئايهت هاتيه و مرگرتن: (والسابقون الاولون من المهاجرين والانصار والذين اتبعوهم باحسان رضي الله عنهم و رضوا عنه)، سورته (التوبة)، ئايهتا (١٠٠).

(٦) مبهست موحه ممهدي پيغه مبهري (س).

(٧) ژ فهرمودا پيغه مبهري (س) هاتيه و مرگرتن: (لو يجمع اهل الدنيا كلهم لم يبلغوا نصف اصحابي ولا ثلثهم ولا مدهم).

نهكئ زهما^(١) چو ئهصحاب و ئيماما
 ئهگهر پاشى ل جههنهم دئ تو پروينى
 ئهگهر بيژى وهكى وان ئهز دزانم
 تو بهد^(٢) ئهصل و يهقين سفره درينى
 بكى شۆلهك موخالف بت ژبو دينى
 يهقين پهردا حهيايئ دئ درينى^(٣)
 چ هۆش و ژير خودئ دانه سهري ته
 گهلۆ ما تازهيه تو ژئ دمرينى
 بيژى تو ئهزئ خۆم بادهيا خۆشى
 تو دئ ميلاك و گورجا پئ رزينى
 مه دى بچاقئ خۆ چهن^(٤) كهس پئ رهزيل بين
 ئهري بوچى ئهويئ تو د فرپرينى
 ههچى تشتى ب وى سهرخۆش بيئ توو
 نه ب نيژيك ئهگهر يهزدان حهبينى
 خرابه ههم ب گورهى تهندورستى
 گهلۆ ما تو لهشئ خۆ نا هوينى
 رهسوولى گۆ^(٥) بخوينن هوين ژن و ميړ
 برا قيچا دقيئت ههر تو بخوينى^(١)

(١) ب نهباشى باس نهكه.

(٢) بهد) پهيقهكا فارسيه و پامانا (نهباش) ددهت.

(٣) ژ فهرموودا پيغه مبهري (س) هاتيه ومرگرتن: (ان لم تستحي ولم تخف فاصنع ما شئت).

(٤) ل جههكئ ديتر: چهنه.

(٥) گۆت.

ب راستی تو مرۆقهك كيمه دینی^(۲)
 ب ئیکهتی دگهل خزم و مرۆقا
 تو دئ شی هه ر نه یاری خۆ رهقینی
 ئەگەر تو و خزم و خۆنئ خۆ بن ئیک
 تو دئ شی قهید و زنجیرا بجینی
 خۆدئ دبیزیت وهکی لبنئ ل سهر یك بن
 ههکه وه بکی برا دئ خیرئ بینی^(۳)
 ووشا خۆشن خیره بۆ خه لکی تو بیژه
 ب دهف نه رمی تو دئ خه لکی چه مینی^(۴)
 ب ئەزمانئ خۆش و نه رمی تو دئ شی
 زها مارا ژ کونئ وان دئ دهرینی
 نه ئەزمان زیدیه و پریژ و بی هۆش
 ئەگەر نه تو مطربهك کهو خورینی
 روی طرپش و دلرپهق هه ر دو پیسن
 ب وان دئ هه ر کهسی ژ دوور خۆ رهقینی
 ئەگەر هاتن ژبۆ ته هنده میهقان
 دقیتن تو ب وان خۆشی سه ر هلینی^(۱)

(۱) ههولدان، بزقین.

(۲) ژ فهرموودیا پیغه مبهری (س) هاتیه و مرگرتن: (من قتل دون ماله او نفسه او عرضه فهو شهید).

(۳) ژ ئەقئ ئایهتئ هاتیه و مرگرتن: (الذین یقاتلون فی سبیله صفا کأنهم بنیان مرصوص)، سۆرهتئ (الصف) ئایهتا (۴): هه ر دیسان پیغه مبهری (س) دبیزیت: (المؤمن للمؤمن کالبنیان یشد بعضه بعضا).

(۴) ژ فهرموودیا پیغه مبهری (س) هاتیه و مرگرتن: (القى اخاك بوجه طلیق).

ئەگەر چەن^(۲) صالح ئىك بۆ تە بىت دوست

دقیق ئىك جار ب وى باوەر نە ئىنى

نەباش و ئەحمەقا بۆ خۆ نەكە دوست

نەشى شۆلا دگەل وان قەلئىنى^(۳)

نەكە بۆ خۆ ھەقال و دوست ئەقانه

ھەكە پاشى تو دئ قەچف چىنى

بدە دوژمن سەرى مار ب تەمامى

برپژە ھەفكا دوستى ھنگشىنى^(۴)

ئەگەر چەن^(۵) مېرەكى باش بى ئو دژوار

دقیق ئىكى ژ خۆ مېرتەر بىنى

ئەگەر چەن^(۶) تو ب علم و زانىارى بى

ھەنە زانا نەشى ل نك وا توو پروینی

رەسولى گۆ^(۷) پچەك علمى دزانم

دگەل وئ ھەر ئەوھ سەرەكانیا دینی^(۸)

ژنى بینە برا د لاوینیى پا

تەمامكە تو ب وئ ئادابى دینی

(۱) ژ فەرموودەیا پیغەمبەرى (س) ھاتیه وەرگرتن: (اکرام الضیف واجب).

(۲) ل جەھەك دیتەر: چەند.

(۳) ژ فەرموودەیا پیغەمبەرى (س) ھاتیه وەرگرتن: (المرأ مع من أحب).

(۴) (ئیبین درید) دبئیت: (طعمي شري للعدو تارة والاري بالراح لمن ودي ابتغى).

(۵) ل جەھەك دیتەر: چەند.

(۶) ل جەھەك دیتەر: چەند.

(۷) ل جەھەك دیتەر: گۆت.

(۸) ژ ئەقى ئایەتە ھاتیه وەرگرتن: (وما اوتیتم من العلم الا قليلا)، سۆرەتى (الاسراء)، ئایەتا

به لئ ئیکا ب دین و باش تو بینه
 بهیانکه بۆ مه ب قی رهنگه ئەمینی^(۱)
 ههکه شوق باش و شۆلئ وئ حه لال بت
 تو دئ بهرخۆرهکئ باش زئ هلینی
 بهرئ خۆ تو نهده ناموسا خه لکی
 دگه ل ژنکا ب تنئ تو قه ط^(۲) نهروینی^(۳)
 نهچاف نیرئ دهرئ خه لکی به شهرمه
 دقیتن تو ئەفان په نندا هلینی
 کچ و خویشک^(۴) و ژنئ ته دقیت ستار بن
 نههیله وهرگرن بهرگی جو هینی
 تو بگره دین و ناموسا ب ته مامی
 ئەگه نه پاش تو دووژهه نشینی
 ئەدهب ده بچووکی خۆ ژ ئەوهل
 ششک^(۵) ته ربت تو دئ شئ باش چه مینی
 مهزن بن ئەو ب چو ته رزا^(۶) نه شئ وان
 وهکی دارئ هشک دئ وی قرینی

(۱) (۱) ژ فەرموودهیا پیخه مبهری (س) هاتیه وهرگرتن: (تنکح المرأة لأربعة خصال لمالها وجمالها وحسبها ودينها فأظفر بذات الدين تربت يداك) هه ر ودها هاتیه: (هلا بکرا تلاعبها و تلاعبك).

(۲) ل جههکئ دیتر: قهت.

(۳) ژ فەرموودهیا پیخه مبهری (س) هاتیه وهرگرتن: (ويحرم الخلاء من الاجنبية و ما اجتمع رجل و أمراي الا والشيطان ثالثهما).

(۴) ل جههکئ دیتر: خوشک.

(۵) جیف، دار.

(۶) ب چ شیوهیا.

وهیا خو دئ ته دهرکن ئەو ژ مالى
 وه ييا دئ وان ژ هيليني فريني
 ئەگەر گۆھ تو نەدئ من ئەى برادەر
 تو دئ ژ قەھرا زکئ خو زوى دريني
 کچا ته هاته شوى زوى بده جهوره^(۱)
 بده سەر ئيکئ دا خيئ بييني
 ئەگەر تو وئ نەدەى شوى شەرمە بو ته
 ب پۆشمانى سەرى دئ تو نئينى
 نەبە هەقال دگەل قورتى^(۲) چو جارا
 ئەگەر نە دئ ميلاکئ ل خو صمينى^(۳)
 هەفائى دگەل قپئ هەر نکئ پيسە
 برا بوچى دگەل وئ قرقپينى

(۱) شووى.

(۲) جۆرەكى بالندەيانە، ل ئەسمانى دڤرت و مەزن و بلندن.

(۳) كونكرن.

بهشت

كهرد دبیژن نی كو جنهت ههروهكي خانهقهیه^(١)
چهند مرید و شیخ و صوفی دی چنئ ههروبوو مهیه
غهیری فانه كافرنا عالم قهوی كهس ناچتی
رپهرو و زانا منهور^(٢) تالیان^(٣) ههرو فیشهیه^(٤)
شیخ بلا دائیم خهریك^(٥) كوشتن و فسق و فجور^(٦)
نیک و پیک و جهرد و تالین سیخوری قهیدی نهیه
چونكه نهو صاحب طهریقن پرس ژ وان قهط^(٧) ناكري
فاسق و بع دین ل نك وان فانئ (فی الله) ههیه
نهو دبین^(٨) جنهت ب رهدین نه ب زانین و علم
صهه كهسی وهك شافعی^(٩) بهال نك وان عانهیه^(١٠)
گهرو بزانه كو بههشت بوویه طهویلخانا^(١) كهرا

(١) خانهقا یان تهکیا جهئ لهف جفیانا سووفیانه.

(٢) رپناهی.

(٣) دویماهی، داوی.

(٤) یا ژ خوهیه، ژ زاراقئ سوورانی هاتیه و مرگرتن.

(٥) مزویلی، ژ زاراقئ سوورانی هاتیه و مرگرتن.

(٦) کارین نهروما و دویری نهخلاقئ.

(٧) ل جههكئ دیتر: قهت.

(٨) ل جههكئ دیتر: دبیژن.

(٩) نیمام شافعی.

(١٠) پاره.

دووژهها^(٢) پیس بوویه زیندا مهلا و ئەفسه رایه
ئەز ژ یەزدانی دخوازم ب حورمهتا پیغه مبهرا
من نەبت وئ جەننەتا صوفی نشین وەك طهولەیه
ئەز دخۆم صۆندی^(٣) ب یەزدانی ئەف خیالە بی بنه
ئەز دزانم من چ گۆت هەرچی من گۆتی وەك منه
باقی وئ ل نك خو چونکی پیسه و چلکنه^(٤)
غەیری زانین و علم هەر تشتی بت بی فایدیه

(١) جەن راگرتنا هەسپان.

(٢) دۆزەخ.

(٣) ل جەهەکی دیتەر: سوندی.

(٤) پیسه.

پشکا دووین

هه ئهستین پهرومردمی

قوتابخانا نوردینا^(۱)

قوتابخانا نوردینا
بیئ نامووس و لهعینه
دهما مدیت^(۲) نه باشه
میلیدان^(۳) چهندی طوبز^(۴)
سهعت دازدهی^(۵) سحاری
وهکی کهری مقوتا^(۶)
مه گو^(۷) ئهی شیخیزدینن
سهرا وی دهست هلینن
معلمهك قهیههر بی
زوری باش و بزقههر^(۸) بی

ریبهر ییروهندی دینه
بابه تیغ شیخیزدینه
وه کی دینا ههر شاشه
بیسه مسعار و ئاشه^(۹)
ل هدر غورفا ئیداری
مژ^(۱۰) تهختی ئینا خواری
وهرن بخو و بیینن
دا پاشی هوین خو بیینن
لاوهکی دلا وهری
چنگی وهکی جهوههر بی

(۱) گوندی نوردینا سه ب دههرا سندیان قهیه، ئهف ههلبهسته د ناچهرا سا ئین (۱۹۶۰-
۱۹۶۱) ئ دا هاتیه نفیسین.

(۲) من دیت.

(۳) من ئیدان.

(۴) توبز (دار و گوپال).

(۵) ئیکزفرین.

(۶) دوازه.

(۷) من قوتا (من ئیدا).

(۸) من ژ.

(۹) گوٹ.

(۱۰) زیرهك.

قوتابخانا دیرمبوون^(۱)

ئەز چوومە دیرەبـوونئ
تە دقیت تو هەر ئی روینئ
فلھئ وئ گەلە باشن
تو دشئ دگەل وا بوورینئ

گورگیسینئ مە مایر^(۲) بی
ئئ راستی بی تەقصیر بی
مایدەرکئ ب تەدبیر بی
کوپەکئ زۆر فەقیڕ بی

بئرس تو خووش هەقالی
ب راست تو شیر حەلالی
گەلەك رەند و دەلالی
وہکی ئاقا زەلالی

ئیس ماعیلئ حەیدەری
تو نیش تیمان پەروەری
هەر و هەر بو عەنقەری
برا تو ل سەر قی سەری

ئیس ماعیلی یەزیدی
وہکی زیپری حەمیدی^(۱)

(۱) دیرمبوون سەر ب دەقەرداریا زاخۆ قەیە، ئەف هەلبەستە ل سالآ (۱۹۶۴)ئ، هاتبە نقیسین.

(۲) پێقەبەر.

قوتابخانا ئەصديدا سەرى (١)

ئەز نەفى بيم ئەصديدا (٢)
 ل نائف ميرو جاميرا
 ئەو جهى خير و بيرا
 ريبه بهرى (٣) قوتابخانى
 راتبىت (٤) ژ خەو بهياني
 ئەو خەلكى جوبهخانى
 مام هستايهكى (٥) زانا
 بو گه وههرا وهك كانا
 ئەمنى (٦) خو لهر وي دانا
 موعهلمهك (٨) صالحه
 نەه صەد و شىست و چارى
 تا دووماهيا بهارى
 بهرانبهرى زنارى
 ل ويىرى ئيبراهيمه
 باشه بهلىخ خشيمه
 ئەز نه هەقالي وي مه
 نى نائف وي نهجييه
 مهردەميرو و لهبييه (٦)
 ئەو ژى وهك من غهرييه
 عهردبه جبوورييه (٩)

(١) ئەف هەلبەستە ل سالا (١٩٦٥) ئى ھاتيه نقيسين.

(٢) گوندەكە ل دەقەرا (شرقات) سەر ب پاريزگەھا مويىلىق قەيە.

(٣) ريقەبەر.

(٤) رادبىت.

(٥) ماموستايهكى.

(٦) زانا و شەھرەزا.

(٧) ئەوين ب كاروباروين ئەمن و ئاسايشى رادبوون د گۆتەنە ئەوان دەزگەھى (ئەمن) ئى.

(٨) ماموستا.

(٩) جبوورى ئىك ژ ھۆزىن مەزنىن عەريە كو پتريا ئەوان ل ھەر چار وەلاتين عىراق، سورين،

سعوودى و ئوردن دژين.

ئەو بى قەدر و بى روييه
 راستى ئەو فيعل^(۳) جوهييه
 ئەو ژ خەلكى ئەلقوشى
 دل صافيه وهك شووشى
 ھەر بژيت كورئ مووشى
 چ كورپەكى ئەوئەندە
 چ شەكەرج قەندە
 چ خوشكوك و چ پەندە

نە مروفقەك فالحە^(۱)
 ئەو پرووت پەشە و كالحە^(۲)
 ھەقالەك دى حەننەيە
 وى كۆدە وارى ھەيە
 ھەمى گاڤال نەك مەيە
 بىرادەرەك ھادىيە
 سەرفەراز و پرووسپىيە
 ئەصلى وى حەلاويە^(۴)

(۱) سەركەقتى.

(۲) دژوار و توند.

(۳) كريان.

(۴) پەنگە مەبەستا وى باژيرئ (حەلە) بىت كو ئىك ژ باژيرئ عىراقى يە و دكەڤىتە
 (۱۰۰كم) باژيرئ بەغداد.

قوتابخانا خابوور

قوتابخانا خابوور
ژ باجیڤی (۱) پچهك دووره
بهرامبهری بهرزووره
ئهو تژی عام و نووره

پیههری وئ بشاره
خوش برایه و خوش یاره
دهواما مه دوو جاره
یهك سحار یهك ئیقاره

هاریکار مه مهههیه
کۆرهکئ جندییه (۲)
خوش لاه و ئهفهندییه
ژ میژقه من ئهه و دییه

مامۆسه تیهك کاماله
برایهك زۆر ب دلله
مهردهمیڤر و نهجله (۳)
بو کهنی وهك بلبله

(۱) باژپ.

(۲) باشه.

(۳) ب ره و پڤشته.

برایهك مه ئهحمهده
وهكى میرئ ل سهرحهده^(۱)
وی دین گرت و بهرنهده
روون^(۲) و شهفهق^(۳) ژئ قهده

سیدایهك مصرطهفایه
چ لاههكـئ ب وهفایه
بئـ جهور^(۴) و ب وهفایه
وی كهس ئازار نه دایه

برایهك دی مهجیده
وی نه خهباتئ روئیده
وهك پیلا^(۵) و حهدیده^(۶)
عهینهن دوورا فهریده^(۷)

سیدایهك دی ساوایه
گهئۆ ما ئه و چاوایه
هند مهنده و بهلایه
ههپوت^(۸) بیژئ زاقایه

(۱) سنوور، توخیب.

(۲) رۆناهی.

(۳) رۆژئاڤوون.

(۴) ستهم.

(۵) ئاسنئ بهیز و نههیته چهماندن و شکاندن.

(۶) ههر.

(۷) تهکه.

(۸) ههپۆ د.

ئەم ھەژدە دەك برانە
بىن نەخۆشى و بەلانە
خزمەتچىن جىهانە
كۆرى شىرى چيانە

پاشى بهرى خو ددهمى
 عهينه^(١) وهكى شهيطانى
 كيرى خو گرت و قراند
 ههر دوو دهست ل سهر دانى
 مگو^(٢) ئهه و چيه^(٣)
 گو^(٤) چنكى وئ ژن نانى
 مگو^(٥) كهسهك تهنا كت
 تو زور پيسى وهك كهرى
 ئهگهر ته ژن دقيا تن
 تو ماركه پيره كهرى
 دئ و قئ وئ بو خو راکه
 دا سهر لئ ب ههژينى
 ته كير چيئى گا قانا
 تو دئ كهرى درينى
 ته ئاف وهك ژههره ماره
 ددانا ليايت و درينى
 ما ئهگهر ماكه ر نهبت
 دئ چاوا بتته بت رازى
 چنكى تووى مهلعوونى

(١) وهكى، مينا.

(٢) ل جههك ديتر: من گو(من گوٲ).

(٣) ئاف هاتيه پاراستن.

(٤) من گوٲ.

(٥) من گوٲ.

ئەزىزى وەصفا بتەھ دادم^(١)
 ھەر وەكى كەرى مەرى
 بېھنا من ئەول فرەھە
 بەلەش پاشى ئاگرم
 ئەگەر كەريا مەھبت^(٢)
 ئەز گوبز د قەكەرم
 دەينم سەرى نەھيارى
 نەئ ئەز خودان ھنەرم
 بەلەش تو بەرناكەقى
 چنكى تووى كورەى
 يا دى كەس تە نا ناست
 ئىتەھەك بەئ تویتەھى
 دائىم تو ییل كولانا
 عەینەن^(٣) ھەر وەكى صەھى
 ئەفە ئاخەر مگۆت^(٤) تە
 دا توو ژ قیەرى بچى
 ئەگەر توو ژ قیەرى نەچى
 دى وەك ژھەئ قورمچى
 دى تە ل كولانە پانكەم^(٥)

(١) دائمەتە، تە قۆتم.

(٢) من قەبت.

(٣) وەكى، مینا.

(٤) من گۆت.

(٥) پەحنكەم، راستى عەردى كەم

وهكى گوىى زړځى (١)

ئەگەر تو من نەناسى

بزانە ئەز نـورەددىنم

بۆ فهقىر و ههزارا

خوادان پهحم و يهقىنم

بهلى بۆيى وهكى ته

ئەز چاقى وا درينم

(١) پرچقى.

پشکا سین

ههلبهستین نیشتمانی

ئاخفتن دگهل چهرخی

ژ دهستئ چهرخی دائيم ئهم دنالين^(١)
ههتا گهنگى مهدي ئيخى^(٢) دهستئ پيسا
ئهقه چهند^(٣) چاخه ئهم بهنده و رهنيلين
نهو^(٤) ته ئهم فرۆتين جاري ديسا
ئهقه زۆرداريه چهرخی بزانه
تو نابيني يهتيم برسي و پويسا

گهئو ما تو شهرم ناكئ ژ يهزدان
ههتا گهنگى تو دئ دهيني مه دهربان
خراب^(٥) كرنه ب ههزارا مال و خيزان
بهسه بو نا خودئ نينه ته وجدان
ژ دهستئ ته ئهمين ههر مال ويران
ته ئهم خستين كوئا ههر وهكى جوردان

ته ئهم خستينه گهلى و كوھ^(٦) و چاله
ئهمين ههردهم دژين د بنكئ نهاله
ئهمين قووت و ئهمين رووت وهك رهواله
ته ئهزمانئ مه بهست^(١) ئهم كرنه لاله

(١) ل جههكئ ديتر: ئهز دنالم.

(٢) ل جههكئ ديتر: مهت ئيخى.

(٣) ل جههكئ ديتر: چهن.

(٤) ل جههكئ ديتر: نهوؤ.

(٥) ل جههكئ ديتر: خهراپ.

(٦) (كوھ) پهيقهكا فارسيه و رامانا (جيا) ددهت.

سەپانین ئەم ژبو خەلکی ئۆ پالە
بەسە ئەی پوورەشی نئ ئەف نە حالە

ئەری ما هیژ تو دئ، دئ مە نەخۆشی
دگەل پیسا ب زهوق و ب خرۆشی^(۲)
ل سەر تەرمی^(۳) مە هەردەم تو ب جۆشی
دگەل نەحسی مە هەر نەخەبی دنۆشی^(۴)
گەلۆ ما هیژ تو دئ هەر مە قەپۆشی^(۵)
ل هەمی بازارا بزانه نئ تو^(۶) فرۆشی

فەلەك هەر تە ل سەر تە تو نەباشی
دبن قەوادا وەك مسعار^(۷) و ئاشی
تو سمبیللا ل مە كوردا د تەپاشی^(۸)
یەقین بۆ مە هەژارا هەر تو جاشی
ژیلی كوردا لبین^(۹) هەر كەس بەلاشی
ب قئ هزری بزانه نئ تو شاشی

ئەوی بەرسق ل من دا گۆ^(۱۰) بزانه
كو دونیا هەر وەکی سویك و دكانه

(۱) گرت.

(۲) ل جەهەكئ دیتەر: خۆپوش.

(۳) ل جەهەكئ دیتەر: گەپم.

(۴) (دنۆشی) پەیفەكا فارسیه و پامانا (قەخوارن) ددەت.

(۵) (قەپوش، وەپوش) پەیفەكا فارسیه و پامانا (بەرخووەكرن) ددەت.

(۶) دئ هەر مە.

(۷) زقپین.

(۸) ل جەهەكئ دیتەر: تەپاشی.

(۹) ل جەهەكئ دیتەر: دبن.

(۱۰) گۆت.

وهرن بازارى نى تشىت ب بهانه
 نه و دى سوودى ژ وى كت نهوى زانه^(۱)
 نه نهو كهس وهك وه كوردا كو نهزانه
 نهقى هزرى تو با قىژه و تو دانه^(۲)

نه^(۳) ناهيلم سووار بن پيس و جاهل
 نه وان هزر نهوان هوش و نهناقل
 ههمى گاغا نه ئىكاتى^(۴) و نه يهك دل
 نهيار بن نهو ژبو يهكتر ژ يهك سل
 كهپ و لالنه ژ دهست و پاها^(۵) نهو شل
 شهف و رۆزا نهساخن نهو دبن جل

گهمانه^(۶) هوين ژبو دینار و دهرههه
 د فرۆشن هوين و وهلاتى بو خو ههردهه
 وه دلخۆشه ب^(۷) پاره و دل وه بى غهه
 ژبو وه كوم بوو سامان و بهرههه
 سهپانن بو نهيارى هوون ههر ل جهه
 چو^(۸) كهس وهك وه نهزان قهط^(۹) من نهديدهم^(۱۰)

(۱) ل جههكى ديتر: نهوى سوودى ژ وى كت يى كو زانه.

(۲) دانه) پهيقهكا فارسىه و پامانا (زانا) ددهت.

(۳) نهز.

(۴) نهئىكگرتن، نهههقگرتن.

(۵) (پاها) پهيقهكا فارسىه و پامانا (پى) ددهت.

(۶) تهماع؛ ل جههكى ديتر: نهمانه.

(۷) ل جههكى ديتر: بو.

(۸) ل جههكى ديتر: چ.

(۹) ل جههكى ديتر: قهت.

(۱۰) نهديدهم) پهيقهكا فارسىه و پامانا (من نهديتیه) ددهت.

ئەى گەل

ئەى گەلەن من تو خىالى
چاخى شەوگاھا د نەووم
ئەز نەدلخۆش و نەباشم
چنكى تو دىل^(۱) و رەبەن
دەستەكى پىس و چەپەل
دانايە سەر گيان و بەدەن
صەد نەال تىنە دلەن من
هەر جەن ئەز لەن ب ئەم

ئەى گەلەن پىشان جەن
شېر و پانگ بەقالە شېر
وەك بەهشتەن هەر بخۆشى
دائىمەن تېر خىر و بېر
پەرل مېر و بەگەر^(۲)
خاتون و خانم پىكشە مېر
پەردەيەك رەش هاتە سەر تە
لەو ژبەن دئەخەم

ئەى گەلەن كەفینە بن
بارى گران و مەتتەمە^(۱)

(۱) ئىخسەر.

(۲) پەيغەكا مەغولبە و پامانا (مەزن، و ئاغا و خان و ...) ددەت.

پێكڤه ئەم بوونه گەدا^(۲) و
 دڵ بۆ وه بەحرا خەمە
 ئەف جەئ هەر وهك بەهشت
 ئەقرو هەر وهك جەهنەمە
 ئەزل توراته ل نك قان
 زائما بئ بەرسشم
 چەرخئ گەردوون ئەقرو ئەم
 دایناین و ئەو برنە سەری
 تفل چەرخئ بت چ گوھ
 لووتە ژبو دەنگئ كەری
 پشت دبەستت ئەو ب پيسا
 هەم مرۆقئ سەر سەری
 لەو نە دلخۆشم ب رۆژئ
 هەم ب شەف ئەز نانم
 خۆزیا جارەك من بدیتا
 ئەف گەلە پزگار بیا
 ئەم بلاف بوونە ب زۆرا
 نوو سەری كوھ^(۳) و چیا
 مللەتئ من جارەكا دی
 كەتبا خیر و خۆشیا
 دا ل سەری دیلانی هەردەم

(۱) گری و شینی.

(۲) خوازۆك.

(۳) (كوھ) پەيقەكا فارسیه و رامانا (چیا) ددەت.

ئەز ژ کەیفە قەئەم

سەندى و هەردەم ئومىد

دارى ژ يەزدانە مەزن

چەرخە گەردون کەو بىت

مەركەب ژ بۆ مە و ل سەريەزن

جارەكە دى ئەم ل پيش

نەيارى ژۆردار نەبەزن

وى دەمى بى تەرس و خوشى

دى ژ بۆ خو تيار نەم

ئىمپىريالىزم^(۱)

ئىمپىريالىزم بۆ خۇ ھىيارە
ژبۆ مللەتا ھەر ئەو نەيارە
بۆ كەسى چو جار ناكىت چو چارە
ل سەر مللەتا نى ھەر سويارە

قەط^(۲) نە مومكەنە^(۳) سودەك^(۴) تەژبت
ئەمت دانىشىن^(۵) ئومىد مە پىت بت
خەرىكە^(۶) ھەر دەم خەلكى ژرئ بت
قە دىتە شەيطان ھەقائى كى بت

سەرى نەوھوى ئەوئ چىكرن
سىنۆر^(۷) و وەلات ھەمى ژ مە برن
دبن دەستى وان ئەم برسى مرن
دەخلى مە چاندى ئەو بۆ خۇ برن

(۱) ئىستىعمار.

(۲) ل جھەك دىتر: قەت.

(۳) نە باومرە.

(۴) پەيشەكا فارسىيە و رامانا (قازانچ) ددەت.

(۵) روينن.

(۶) مژويلە.

(۷) ل جھەك دىتر: سنۆر.

طۆپ و دەبابە وان دانە شۆلی
عەدری مە سۆت ۆ ل مە کر خولی
هەرپشان کلوخ^(۱) وان ب ماھولی^(۲)
هەتا قیامەت دئی مە دن شۆلی

طەیارە و صارۆخ وئی د گەرگپرین
بومبایی حەف^(۳) طەن^(۴) وئی ل مە دفرین
دل و میلاکا وئی ل مە د درینن
عەشیر و عیلا وئی ل مە دبرینن

ئسٹۆلی^(۵) گران ئیخستە ئاقن
بۆ خۆ پئی دکت ئەو سەید^(۶) و ڕاقن
دا پئی بگرن رۆژھەلات ناقن
خۆلبەر مە قەدا ھەردەم و گاقن

توزا ئیبادی^(۷) ئەوان چیکرن
ب ملیونا عالەم ب وئی ئەو مرن
چی دەرا قیا بۆ خۆ پئی دکرن
ھیژا دبیزن ئەم نە کافرن

(۱) سەری مرۆقان، دەمی دبیزن: کلۆخی سەری.

(۲) ئامیرەکە بەرا پئی دشکینن.

(۳) حەفت.

(۴) تەن بەرامبەر ھزار کیلویانە.

(۵) کۆمەکا گەمیین جەنگی.

(۶) سەید (نێچیر).

(۷) ژناقبرن.

رۆس و ئەمریکان وهکی شهیطانی
فه‌ره‌نسا و ئینگلیز دگهل ئەلمانی
هه‌رده‌م خه‌ریکن ب گهلئ خه‌لکی
چ ده‌را شیان ده‌ست ل سه‌ر دانسی

هیاژا دبیژن ئەم ب مپوه‌تین
دگهل شعوبا^(١) ئەم ب عه‌داله‌تین
له‌وا دبینن ئەم ب سه‌رکه‌تین

^(١) شه‌عب (ملله‌ت)، شعوب (ملله‌تان).

كورد

كورد چو جار ناچيته دامى
بوو بيانيا نۆكهره^(١)
ئهو گهلهك پيسن ژبو يهك
ملله ته تى خوليس هره
دائمه ن^(٢) پيگه شه خهريكن^(٣)
دا ل ناك بپر يهك ببين
صه د هزار داخ ل دلى من
قييله تا وان عانه يه^(٤)
ئيكه تى و علم و زانين
قهط^(٥) ل نك وان ئهو نههن
ميرينى و كوشتن ل نك وان
تشته كى ئاسانه يه
بوو طر^(٦) و پفدانى باشن
ئهو دبيلژن هه ر ئه مين
ما كورد هوارى خوارنه
يان گۆتني ت دوربانه يه

(١) نۆكهر) پهيشهكا فارسىه و پامانا (خولام) ددهت.

(٢) ههرددم.

(٣) مژويلن ژ زاراقى سورانى هاتيه ومهركتن.

(٤) پاره.

(٥) ل جههك ديتىر: قهت.

(٦) ترپ

ئەز دزانم دەردی وه
ئەهی کوردینو گۆه لئ قەدن
زانین و علم و تفاق و

دەست ب دەست دەرمانەییە

⁽¹⁾ (دیوانه) په‌یقه‌کا فارسیه و رامانا (دین، شیت) ددهت.

هزرا داوتی

مه هزره ئەم بکین داوت
کو بویکی^(۱) ئەم بگوهیزین زوو
هەمی لاو خو هەلاقیژن
نەکو هەریهک ژوان بو خوو

ب شیخانی هەمی پیکه
ب دنانی خو ب هەلینن هەر
بەر و پشت و چهپ و راستا
کو ئیبدن گهه بکن هوو هوو

وهکی قی بویکی قهط^(۲) نینه
دهلال بت ئەو ل دونیایین^(۳)
شههنشاهه دهلالانیه
ژ ئەو عهقلی مهلا وا چوو

چ بیژم بو ته ئەهی حافظ
دناسی تو ئەقعی جانئ
زهلالتره ژ ههیهقا چارده
هەر دەم ئەو ب پەنگ و پوو

(۱) ل جههکی دیتر: بووک.

(۲) ل جههکی دیتر: قهت.

(۳) ل جههکی دیتر: ل دونیایین دهلال بت ئەو.

ل سهرى وى تاجهكا زيپرین
ل ناک طهنگى^(۱) چ ههميانه
چ خرخان دننگادا

ههمى دور و جهواهر چوو

وهكى من باشى دناسى ئهنو
وهپى مائى كو ئهف جانه
بهلى^(۲) كۆقان ژبو وى ئهو

ژناق مه بهر بو يان زوو چوو

د طرسم^(۳) ئهز بجم نك وى
نه كم داوت دگهل لاوان
سهبهب مامويه ئيرۆ ل مه

كو وهختى داوتى دير بوو

مه پهيمانه ههمى لاوا
بكين ديلان ب ههر جورهك
ب گوهيژين سهروهرا جانا

ههكهر خوين ژ مه بيت جوو جوو

كچا مامى يه چينا بت
بيانى بو خو بسطين^(۴)
هزار كهس هاتن و خووستن

ب^(۱) جانى نه گۆت وان^(۲) ئوو

(۱) ل جههكى ديتر: تهنگ.

(۲) ل جههكى ديتر: ب.

(۳) ل جههكى ديتر: نه ترسان.

(۴) بستين.

كو چاف نیرا مه پسماما^(۳)

ب دلئی کۆڤان و دامائی^(۴)

نه‌خووازين يان نه ديل کين

ئهو کو چهند صائتر بمینت هوو

کچا کوردا بزانه باش

ب پسمام^(۵) و مرۆڤئی توو

نه‌شپین^(۶) هيچ کهس ل دونیایی

حه‌ساب کت ته ژ بوونا خوو

تو کوردستانا کوردانی

کو تاجا شاهى شاهانى

ل نافع جيهان تو سوئطانی^(۷)

نه‌یپین وهك ته ب په‌نگ و روو

ئهری سندی تو بیلژه ههر

بژییت کورد و کوردستان

ب سه‌ریه‌ستی و ئازادی

وه پزگار^(۸) بت نه‌مینت هوو

(۱) ل جهه‌کی دیتر: به‌ئ.

(۲) ل جهه‌کی دیتر: وا.

(۳) پسماما.

(۴) ل جهه‌کی دیتر: دامایی.

(۵) ل جهه‌کی دیتر: پسمام.

(۶) ل جهه‌کی دیتر: نه‌شپیت.

(۷) ل جهه‌کی دیتر: سوئطانی.

(۸) ل جهه‌کی دیتر: پزگار.

چ دینه یان چ قانونه
 حهلال کت مال و ناموسه
 برایی وه موسوولمانن
 ههمی شیپن کۆریت کوردۆ
 ئهری ما هوین شهرم نا کن
 گهلی جاشال دۆنیایی
 پویع وه صهد هزار جارن
 کۆرەش بت هەر وهکی قیرۆ
 ب چ سههههون^(۱) ژی بوون دهولەت
 ب دل سوۆزی و ئیکهتیی
 وه نینه غیرهتا ناحۆم^(۲) و
 یاسا سوون و ئیلیهاۆ
 فرۆتن وه دین و ناموسا خوۆ
 دا ب پارە و ژنی قهههه
 دبیژن هوین صلاح نابت
 عیراق هەر دئ بمینت هۆ
 بهسه ئەهی صم خریت گوهر شوور
 نهبن نوکەر ژبوۆ خهههه
 بیهلن ئاخوور^(۳) و گووقا
 نهخۆن ئیتر چو کاو و جوۆ

(۱) سههههون، جوهی.

(۲) ئیک ژ پیغه مبهرین جوهیان بوو.

(۳) جهی راگرتنا دمواران ب تایهتی ههسیان.

عهـفوو دا بـۆ وه شـیـری صـۆر
سهـرۆك و بابـخ مهـسهـعوودی⁽¹⁾
بزقـرـن نـاف وهـلـاتی ب
خـیر و خۆشـی هـوین نهـمینن هـۆ
چ دلسـۆزه ژبـۆ كـورد
ههـمی چاخا ئەهـقی سنـدی
دقیـت هـوین تم ببن یهـك دهـست
نه ههـر یهـك ژ وه ژبوونا خـۆ

(1) مهـلا مستهـفا بارزانی ل (14 ئادارا 1903)ئ، ل گوندی بارزان هاتیه سهـر دونیای ب
ناقـدارترین و مهـزنتـرین پـیـهـری تهـفـگهـرا ئازادیخوازا كورد دهـیـته هـژمارتن، گـرنـگـترین
خال د ژبانا بارزانی چوون و زقـرینا وی ژ رووسیا (1946-1958)ئ، و پـیـهـریا شۆـرهـشا
ئهیـلوتـن (1961-1975)ئ بوو، ل سالا (1979) مائـنـاقایـی كـر.

دورا یه تيم

تو دؤرا یه تيم ل دهستخ نه زانی
تو شه زاده یا هه می شاهانی
تو گۆل نه خوینا ل ناف باغانی
گهر بی فرۆتن روحن دئی پی دین

تو خواهشیا مه یئ ده خواهه شیارکه
دئی ته خه ملینن ده سه ری پاکه
داته بگۆه یزین تو خواهه پی شاکه
ئه شاهه شاهه هه رب ئومیدین

مه دبه ر ته دا دان ب هزارا جه حیل
مه خرابکرن ب صه دا گۆند و عیل
ئیرۆ مه نه مانه هیز و نه حیل⁽¹⁾
بلا مه هه میا دبه ندی گری دین

تو وا هیژایی سه رۆکی جانا
تو بهر دکه فی ئه ی تاجی خانا
هندی ئه م بدین بو ته قوریانا
هیژا ئه و کیمه دئی زیده پی دین

پسمام به لاقن ل هه می عه ردا
ئیرۆ ئه م دیلین⁽¹⁾ ل دهستخ نه مه ردا

(1) شیان.

ئەو وا دزانن دەست مە ژتە بەردا
نئ قەط^(۲) وە نینە سۆندئ بخۆدئ دین

دەما رۆژ ھەللات ل مە بت بەار
بەفر بحەلیت شین قەبن شینوار
مە پەیدا ببن دیسان دوست و یار
ل بەژنا پسماما چەکا گری دین

دئ تە خەملینین ب ھەمی رەنگا
نارینکی ییژین ب ئاواز و دەنگا
ئەم دئ لەیزن ب تایو چەنگا
دیلانئ خو کەین شاباشا دئ دین

توقا ستویئ تە ھەولیر و کەرکۆک
زاخۆ و رەواندز دگەل وا دەکۆک
سەقز و شنوشارئ سئ مەکۆک
بازنئ دەستا نەدئ ل زندئ وئ دین

جەزیرە و ئامییدی و سۆلەیمانی
مەھاباد و دیلمان بانئ
دیاربەکر و شەمەدین و وانئ
ناچن پی خەملئ دئ ل سەری وئ دین

ھەلگۆرد و طەنین ژبۆ تە کەمەر
سیپان و کاتو نەقشن ئەو ل سەر
ھندرینە مەنتەش کێوہ پەش ل بەر
ھەیبەت سۆلتان بت پریر کولئ دین

(۱) ئیخسیرین.

(۲) ل جەھکئ دیتەر: قەت.

هه ره گۆئی میرا خامتوور و مه تین
زۆزک و پیـرس دگهـل وان شرین
جه به لول ئەکراد و قهـرچوخ و جهـمرین

تیتا زێرانه دئی ل سهـری وی دین

عهین تابو قهـرص و بازید و سنجار
پالو و یهـریقان دگهـل ئەسکی شار
ئوـصطوخور^(۱) و خوـرهم شاری چاریـازار

هوچوئی لنگا دئی ل سهـری صوئی دین

دئی رابنه سهـرخوه ئەهی گهـلی کوردا
پیـکفه ههـو بدن ئەهی گهـلی مهـردا
ژ سهـر دلی راکن گوـفان و دهـردا

ب هزارا ئەم دئی قۆربانا لی دین

ما شهـرم نینه ئەم ههـر بهـنده بین
ژ ههـمی دونیایێ ئەم بیهـوده^(۲) بین
ل دهـستی نهـیاری ئەم بی چارهـبین

وهکی پهـپۆکا ل سهـر پێلا لی دین

سهـبهـب ههـر ئەفه ئەم بی تفاقین^(۳)
ئەم زۆر دوو پوینه و ئەم ب نفاقین^(۴)
دائیم^(۵) ل گهـل یهـک ئەم ب شیقاقین^(۶)

دئی کوردستانی ب دهـستی خهـلکی دین

(۱) ئستهـخر.

(۲) بیهـوده) پهـیقهـکا فارسیه و پامانا (بی مفا، بی قازانج، بی بهـرهـم و...) ددهـت.

(۳) نهـئیکـگرتی، نهـهـهـفـگرتی.

(۴) دوو پوی.

(۵) ههـردهـم.

(۶) نهـل گهـل ئیکـن.

سندی هەر دەمی ئه‌و هزر داره
كورد پزكار^(١) ببن ژ دهستی نهیاره
یئ هزری نهكت ئه‌و بی عاره
صوندم^(٢) ب یهزدان ئه‌می ل قی دنئ چین

^(١) ل جهه‌کی دیتەر: پزگار.

^(٢) سویندم.

نیشتمان^(۱)

قى دەمى من چاق ل ديدارا شيرينانه وهطهن
دائيمهن هاورى^(۲) ل گهل غهم ههر دەمى جهور^(۳) و ميحن^(۴)
بل ژ ناخا قى گهلى نى ئەو كلە بۆ چاقى كول
ئاق و پروبار و كههنى^(۵) شهريهتا جان و بهدن
حوببا^(۶) كوردستانى ئەو جوزئەك^(۷) ژ ئيماننا مەيه
بیر و فيكرا^(۸) ئاق و ئاخ و ويرد و زكرى من وهطهن^(۹)
ژ بهرهمى توخمى گۆلا تو بووى جهى قومرى و هزار
ئەفرۆ تو هيلين ژبو گوند و قرين رهش ئەى ربهن
گوند و باجار^(۱۰) و هەمى جه پيکقه ويران و خراب
ملك و شوين دەوست هەمى هەر خالى بوونه بۆ سهكهن^(۱۱)

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۹۶) ئى هاتيه نقيسين.

(۲) هەقال و دوست، ژ زاراقى سورانى هاتيه وەرگرن،

(۳) ستهم.

(۴) تەنگافى.

(۵) كانى.

(۶) ئەفين، فيان.

(۷) پارجهيهك، پشكهك.

(۸) ل جههك ديتىر: فکرا.

(۹) ومتهن، وهلات، نيشتمان.

(۱۰) باژيڤ.

(۱۱) جهوار.

سەر چیا و دەشت و کولان ئی ب خۆینئ گۆل گۆلین
 پیکه و ویران و خرابن داخ و کۆقان بۆ وهطه
 جیئ^(۱) ئیمام و واعظا^(۲) جیئ^(۳) دین و ئیسلام و علۆم
 بوویه جیئ بۆ دوژمنئ ئینسان و دینی ئی دهرن
 مینبهر و مزگهوت و حوجره ههم کهنیه و مهقبهره
 وا بناغئ وان نه هیلان پیکه ئه و ویران کهرهن
 بین جهئ مهیخانئهئئ ئو قهحبه و قومار و پیسیئ
 بوونه ئیخسیر و ب هزاران بۆ جنووبی^(۴) ئه و بهرهن
 وان ل مه کوشتن جهحیل و جانه مهرگین پر دهلال
 وان ههموو بن ئاخ کرن بی شوار و بی نقیژ و کهفه
 ههشره و هاوره ئیرۆ هیرۆشیما ههر ئهمین
 کوشتن و تالانکرن ئه و ئین و ئیخسیرا دهبن
 کاره ساتا هیرۆشیما یا مه کوردا ههلهجه
 چهند هزار یهک له حظه^(۵) مردن^(۶) ههر ئهمین دیل^(۷) و پهبن
 چار کهنارئ^(۸) مه ههمی تم دوژمن و دورندهنه
 عهین و عهین و تی کۆ ههر سی نه مرۆف و کهرکهرن

(۱) ل جههکئ دیتر: جئ.

(۲) بانگخواز.

(۳) ل جههکئ دیتر: جئ.

(۴) باشوور.

(۵) دهم.

(۶) مردن) پهیشهکا فارسیه و پامانا (مرن) ددهت.

(۷) ئیخسیر.

(۸) رهخ، ئالی و لا؛ ل جههکئ دیتر: کنارئ.

كورد گەلەك مات و پەزىلە كۆل نەك سەن مللەتا^(۱)
سەندى ھەيژ ھەند وەخت ماىە بۆ خۆ ئەم فەكەرى بگەن

^(۱) عەرەب، فارس و تورك.

بهارا مه هات

بهارا مه هات به لئ ئهم برسى
كهسى ژمه زنا ل حالى نه برسى^(١)

سالانى بوورى باسى گولا بوو
كهيف و سهيران و ديتا يارا بوو

قهب قهبا كهوا ل سهر چهل و بهره
زستانا نه خووش مهر ههروا ل سهره

ئهف صاله^(٢) گيا و كه رهنه گ بهانه
فه قيرئ كوردا پاره نه مانه

هه ر زفستانه ل سهر مه كوردا
چنكى^(٣) سه روكا دهست ژمه بهردا

ئيش و ئه له مال مه كوردا دهركر
هه ر گاف دئ زانئ ئاها^(٤) فلان مر

ژبه ر وئ چهنه دئ ئهم فه ريسه نه
هه مى كهسى ئيرو ل سهر ته رمئ مه نه

(١) باسى دهستپيكا ساللا (١٩٩١) ئ ويقه كو عيراق ب گشتى و كوردستان ب تايبه تى د

رهوشه كا نه خووشا ئابوورى دا بوو.

(٢) سال.

(٣) ل جهه كئ ديتر: چونكى سه روكا.

(٤) ل جهه كئ ديتر: ئها.

بهلى بولبولى ل سه رگؤلا دخوينت
نه غاما زه بوورا^(۱) داوودى^(۲) دئينت^(۳)

چنكى نزاننن حالن مه چى يه
ل نك وى ههمى كهس ههر وهك وى يه

ل نائف گول و باغا ب خيىر و خوشى يه
نزاننن حالن مه كوردا چى يه

ژينا وى خوشى و كهيف و سهيرانن^(۴)
ئهم كورد ب كول و دمردو كؤفانن^(۵)

تيرى ئاگه ههش ئى برسى نينه
گؤتنا من^(۶) ب راستى بى كه رب و كينه

شير و پلنگا كه لهخ بو خو بر
زؤلم ههر دوا ل هاوبه شى^(۷) خو كر

بلا نهرمه گوشت بو ههر دووا بت
بهلى هن^(۸) ههستى بو هاوبه شا بت

دا ئه و زى بـژين ل قـئ دؤنيايى
خؤزيا گؤه بدن بو ئه قـئ رايى

(۱) ئاواز.

(۲) په رتووگا ئه سماني ئه وا بو داوود پيغه مبه رى (س) هاتى خوار.

(۳) داوود پيغه مبه ر كورئ سوله يمان پيغه مبه ر (س).

(۴) ل جهه كئ ديتـر: سهـيرانن.

(۵) ل جهه كئ ديتـر: كؤفانن.

(۶) ل جهه كئ ديتـر: م.

(۷) بيـكـه.

(۸) ل جهه كئ ديتـر: هند.

ئەمەت^(۱) مەحرۇمىن^(۲) ژ قى بەھارى
ل مە نەھيارە دىئوى^(۳) مغارى^(۴)

ئاي بۆ ھېزەكى دگەل نەھيارى
وەك مە دىسۆز بى دل برىندارى

دەستى ئىك بگرىن روو بگەينە چيا
ئەم پىكشە بگرىن بۆ دىتتا رىيا

دا ئەم ئازاد بىن ژ ھەمى زۆردارا
ھەردەمى ژ مە دچن ب سەد و ھزارا

سەبەب ژى ئەفە ئەم بى تىقايىن^(۵)
ئەم ھەمى دگەل يەك ھەرب شىقايىن^(۶)

ئەف نەخۆشى يە كۆ پەنچەشپىرە
ل جەرگى كوردا ھەر وا قەھىپىرە

ئەمى پاپارىن ل بەر يەزدانى
ھەر ئەو بنىپرت بۆ مە دەرمانى

كول و برىنا ئەو بگەوينت
كوردى بى تىقايىن ئە جەمىنت

(۱) ئەم د.

(۲) ل جەھەك دىتر: ئەم دى بەشىن.

(۳) مروقىن مەزن و ھوقانە.

(۴) شىكەفت.

(۵) نە ئىكگرتى، نە ھەفگرتى.

(۶) نە ل گەل ئىك.

نهوړۆز

ئهمه دهستپيځين بناقي يهزداني
سهلامهك تازه ل سهر كوردستاني
ل سهر وه هميا كومه لا شيرين
ل سهر ميپهقان و ئهقي دانان
زفستانا رهش ژ سهرمه رابي
ديسا بي دهمي كهيف و سهيران
گولصوړ و گوشهه ل سهر پهقيان
پچ پچ^(۱) هليا بهفرا كيوستاني^(۲)
ههلال و نهسرين گهشبوون ل جهردان
قول ب قول كهتن ميږگي زوزاني
وهلات خهملی ژ ههمی پهنگا
بولبول^(۳) د خوینت بهري بهياني^(۴)
بيشهنگ و كهقوت ديسا بشكفتن
بي دهمي بهرخ و كارا و بهرداني
كهو و كهودهری ل سهر بهرا دخوينن
قولنگ قهگهريا بهر بهحرا وان

(۱) كيم كيم.

(۲) كوستان، زوزان.

(۳) ت.

(۴) بهري سپيدئ.

هه‌رچ و وه‌شه‌گ و پلنگ دمرکه‌تن
 کێوڤی^(١) ل سه‌ر شاخا دکن قوچانی
 هه‌چی بقی‌تن بچت به‌هشتی
 بلا بگه‌ره‌ت ل کوردستان
 هه‌می مله‌تا جیژنی خۆ هه‌نه
 نه‌ورۆز ژبو مه‌ کاوه‌نی دانی
 گوهدن چیرۆکی دا بو وه‌ بیژم
 گوهری میژوو وئ براس‌تی مه‌ زانی
 میره‌ک سه‌ته‌مکار د چه‌رخێ پیشی
 ل سه‌ر مه‌ کوردا حوکه‌می خۆ زانی
 دحاکی^(٢) زۆردار قیانا نه‌ هیلت
 مله‌تی کوردی بناقی دهرمانی
 هه‌رۆ دوو جه‌حیل سه‌ری لی‌ت بری
 کاوخ دش‌کینا مه‌ژی دهرانی
 دووره‌ گه‌ه‌ه‌شته‌ کاوه‌ی ئاسنگه‌ر
 ئیلچی چوون هه‌ر دوو کوپێ وی ئانی
 سه‌ری بری مه‌ژی‌ی وان پاک‌ر
 ده‌می کاوه‌یی ب قئ چه‌ندی زانی
 هه‌قال کۆمکرن ژ هه‌می وه‌لاتان
 ئاگرئ نه‌فرۆزی وئ شه‌قی دانی
 ده‌شتا دا گوورزی خۆ قیری‌ه‌ک قه‌دا
 پێشا هه‌قالا به‌یره‌ق^(١) هلانی

(١) کویکی.

(٢) زۆحاک.

وان پلامار^(۲) بر خان و سه‌رایئ^(۳)

سه‌رئ دوخاکی ژ مالا هلائی

دلشاد بی مللهت ب کوشتنا وی

وا جه‌مشید ئانی ل شوینا وی دانی

نئ ژ وی چاخ هه‌تا ئه‌فرۆکه

نه‌فرۆز بۆ جه‌ژنا^(۴) مه‌یئ نیشتیمانی

پۆزا نه‌فرۆزی ب په‌سمی بۆ عه‌ید

ژیۆ مه‌ کورد ب شادومانی

بژیئت براتییا کورد و عه‌ره‌با

حه‌تا حه‌تایه ب کامه‌پانی^(۵)

صه‌د هزار په‌حمه‌ت ل گۆپا بارزانی

ژیۆ مه‌ کوردان وی بناغ دانی

بژیئت ملله‌تی کوردئ سه‌ره‌سه‌ت

ب سه‌ره‌وکاتییا مه‌سه‌عوود^(۶) بارزانی^(۷)

(۱) ئالا.

(۲) هیرش.

(۳) کوچک، قه‌سپ.

(۴) جه‌ژنا.

(۵) که‌یفخوه‌شی.

(۶) مه‌سه‌عوود مسته‌فا بارزانی، سه‌رکرد و پێبه‌رئ گه‌لئ کورد، پۆله‌کی باش د هه‌ر دوو

شۆره‌شین ئه‌یلول (۱۹۶۱-۱۹۷۵)ئ، و گولانی (۱۹۷۶-۱۹۸۸)ئ، دا هه‌بوو، د ناچه‌را سائین

(۲۰۰۵-۲۰۱۷)ئ، سه‌ره‌وک هه‌رێما کوردستان بوو، نوکه وه‌ک مه‌رجه‌عی سیاسیی کوردان

ده‌یته هژمارتن.

(۷) ل جه‌ه‌کی دیتر: دگه‌ل هه‌قال و هۆگرین ئه‌وی هه‌میا پێکچه و جه‌لال طالبانی

كورد بوونه ئيك

سپاس بـۆ يـهـزـدان
وهـصـفا مـه كـوردان^(١)
هـهـر كـوردـهـكـى باش
گـهـلى مـهـنى كـوردى
هـهـر دوو سـهـرۆك^(٢) مان
سـۆـرا و بـهـهـدينا
ئـىـ پـى نـهـخۆشـبـت
بـۆ بـرايـهـتـى
بـۆ قـى صـوـلـحا^(٣) باش
هـهـر دوو سـهـرۆكـا
ژـىـۆ ئـهـمـرئـى^(٤) وان
ل هـهـمـى وهـضـعا^(٥)
مـهـسـعوود و جـهـلال^(١)
كـه كـورد بوونه ئيك
بيـه ب پـىـك و پـىـك
ئـهـقـه پـى خۆشـه
نـوـهـو ب جۆشـه
گـهـهـشـتنه ئـىـك
هـهـر دوو بوونه ژـىـك
هـهـر وهـكـى هۆشـه
دـلـمان ب جۆشـه
ئـهـم سپاسـدارين
ئـهـم بـۆ دـلـدارين
كـورد ئامـادهـنه
ئـهـم هـهـر ئـهـقـهـمه
باشـه ئـهـو ئـىـك بـن

(١) ل جههكئ ديتتر: كوردا.

(٢) مهسعوود بارزانی و جهلال تالبانی.

(٣) ناشتی.

(٤) فهـرمان، دهستوير.

(٥) پموش، كاودان.

دئ ^(٢) رپك و پيـك بن	ههـمى شوـلى مهـ
مهـ زيـكهـ بهـ بكت	ئيـدى كهـس نهـشـيـت
كورد دئ ل گهـل ئيـك بت ^(٣)	ههـتا ههـتايهـ
وان ^(٤) هيـقى نهـما	نهـيارين چهـپهـل
كهـتنهـ بهـر غهـما	سهـر ل وان سهـوري ^(٥)
جاريـ نوـقهـبيـ	مهـ ئوميـد نهـو
ل مهـ كوردا فهـبيـ	دهـرگهـh

(١) جهلال تالهبانى، ل سالا (١٩٣٣)ئ ژدايكبوويه، سياسهتمداري كوردئ عيراقئ، ل سالا (١٩٧٦)ئ ئيـكهـتى نيشـتيماني كوردستان دامهـزاند. پشتى كهفتنا رژيما بهـس ل سالا (٢٠٠٣)ئ دناقهـهـرا ساليـن (٢٠٠٥ - ٢٠١٤)ئ، سهـرؤك كوماري عيراقئ بوو. ل سالا (٢٠١٧)ئ ومغهر كر.

(٢) ل جههكئ ديتر: ديـب.

(٣) ل جههكئ ديتر: ههـر ب تفاقي كورد بيـ چيـت بت

(٤) ل جههكئ ديتر: ويـ.

(٥) زقـريـ.

(٦) بيـدقيهـ.

(٧) بلهـز، بهـزگينـ.

جھئی بیپیرا
میر و وهزیرا
کورد و کوردستان
نه یار و نه زان
بو کوردستان
ل قئی مه یاندان

دا ئاقا بیبت
دا پاکین بو خو
بلا ههر بژیبت
بلا ههر⁽¹⁾ بمرت
سندی دلسۆزه
قهه لهم ل دهستی

⁽¹⁾ ل جهه کئ دیتر: هه دائیم.

گۆفتوگۆ دگەل پێشمەرگە ئەیلوئە

بوویە هەقەرێ دگەل من جارە
کە پێشمەرگە ئەیلوئە
مەدیت^(١) رووتەرش قەرپەرهایە
زەبەون و زۆری مەهەبە
مگۆتێ^(٢) رووحە کەم^(٣) بوچی
ل قی حالی تو سەرخیوئێ
ل من دا بەرست و گۆت و
دزانی مامی سەیدا ئەم پەزلیین
ل دەستی کاربەست و کادرا دا
نە ریزگرتن زەبون ئەم مەللیین^(٤)
مگۆتێ^(٥) مانە پەرورده و
نە پێشمەرگیت^(٦) سەرۆک و بابێ کوردا^(٧)
ئەوی گۆت من بەلێ مامۆ
بەلان قانە ئەو دەست ژ مە بەردا

(١) من دیت.

(٢) من گۆتێ.

(٣) رووحا من.

(٤) ل جەهەکی دیتەر: زۆر ئەم مەللیین.

(٥) من گۆتێ.

(٦) ل جەهەکی دیتەر: پێشمەرگە.

(٧) مەبەست مەلا مستەفا بارزانی.

مگو^(۱) سو بجان ژیه زدانئ مهن^(۲)

بوچی ئەقە هاتن گۆھورین^(۳)

ئەوی گۆت مامئ سەیدا

بو طەمەعا مال و مولیک و پارئ زیرین^(۴)

خەریکن^(۵) ئەو نەو دا پەربکن

بانق و هەموو قاص و خەزینا

دبێژن هە^(۶) ئۆمید بو مە

ل قی دونیائئ خۆشی و قەزینا

مگۆتئ^(۷) روحا مامئ خۆ بزانه

ما نابێژ ئە^(۸) شەرمە ژبو مە

ب گۆهیزن ئەم وەلات و گەل

ب پارە داكو سامان بت ژبو مە

ئەوی گۆت من نە مایە وان

چو شەرم و عەیب و وجدان

دەقئ وان هەر بەشە و برسی

دونە نە دبینی مینا کودکان

(۱) من گۆت.

(۲) ل جەهکئ دیتەر: ئە سەرسورمام مگۆتئ.

(۳) ل جەهکئ دیتەر: ئەق زۆر عەجیبە.

(۴) ل جەهکئ دیتەر: بزانه نە ئەوان شەرم و نە دین و نە ئیمانە.

(۵) مژویلن.

(۶) هەر.

(۷) من گۆت.

(۸) ئەقە.

فهیتکارن وهلات گورین ب پاره

بزانن بو مه كوردا ئەف نهیاره^(١)

مگۆتئ^(٢) ئەف نهخۆشه پهنجهشیره

دناف جهرگئ مه كوردا ئەف قهدهیرن^(٣)

مگۆتئ^(٤) نئ فیره ل سه مه ب پاریزن

كو بسطینن^(٥) ژ دوژمن دوز و تولا

دقیتن ئەم ب پاریزن ژبو خو كوه و چولا

روال و شـاخ و دهـشـت و دولا

مگۆتئ^(٦) ئەهـی برازی نئ صهبر باشه

ههتا بیته گوهورین وهصف و ئەف ناشه

دهوامئ و ههـر ههـبـین دائیم كویهـزـدانه

ئهوئ باومر ب قئ نینه موحهقهق شیت و نهزانه

^(١) ل جههكئ دیتر:

ئهوئ گۆت من نهۆ كورد بوونه دهولت

بهئئ ژبهـر پارهبی تم بوونه خهت خهت

^(٢) من گۆت.

^(٣) ل جههكئ دیتر: دناف جهرگئ مه كوردا ژن و میرا.

^(٤) من گۆت.

^(٥) بستینن.

^(٦) من گۆت.

پشکا چاری

ههلبهستین میژووی

مهلهما نهفالا كوهرئ

مخابن بو وهلاتئ مه
كو پوژ لئ بو شهقا طاري
نه مان قهصر و كهلاتئ^(١) مه
مرينه ئهم ژ بي زاري
ومره توفه كره حالئ مه
چاوا كهفتينه بن باري
تو نابينئ ل دؤنياين
چو كهس وهك مه ل ههمي عهردا
دبن تيرئ ستهمكاري
كهتیه دهستئ نامهردا
پلامار^(٢) وان ل سهر مه ههر
دهمئ ل سهر مه دكت جهردا
دبينئ ديل و ئيسيريت^(٣)
ههمي چاخ ل مه فهرمانه
چو گوند و ملك وار و چول
ژبو مه وان نههيلانه
برا تالیا ئهقی حالی
ژبو مه كو قهبره هانه

(١) كهلهه.

(٢) هيرش.

(٣) ئيخسير.

ب هه می ئەشکال و ئەرناکا^(۱)
 خه ریکن^(۲) بو نه هیلانی
 ژن و پیر و هه می چاکا
 دئێخن حه بس و زیندانی
 ب هزارا چوونه بن خاکا
 دبن گۆرزی عه ذاب دانی
 ب گۆب و تانک و ته یاره
 ب مۆشه یی^(۳) رووسی و ئەئمانی
 گه لی خه لکێ چ هاواره
 قه بریان کورد دهرمانی
 گه لێ کوردی چ بیزاره
 د ده ست کافر و شه یطانی
 چ ئەمیریک و چ ئنگلیزن
 هه قالیخ خورت و زۆرداره
 دوو رژیمن قه وی پیسن
 ژبو که س نا کنه چاره
 ژ شه رمی طازی و پرویسن
 فهره نسنا زۆری غه داره
 چ رۆس و چین و هندی نه
 هه می ئەو وه ک ئەقین بووری

(۱) ب هه می جوران.

(۲) مژویلن.

(۳) مۆشه ک.

ئەوان هیچ پەحم و دین نینە
 ل وان خۆشە قەهوی زووری
 ژ هەمیا قەط^(۱) نە هیچی نە
 بزانیە تو بقی جـووری
 نھۆژی هەر ئەقییت زاریت
 ژ دەستێ کافرێ جەنتەل
 ب هزارا کورد مرن پیکقە
 ب تـوز و کیمیا خەردەل
 ل ئەنزالا ئەقی کوفری
 ل هەلەبجە و سێ چو هو بەر چەل
 موسۆلمانا قە دەینا^(۲) کن
 چما تشتەک تو نابییژی
 دینی دئی مە بەریاکن
 چ راگۆفتەک تو ناریزی
 خەریکن دئی مە ووندا کن
 کەر و لال و تو هەم گیزی
 بقی جـۆری وە دین نینە
 دبیژم هـوین نە ئیسـلامن
 موسۆلمانی وەها نینە
 بقی نرخـی هەمی عامن
 ژ دینی هـوین کۆ دەربینە
 هەمی شاگردی شەیطانن

(۱) ل جەهک دیتەر: قەت.

(۲) موسۆلمان نا ئاخضن.

مهلك فهد^(١) و تو ديناكى
 خولامى هەر دوو پيررۇزا
 توب خاج و صهئيباكي^(٢)
 ژبو مه چارهكى بدوزا^(٣)
 توبو كوفري چ ميرچاكي
 دگهل پهيمان ههم سوزا
 حوسهين^(٤) و خوشى خولامى تو
 ژبو ئنگليزى باليوزى
 دبينم تير كهلامى توو
 ل خيطابا^(٥) وهك كهوى گوزى
 دگهل دىنى چ لالى توو
 ژبو جوهيا توچ دلسوزى
 موبارهك نه موبارهك^(٦) بى
 دپيژم تو موبار گوى بى
 ژبو شمعوونى^(٧) وهك صهگ بى
 نه يارى شهبعا كوردى بى

(١) مهلك فهد كورپى عهبدولعهزىزى، دناقبهرا سالىن (١٩٨٢-٢٠٠٥)ئ، مهلكى عهزهبستانا سعوديه بوو.

(٢) خاج.

(٣) ديتبا، پهيدا كريا.

(٤) مهلك حوسين كورپى مهلك تهلال، دناقبهرا سالىن (١٩٥٢-١٩٩٩)ئ، مهلكى ئوردونى بوو.

(٥) پهيام.

(٦) حوسنى موبارهك، دناقبهرا سالىن (١٩٨١-٢٠١١)ئ، سهروك كۆمارى مسرى بوو.

(٧) شمعوون پيرس، دناقبهرا سالىن (١٩٧٤-٢٠١٤)ئ، خودانى چهندين پوستهيان بوو، ژنهوان

سالان سهروك ودهزير و سهروك كوماريا ئيسرائيلين.

ل قەصر و لعابدين^(١) بەگ بى
 بەلىن لظابە تو رېقى بى
 ئەرى ماسونىي^(٢) كافر
 دەست ئەمريك و ئىنگىلىزى
 ھەمى چاخا ئەيا فاجر^(٣)
 ژىۋان تو دلەيىزى
 دناسم تە ئەيا ماكر^(٤)
 دزانم كۆ تو دايى حيزى
 گەلۆ ما تو شەرم ناكى
 ژ خەلك و ئەھلى دونياين
 خەرىكى دىنى دى پاكى
 تو ناظرسى ژ عوقبايى^(٥)
 چ بى ئەصل و چ نا چاكى
 دناسم تە كورى دايى
 تە گۆ مۆشى موسۆلمانە
 ژمپژە ئەو بى يە موئمن
 چ ئەفلاطون و پىرزانە
 ژىۋ قەومى عەرەب بى بن

(١) زەينولعابدين كورئ عەلى، دناقبەرا سالىن (١٩٨٧-٢٠١١)ئى، سەرۆك كۆمارئ تونسى بوو.

(٢) پىكخراوھكا برايهتيا جيهانيه و خودان ئىك هزروبيرن وەك ئەخلاق، ژيار، ئيمان ب

خودئ و... ھتد.

(٣) كونەھكەر.

(٤) فېلباز.

(٥) ژ داويى.

موفه کر^(۱) و نیظام^(۲) دانه
 ژ لهو ئیرۆ لهپهیهیی پهفتن
 ههمی کهس وی دناسیت ئه
 سهه ری ماسوئیا کافر
 نه یاره بو خودایی ئه
 نه ناسی دینیه و گاور
 هزار لهعنهت ل سهر وی له
 دبی نهم وی قیهه^(۳) راگر
 دنا ف گورا موسوئمانا
 ته ئسپارته^(۴) زکی عهردی
 ب فاتیح و قورئانا
 زده ستی مونکری بهردی
 مه لا کی ری خو پی را
 ب قی له عبی و قی جهردی
 مه لا ل دووری چیوون گو متل
 ئه وان ههر دایه بهر دهورا
 چ خواندن وان دوعا ژ دل
 وه کی دهنگی ژ کهر عهورا
 ل وان هندا بوو باب و خل
 چ کویره کویره فان جهورا^(۱)

(۱) هزرخان.

(۲) حکوومهت.

(۳) راست و دروستی.

(۴) ته پادهستی.

ده‌ما موشی^(۲) بی یه ژدایی
 مه‌سیحی بی هه‌می وه‌ختا
 هه‌تا مر‌چوو ژ دۆنیایی
 نه‌وه‌ك گۆتئا وه بی به‌ختا
 ئه‌ف گۆتئه ژ پاپایی^(۳)
 تو هه‌ر وی پاكه سه‌ر ته‌ختا
 چ مه‌سه‌رح^(۴) بوو تو پئی پابی
 ب خۆدئ قه‌ط^(۵) تو شه‌رم ناکی
 ده‌ما موشی ل ته‌ هندا بی
 نه‌شی ئیدی ئه‌وی پاکی
 ل باتن خواندنا ل سه‌ر وی
 تو دا کی‌ری خوه تیراکی

(۱) سته‌م.

(۲) میشیل عه‌فله‌ق (۱۹۱۰-۱۹۸۹).

(۳) پاپایی فاتیگان.

(۴) شانۆ.

(۵) ل جه‌ه‌ك دیتر: قه‌ت.

ئاخفتن دگەل جەحشا

ئەرى ما ھوین شەرم ناکن
گەلى جاشال دۇنيایى
چما ھوین پىس و ناچاکن
ژبەر خسمەك ب ھوكایى
بەرامبەر پاتبا پاكن
ھوینى دن وان ژ وان دارى
وہ نەدىن و نە نامووس
ژ لەو ھوین بین صەيى پاقى
ژ شەرم خیرەتى رويسن
وہكى صەيى ھەردەم و گاقى
وہكى قەحباچ چاف خويسن
كەر و كۆرتانى تو باقى
بەسە ئەى صم^(۱) خریت گوھ شوور
قەكن چاقال دۇنيایى
بمەزىنن^(۲) ل چاخەك دوور
تو دى زانى تو بەر بايى
ل دەستى زالمى يى توور
ئەمى كەقتىنە وہى وايى

(۱) كون.

(۲) بەرىخوہ بەدەن، سەحكەن، بنپرن.

تو هاریکاری نەیارى
 كەرو ماتو شەرم ناكى
 ژبو خوینا خو وهك ماری
 كو دئ هیلئ تو نا چاكى
 دبن باری تو بیزارى
 تو چاوا هەر دەمئ د راکى
 دبیلژن موستهشارن^(۱) هوین
 بەلئ براستى حەساوینە
 ژبو كوردا نەیارن هوین
 ل نك وان پیس و بی روینە
 ژبو خەلكك گەوادن هوین
 هەمى هوین تیکدا خویرینە^(۲)
 چو نینە ل نك وه گەوادى
 ب پارە بوژن و دایئ
 تو دئ قوینئ ژى پی رادی
 ئەگەر بدن تە جەه و کایئ
 بقى ئالیك و قى زادی
 وه كور وئ دانە بەر بايئ
 وه هەرفاندن جەئ خیرا
 وه صوۆتن دار و باری مە
 جەئ نامووس و باقیرا
 وه ویرانکر وه لاتئ مە

(۱) دگۆتنە سەرۆك جاشان (موستهشار).

(۲) نە خومش مرۆفن.

هه‌می مزگه‌فت و هه‌می دێرا
نه‌هیلان گۆر و مایه‌ مه
نـزانم دئ چ بیـژم وان
وه‌کی قه‌حبا شه‌رم نا کن
ئه‌گه‌ر پارا بدن بو وان
بلا ئه‌و قۆینێ به‌ر باکن
ئه‌گه‌ر تو قه‌لئینێ وان
دبیژن کورد و ئه‌م چاکین
وه‌ صووتن دار و باری مه
ب فه‌رمانا کوپێ دایی
په‌ز و بیستتان باغ مه
نه‌ما بو مه‌ ل دۆنیایی
دگه‌ل پێل و رویایی مه
که‌ر و بوچی تو پێ شایێ^(۱)
دخوم سووندی ب یه‌زدانی
ل مه‌ پۆز نی^(۲) بیت جاره‌ک
ئها هینگێ تو دئ زانی
ژبو ته‌ قه‌ط^(۳) نه‌ما کاره‌ک
تو پیستری ژ شه‌یطانی
نه‌ما بو ته‌ ل دنێ جاره‌ک

(۱) که‌یفخومش.

(۲) نوی، نوو.

(۳) ل جه‌ه‌ک دیتر: قه‌ت.

كا ئهو خهچ ههسنئ شرين
 ههمى رهنگئ د هرميكا
 كانئ بهغدايئ رهنگين
 كا جانبا خوڤ و خوڤيكا
 ئهرئ كا كش مشئ شرين
 نهما فيقئ ل ههم سوئكا
 كانئ رهش ميؤ و همباني
 كانئ طائيفئ پرشهنگ
 كا گوركيلى و ميرانى
 كا ئهسپيندار و كا بي شهنگ
 گهؤو كا ئهو خهمل و جاني
 كانئ گويزا گهلهك تير رهنگ
 نهما دار مازى و كهزوان
 ههمى توخمئ د هنارا
 نهما ديندار و نهما شاطان
 نهما كهقؤت ل زنارا
 نهما داربهري و كاژا جان
 نهما ب نائف ل رووبارا
 نهما ب رووبار و نهما ب كانئ
 نهما ب برك ل ئاقارا
 كا ئهو سويلاف و ئهو جاني
 كانئ سركئ ل زنارا
 كا ئهو جوكت ل پشت بيستانئ
 بهلهك بهفرئ ل شوينوارا

نهمان سیقی د ئهخهلاتی
 نه ههقرست و کهنیرا جان
 نه بیلمیر و بیلاتی
 وه صوتن پیکه دهخل و دان
 نه ئهو هیژیرو بیاتی
 نه تشتهک قهط^(۱) ژبو کوردان
 ههمی طهیر و طهوالی^(۲) مه
 قههبریاندن^(۳) ب دهرمانی
 کهو و باز و عوقابن مه
 نهطرسان^(۴) ئهو ژیهزدانی
 دخوم سۆندئ ب خوداین مه
 ئهون تلمیزی^(۵) شهیطانی
 ههمی جاندار رهقاندن وه
 نهمان هرچ و نه پهز کیقی
 ژطرسا^(۶) راتهقاندن وه
 پلنگ و شیر و ههم ریقی
 سهقوره پاپههراندن وه
 ههتا گۆرکا نهما هیقی

(۱) ل جههک دیتر: قهت.

(۲) تهوال.

(۳) ژناقبرن.

(۴) ل جههک دیتر: نه ترسان.

(۵) قوتابی، خویندکار.

(۶) ل جههک دیتر: ترسا.

گەلۆ کانئ شەپرزئی جان
 ئەرئ کا نیرگز و چاشین
 نەمان گۆل بزنی ریحان
 بنەفش و سۆسن و نەسرین
 نە گۆل هەرچ و نە لیلۆز مان
 هەلال و گۆلشەن و بەییین
 نەما پەر کەفک ئ زۆزان
 ئەرئ کا گۆل زەر و یاسمین
 نە هەلز و چەقر و بایک مان
 گەلۆ کا صۆرگولئ شرین
 نە لیلۆز و نە گۆل شیلان
 کا ئەو جانیا گەلەک پەنگین
 کا رەبەنۆک و گول نەخوین
 کل گول ئادار و نیسان
 نە سووسن مان و کا بەییوین
 گیا نۆژدار و ئەو دەرمان
 ما کا صۆریاز و ئەو چورین
 قسەل مەحموود و ئەو پیژان
 ما کا سئ بسک و ئۆیشە رەش
 نەما بیژا ماکا مەندی
 کانئ ریتاس ئەوئ ھند خوەش
 مخابن بۆ گیا بەندی
 کانئ بەئبەن ئەوئ ھند گەش
 کا ئەو گەزوی وەکی قەندی

چ بیاژم ئەز هەری کیمە
 د پەسن و وەصف^(١) کوردستان
 ئەزی بی وار و بی پری مە
 هەمی چاخال من زستان
 مە کوردا باغ نھۆ دیمە
 ژ کاری ئەم لوا وەستان
 ئەگەر چەند رۆژەکی دیتەر
 بدم پەسن تە کوردستان
 هەنە دەھ هندی فان بپەتر
 تووی هەر بو مە روح و جان
 ژتە نینە ئەبەد چیتەر
 د ئەقالیم و هەمی عەردان
 تووی جنەت ل دۆنیایی
 ئەگەر بیتو بکار بینین
 ژبو تە ئەم برین پاییی
 ئەگەر بو خو تە بستینین
 چ بیاژم هەر تو هیژایی
 بلا ئەم خو قە برهینین^(٢)
 خودا تو عالمی غەیبی
 ژیلی تە کەس نەناسین ئەم
 یەقین کەفق شک و رەیبی
 مە هاوارە ل تە هەردەم

(١) سالوخت.

(٢) ژناڤبرن.

تو راکه ژ سه‌ر مه قی عه‌یی
 بژین جارەك كۆ ئەم بی غەم
 مه‌ رزگار كه ژ قە^(۱) وه‌حشا
 ژ دەستێ وا مه‌ ده‌رینه
 ژ دەستێ قاصه‌ و جه‌حشا
 ئەوان پێكشه‌ بیهینه
 دینی کافر و فه‌حشا
 تو وا بگره‌ و شه‌گه‌ مرینه
 ئەگه‌ر تو مه‌ بیهینی
 ئەقێ دێ هیج ته‌ناس ناکن
 ژ دەستێ حوکمی نه‌سینی
 هه‌می ئەحکاما دێ پاکن
 خ‌ودانی وا تووینی بینی
 دێ چاوا دینی به‌ریاکن
 ئومی‌د داری‌ن ژ یه‌زدانی
 فه‌له‌ك دیسا بزق‌رت قه‌
 مه‌ پاكت بو‌ سه‌رئ بانی
 سه‌ته‌مکاریا وه‌ به‌م‌رت قه‌
 قه‌ژینت قه‌ ل مه‌ جانی
 که‌و ل زۆزان بخۆینت قه‌
 تو فه‌که‌ره‌ گۆت‌نا یه‌زدان
 د قورئانی چ قا خۆشه‌

(۱) ئەقان.

ئەلەم نە شرح قەژینت جان
ل مە گۆتئا وی پەرپ خوشە
ئەوی باومر نەبت هەر ئان
چ بی عەقل و چ بی هۆشە
ئەری سندی صەبر باشە
تو فەکرە دەقا^(۱) قورئانی
ئەوی باومر نە کت شاشە
براستی تو ئەقەق دزانە
محەقق^(۲) مە ئومیید باشە
خودا دی ئیت ل قی هانی

(۱) ناڤەرۆک.

(۲) ب راستی.

پشکا پینجی

ههلبهستین ئهقینی

سەر سەحار (پینچ گۆشە)

سەر سەحار و ئاقسەررۇزا
جان شەمالا كییئ توو
شەف بەرات نەفسەررۇزا
نور ئاگرئ كییئ توو
صۆرگولا مەیدان بەلەك
سەررە (۱) و چنارا كییئ توو
تو ب خودئ كئ بیژە من
كاتو دەلال كییئ توو
دیم هەیفنا شەفا چاردە (۲)
دیم ب خالا كییئ توو
یارەكەم (۳) گەردەن ب ئورە
ئەنیە مەیدانا بەلەك
دانە دورن یان صەدەف
رەیحان ل بەر بوسكین (۴) هەلەك
جل ژ هەرمووشئ (۵) هەمی رەنگ
جل گۇلا گۇل پیرەهەنك (۱)

(۱) ناقئ دارەكئ یە.

(۲) ل جەهەكئ دیتەر: چاردئ.

(۳) یارا من.

(۴) ل جەهەكئ دیتەر: بسکین.

(۵) ئاقرمویش، حەریر.

ئاھـۆيا^(۲) ل دورئ نھيلا
 كويقيا ل شاخئ بهلھك
 حوريا بهخچئ^(۳) بهھشت
 كھودھردھ لالا كيئ توو
 هات و پاوھسطا^(۴) ل پئيش قھ
 من قيا بجمھ طھواڤ
 قيباھگاھا من ھهژاري
 شھنگولا ئهبر و زراف
 دھرد و كوڤانال من سھردا
 صؤتي^(۵) جھرگئ من تھقاف^(۶)
 نيرگزال دؤلا طھنينئ^(۷)
 گؤل نھخوينا پپر خؤناق
 شيشھيا مسكا عھدھن
 كا شوخ و شھنگا كيئ توو
 ئھف چ ديمھ ھؤ شھفاف^(۸)
 ئھي گؤلشھنپئشا بهار

(۱) پيراهن) پھقھكا فارسيھ و پامانا (كراس، گوملھك) ددوت.

(۲) ئاھؤ) پھقھكا فارسيھ و پامانا (غھزال، خھزال) ددھت.

(۳) ل جھھكئ ديتر: بهخچھي.

(۴) پاوھستا.

(۵) ل جھھكئ ديتر: سؤتي.

(۶) ھھمئ، گشت.

(۷) دھقھرا حھفت تھنين.

(۸) نازك.

صەد هەزار ئاوازی هاتن
 کەو و بۆبۆل^(١) چار کەنار^(٢)
 مەنتەشە^(٣) دا بەست و هاتن
 رەش کەزی ئیلان و مار
 بابە ئیسا ل بەر کەفی
 یا یاسە مینا^(٤) ل میڤرگە هار
 ئەب^(٥) بەخەندئ^(٦) نئ تو پەندی
 گۆل عوزا پاکیی توو
 بیست و پین^(٧) صائی^(٨) ب خۆشی
 کە قتمە داد و مەدەدە^(٩)
 من نزانی چەرخا دیمە تە
 وەکی بورچا ئەسەد
 چەنگە لەک ئاقیت دلی من
 تیر ژوی پشتن دوو صەد
 دلرەقا هەشک و بەرینی
 من دقایت رەحمە بەدەد^(١)

(١) ل جەهوک دیتەر: شالیول.

(٢) چار رەخ و ئالی.

(٣) پستک.

(٤) ئاق گەلەکیە.

(٥) ئەب) پەشەکا فارسیە و پامانا (ئیف) دەت.

(٦) خەندە) پەشەکا فارسیە و پامانا (گرنزین، کەنی) دەت.

(٧) بیست و پینج.

(٨) ل جەهوک دیتەر: سائین.

(٩) هەوار و گازی.

جان ل سەر تەختی ئەقین
 فکەر و خیالا کیی توو
 پەر نقیس کاتبی غەیبی
 ژ نـ_____ۆرا لایـ_____ه زال^(۲)
 ئەو چ خالە ل گەردەنـ
 مینا بەرئێ پەش ماھ و سال
 چەندی صائـن فەرضە^(۳) ئەز
 بچمە طەوفا زۆلف و خال
 بسک و بەر بسک و کەزی
 وئ دانە بەر بایـ شەمال
 توش رینی هەژدە صائی^(۴)
 چاردە خالا کیی توو
 ئەو چ عاجە^(۵) پەنگ زواجە
 ئەو چ پوو چ گەردەنە
 ئەو چ زەندین پەنگ خنائی
 رشتنا خوینا منە
 وەکی قـ جان و جەحیل
 هەما قەط^(۶) ل دۆنیایـ هەنە

(۱) ل جەهەکن دیتەر: بەدت.

(۲) هەردەم هەیی.

(۳) ئەرکە.

(۴) ل جەهەکن دیتەر: صائی.

(۵) عاجا فیلی.

(۶) ل جەهەکن دیتەر: قەت.

ئەف ج دۆررە كەفتە بورجا
 موشتەرى بوو مەسكەنە^(۱)
 دیمە رۆژ و دل دص—وژ
 قەد و شەمالا كیی توو
 من كتیبەك وا دقیت
 بەحسئ ئەفینی بت تەمام
 صەد طلسم^(۲) فالی تیدا
 پیکشە عیبرانی مەقام
 جەل جەلۆتئ ئەز دخوینم
 عەقل و هۆشی چوونە تەمام
 حوریا باغئ بەهەشتئ
 كەودەری بەرزە مەقام
 غەیری سندی
 پادشا من دەلالا کی توو

(۱) جەوار.

(۲) تەسم راگرتنا کارەکی ب ریکا جادووین.

پێچام د غهريئ وهرکرم
 رۆژا زهلال ل من بو شهقه
 دائيم شهف ل من طاري يه
 ههردهم گهرين و زاري يه
 ساخي کو هوبت بوچی يه
 رابه ل مرئي داکه فه
 من زين ل قئ عهردئ ني يه
 زيناب پرمالهت بوچی يه
 ئيش و ستهم من ئي ديه
 حالي ئهقيندارا ئهفه
 حالي ئهقيندارا وهه
 دائيم فهقير و بن جهه
 دل قورمجي ههر وهك ژ هه
 ههردهم ژ نيسکئ ئهوه كهفه
 چهند عاشقئ پيش مهبوون
 پیکه ههمی ئهوه سوخته^(٢) بوون
 ل زينان دنئ بيهوده^(٣) بوون
 ههردهم ل وان جهور^(٤) و جهفه^(٥)

(١) ژ ژيارئ ب خوه.

(٢) سوخته) پهيقهكا فارسيه و پامانا (سوئن) ددهت.

(٣) (بیهوده) پهيقهكا فارسيه و پامانا (بن مفا، بن قازانج، بن بهرهم و...) ددهت.

(٤) ستهم.

(٥) دلپهقی.

بهار خۆشه (سج گۆشه)

بهار خۆشه چاخه كج شينه
دبج مه حضوور نه قشينه
چ تير خهمله چ پهنگينه
تري گول شهنگ و نسرينه
هه مئى گول پي كفه دهريينه

رويئ عهردئ نه ما به فره

چ خووش وهخته ژبو لاوا
جه حيل و جان و دل دا وا
بچن گه شت و بكن پاوا
ل سهر شاخ و ل سهر ئاوا
ئه گهر بيژ من ته حال چاوا

ژيان من هه وهكى قه بره

سهه ره گاهه⁽¹⁾ دنالم ئهز
ژ عشا قا صوړگولا ژوورى
نه دلخووش و نه باشم ئهز
ب قئ نرخئ ژيان بوورى
وهكى گوين دنالم ئهز

ل هه ره چاخ و هه مئى دهوره

(1) (سهه ره گاهه) پهيشه كا فارسىه و پامانا (سپيدههيان) ددهت.

عەنادل^(١) شەف گەها دخوینن
دگەل شالوول دلـۆرینن
ب خیر و خوشی و ژینن
ژ ئەقینئ سەرخۆش و دینن
نە وەك من ئەو دبوورینن

ل من خوارن وەکی ژەهره

هەمی گافا ب کۆفانم
ب ئاهـ و ئۆه و گریانم
دبینئ مەست و حەیرانم
ژیۆ دلبەر دلۆفانم
لەغەر^(٢) لاشم^(٣) ب دامانم

هەمی وەختا ل من جەوره^(٤)

وەکی قەقنەس^(٥) دخوینم ئەز
وەکی زەرقا^(٦) دبینم ئەز
وەکی فەرهاد^(٧) نهینم ئەز

(١) بآئندە.

(٢) (لەغەر- لاغەر) پەشقەکا فارسیه و پامانا (لاواز) ددەت.

(٣) (لاش) پەشقەکا فارسیه و پامانا (کەلەخ) ددەت.

(٤) ستم.

(٥) جۆرەکی بآئندەیانە و گەلەك جوان و دەنگ خوەشە.

(٦) زەرقا ئەلیەمامە، ژنەکا نافدارا عەربە و ژ هۆزا (جەدیس) بوو، کو دویراتیا سن پۆزان

تشت ددیتن.

(٧) داستانا فەرهاد و شیرین.

شەنگە گولا صۆر و زەر

ئىرۆ مەدى سەر سەحەر
شەنگە گولا صۆر و زەر
بشگفتیه ل سین گەقەر
رۆھنە وەكى شیشەیه

رۆھنە زەلال و دەلال
برهئ كەفان و هیلال
صۆرگولە بابل هەقال
روح و رەوانا مەیه

روحە ب خوئەو مەلەك
رەند و جەحیل و چەلەك
چاقئ ب سۆرمە^(۱) و بەلەك
چەندى بیژم وەیه

چەندى مە دیتن دەلال
نابن وەكى قئ شەپال
چاقئ بەلەك سۆرمە خال
وەئلاھ گەلەك تازەیه

وەئلاھ شەرىنە قەندە
رەند و پەریە خەندە

(۱) كلئ چاقان.

ژ کۆچـهـری رەقـهـنـده
 کیوڤه بجیت بو مهیه
 کیوڤه بجیت ئەو پەری
 پێ وئ ل سەر قی سەری
 دگەل وئ دکم کۆچەری
 چنکی بو مه فایدهیه
 چونکی مه دل گریدا
 وهعهده مه هـۆ ب ویدا
 گەر بهرم د پێدا
 باش و گەلەك تازەیه
 باشه ئهـری کـهـو دـهـری
 ئەهی دلرەقا وهك بهری
 دگەل من تو ناچەری
 مه هەر ئەو ئامادهیه
 مه هەر دقیت پیکه بین
 نابت کو ئەم ژیکه بین
 ئەم تشتهك بیهوده^(۱) بین
 گفتوگۆ بو فایدهیه
 گۆته مه قرقر نهکه
 سهیری جوانیا مهکه
 تو ناکری ب صەد لهکه
 ئیرو به لاش بو تهیه

(۱) (بیهوده) په یهقهکا فارسیه و پامانا (بن مفا، بن قازانج، بن بهرهم و...) ددهت.

ئىرۆ به لاش بوۆ ته رەز
خوخ و هـنـاران بـگـهـز^(۱)

وهر تو طه وافى باهز
حاجا ته سينگى مهيه

حاج و طه وافال نكه
رۆكنه كى دىنى بكه

گۆه نهده طه عن و چكه
فهرضه ژ دىنى مهيه

سندى تو شيره مپرى
ناشه كى هوير دهپرى

تو ههر دورا دبژپرى
ته چى بقت بوۆ تهيه

^(۱) (بگهز) په يقه كا فارسىه و رامانا (له قده) ددهت.

ئەلیف ھەتا یائى

أ- ئەى ئەنى ئاینە ئەبرۆ
مونحنەنى^(۱) ھەر وەك ھیلال^(۲)
تا قیامەت داغى^(۳) دارم^(۴)

بۆتە ئەى خۇشا غەزال

ب- بلبلى^(۵) باغى بەھارم
یەك دەمى نینە سەكەن^(۶)
عاشقى وەردى بخوارم

ئەو دىنى بۆمە لال

ت- گەرچە ییت تاتا تو تەركە
ژ عەنبەر و مسك و گۆلاب
بەردە سەر كۆما گولا

گاڭا كو بلبلى^(۷) ییتە بال

(۱) چەمایى.

(۲) ھەیف، مەھ.

(۳) وەك داخا دلى.

(۴) دارم) پەيشەكا فارسىه و رامانا (من يا هەى) دەت.

(۵) ل جھەك دىتر: بولبول.

(۶) راوستان.

(۷) ل جھەك دىتر: بولبول.

پ- پیکای پاب پلاپین^(۱)
وهککی مپارین د رمش
ههر دهمنی ترپسئ^(۲) دکم

دا ئەو نهکن لهق دان ل بال

ج- جهوههرا^(۳) جانا جیهانی^(۴)
جهننهتا باغی ئیرم^(۵)
دی فهخووم ژئی پچکهکی^(۶)

خه مرا^(۷) ب شه رعئ ئەو حه لال

ح- حوریا هه وچا^(۸) حه یاتی^(۹)
حوله ئئئ سؤندس^(۱۰) د بهر
کوش تیمه وئ ب عیتابئ^(۱۱)

بو من نینن چو مه جال

(۱) دهیکا وی ژ دهست بدمت.

(۲) ترپس.

(۳) هیژا، ماقویل و...

(۴) ل جههکی دیتر: جهانو.

(۵) باغی جزیرا بوتان.

(۶) ل جههکی دیتر: جورعهیهک.

(۷) عه رفق، مه شروب: ل جههکی دیتر: مهیا.

(۸) چهوز

(۹) زیار، ژیان: ل جههکی دیتر: حه یاتو.

(۱۰) ئاقرمیش، چه ریر.

(۱۱) ب نهخوهشی و ئەشکهنجئ.

شوبهئ^(١) خه لکى دووژههئ^(٢)
 دائيم ل من هه ر ئاه و کال
 ض- ضحضح ضووء فضاء^(٣)
 ئه ز بئژم رۆژه يئان
 هه يفا چارده ئو که قتي
 ئه و دنئيف بورچا حه وال
 گ- طوطيا طاهر^(٤) ل طوئ^(٥)
 خواند و بانگه ک بو مه دا
 گو^(٦) وه کى موسى^(٧) وهره
 دل پوور بکه ژ نورا زه لال
 ظ- ظالمى ظاهر^(٨) ظوئم کر
 ظهه ر^(٩) ل من کر وه ک که فان
 دائيم ئه ز شهيدا و شئيم
 من نه حاله نه حه وال^(١٠)
 ع- عه ره را عالى^(١) عه دل^(٢)

(١) ل جهه کى ديتر: مينا.

(٢) دۆزهخ، جهه نه م.

(٣) واته (رۆناهيک ژ ئه سمانا پهيدا بوو).

(٤) پاقر، پاک.

(٥) چيايخ توپ ئه و چيايخ مووسا دچوو سه رئ وئ و ل گه ل خودايين مه زن دئاخفت.

(٦) گۆت.

(٧) مووسا پئغه مبه ر (س).

(٨) ديار و ئاشکرا.

(٩) پشت.

(١٠) چ پئک نينه.

هه‌ر شه‌ئەن^(٣) و ئی‌حسانا^(٤) ته‌یه
موژده بت بو من کو ئی‌رو

یه‌ک ئی‌شاره‌ت کر ل مال

غ- غه‌مزه‌ئێ^(٥) غونجا^(٦) غه‌نیمه‌ت^(٧)

ده‌ر غه‌له‌س^(٨) په‌یدا بکت

کی تنالوا لئذه^(٩)

أحلی من الشهد الزلال^(١٠)

ف- فککت لی فی الفیافی^(١١)

باب روظ من جنان^(١٢)

أمرتنی بالمدخول^(١٣)

قبل خلع من نعال^(١٤)

(١) بلند.

(٢) راست.

(٣) کریار.

(٤) خێرخوازی، قه‌نجی.

(٥) پۆهن و ئاشکرا.

(٦) ته‌لیس، ئامان.

(٧) ده‌ستکه‌فت.

(٨) د به‌ریه‌پان دا.

(٩) واته (دا هوین تاما خوه‌شیی ببن).

(١٠) واته (شرینتر ژ هنگئینێ زه‌لالێ ره‌سه‌ن).

(١١) واته (بو من د بیابانێ دا به‌رفره‌ بوو).

(١٢) واته (ده‌رگه‌هه‌ک ژ می‌رگین به‌حشته‌ی هه‌بوو).

(١٣) واته (ته‌ ده‌ستویر چوونا ژوورا من دا).

(١٤) واته (به‌ر نه‌ز پێلافا خوه‌ بی‌خه‌م).

ئىرۆ تەف غولام و سوختەنە
ئىرۆ ئەز شاھەم وەكى
كەيخسەرەو^(١) و رۆستەمى قال^(٢)
ن- ناپ^(٣) و نۆپ^(٤) و نەجمى نورى^(٥)
ئىرۆ تەف بوونە عەيان^(٦)
پاشى وان جەور^(٧) و جەفائى^(٨)
وى دخوارن ماھە و صال
ە- ھود ھودە ھاوارى ھااتو
گۆتە من بەلقىس مرى
ئاصنى^(٩) تەختى وى ئىنا
بۆ مە حاضر كر ل مال
و- وەھ وەھ و ھەو و ھەو كەتن
ناق قەصر و ئەيوان و سەرا
داوەتى و بەرەبوويى مە
حۆپ^(١٠) و غىلمەنى^(١) دەلال

(١) شاھ.

(٢) رۆستەمى زال.

(٣) ناگر.

(٤) رۆناھى.

(٥) مەبەست (نۆرەدين)ە، خودانى قى ديوانى.

(٦) پيشچاق.

(٧) ستەم.

(٨) دلپەقى.

(٩) ئاسن.

(١٠) حۆپ.

ی- یا خودایا یارەحیم^(۲) و یا کەریم^(۳)
یا لەطیف^(۴) و یا عەلیم^(۵) و یا حەلیم^(۶)
بخشە رەحی تو ژبو سندیی فەقییر
ژی درێژ بت بووم^(۷) جانا هەژدە سال

(۱) غولام.

(۲) دلۆقان.

(۳) دەستفەکری.

(۴) جوان، خوشکۆک.

(۵) ب زانین.

(۶) نەرم.

(۷) ل جەهەکی دیتەر: بوومە.

پاڤه كهو

چو^(١) پاڤ ناگههن پاڤا پيادي^(٢)

پووني سمبيللا ل پيش وان بادي

بهليخ دقيتن كهوي ته باش بن

ل سهر مهسهبا مسعار^(٣) و ئاش بن

وهكي كهر عهورا ئهو ب گور گورن

ل ههمي مهسهبا ههر ئهو بخورن

بكن هنگامه^(٤) ل سهر گركا

دا كهوا بكيشن ژ دهقن دولكا

نيچيرا ب رهوشه ههر ئهو شهف دهسته

پيشي بهياني^(٥) پيادي بهسته

تو باقن كوزي بهري بهياني

سهرداري ل هنداف پيادي داني

داقا ب رهشينه دوو صهد د ريكا

دا تو بگري سهره حوليكا

(١) ل جههكي ديتر: چ.

(٢) كهوي پياد.

(٣) زقيرن.

(٤) هنگامه) پهيقهكا فارسيه و پامانا (دهم) ددهت.

(٥) بهري سپيدي.

ببیه قیامت گورگور و پر پر

زنجیرا پیرا پیرا دی زپ زپ

پاشی تو رابه هه ره سهه کوزی

دهمه زه گه فزین دراف و توی

راقا بهاری پاشی نه فرۆزی

دقیق مه سه با تازه قه دۆزی^(۱)

کوزی قائم که ب ترکا و چولی

دا کۆقان رابن بو ته ژ سهه دلی

چونکی^(۲) کهو هینگ وئ د رها دا

پیکه هه هجوومه بو سهه رپادا

دهمه جۆتکا نیچیرا سهه نکه

رپاد له یزی بو شهه و جهه نکه

دهما جهه لا بب گیلای خوری

میکه و ل پیشیا نیری خوه فری

دا تللیال پیش نی ره کهوی

طهحن^(۳) وچک وئ هه ودانه ئهوی

هات و له یزی^(۴) ل سینگی رپادی

دگه ل می که وئ چ بی مرادی

(۱) (دوز) په یقه کا فارسیه و پامانا (دیتن، په یاد کرن) ددهت.

(۲) ل جهه کی دیتن: چنکی.

(۳) ل جهه کی دیتن: تهحن.

(۴) سهه ما کرن.

سەردار تەحەلکە گازی کره قى
کا وەرە بۆچی بووم دەرناکەقى

ئەز و بىندارىن ھەر د ب تنى نە
سەرۆكى كەوى ھەمى دنى نە

ئەگەر ھوین مېرن وەرن شەپى مە
بەلى ئەز چ بکەم مېرىنى كېمە

سەر رەقى گۆتى صەى كورپى صەى
زىدەى بابى خۆ ھەر تو یىخ د رەوى

ئەز وى ھاتم تە قوجە بەھەپم
دى تە و رپادى پېكقە ھەپم

رپادى گۆتە سەردارى بىئىزى
تو كەقنە قوونى رەقىەكى ژ مېئىزى

کا وەرە پېش بەر شەرى مېرخاسى
دا تو باش و چاك ئەصلى خۆ بناسى

بىئىزە وى نى ئەز لالى سى بانگم
ل ناف ھەر كەوا ئەز رۆژ و مانگم^(۱)

وەكى دەستارى ئەز ھویر دەپم
ل شەپ و ھنگامى^(۲) ئەز شېرى نېرم

بى شەپى مېر و شېر و پلنگا
وا دەینا ھەقدوو ب دەنوك و چنگا

(۱) ھەيف، مە، ژ زاراق سۆپانى ھاتىە وەرگرتن.

(۲) ھنگامە) پەيقەکا فارسىە و ورامانا (دەم) ددەت.

رافه كیوئی و رافا دیتر

رافه كهری شۆلی شاه و به گانه
ئیرۆ كهت دهستی پیس و نه زانه

چو كار ناگه هن خۆشیا نیچیرئ
لی د وی گاقئ تو شاه و میرئ

نی مهرگ ههر ئه وه ئی كول چولئ بت
ل سه ری بئند یان ل دۆلی بت

یان ل سه ر چه لی یان ل بهر به ری
بنیئرئ هه یوانا وی بۆ خۆت چه ری

روینه چه په ری به ری به یانی
دا تازه و باش شۆلا خۆ بزانی

به یان لی بدهت دقیت هشیار بی
هه كه نیچر هات دا ب كار و بار بی

دهما خۆیا بن هندهك شاخ بئند
دگهل وان بزانی جان قشت^(۱) و رند

دهست ده برنوی بیژه بسم الله
سه ری هه ر تشتئ هه ر ناقئ الله

سه یه ری^(۲) لی بگره زی بیژیره
نیریئ هه فت صالی ئه و ب خیر و بیره

(۱) ل جهه کی دیتر: خشکۆک.

(۲) ستیرکن.

بدل موحكومي⁽¹⁾ بهردئ و نه طرسه

ئهگهر نه زانی ژ من بپرسه

هشیار بن هوین قهه⁽²⁾ ژ جه نه رابن

ههکهه وهك جنا دئ ل وه هندا بن

نیریئ دهه صائی و ژ دههئ وئقه

چو گوشتی قهلهو نامینت پیقه

بهری گهرهوکئ نیری ترخانه

چه را وی هنگئ وا ل رپلستانه

چاخئ بچه رن ل جهرد و دهقیا

تو ته ماشاکه ل بهژنا نیریا

نیچیرا براستی دههئ گوئه نیلئ

کویشی کۆم ببن ل دهف نهیلئ

تو دئ ژ کهیفا هنگئ دلخۆش بن

ژئ ببژییره داتو دلگهش⁽³⁾ بن

راقا بههرازا ئهه و ژئ زۆر خۆشه

بهلئ یا مارا ئهه دل ب جۆشه

پیشان ههه بوو وه راقا غهزاله

نهۆ نه مانه ئهه بو بهطاله

هرچ و وه شهك و پلنگ ل چیا

راقا ئهه فان زۆرا ب تهحلی یه

(1) بدل موکومی؛ ل جههکئ دیتەر: محکومی.

(2) ل جههکئ دیتەر: قههت.

(3) ل جههکئ دیتەر: کهیف خۆش.

نئ فەرە راقەكەر مێرەكئ باش بت
نە طرپسنوك^(۱) و خەوتوو و شاش بت

ئەگەر نە مێر بت دئ وی دپینن
چەندەك و لاشا^(۲) دئ لئ خرپینن

جارەكئ ل چۆلئ هرچەك هاتە من
رابی شیبیاقە بەرامبەری من

دەقئ وئ كەف دا لئ بی عورەعوور
ئە^(۳) دەست ناھلینم ئەزم ئئ سەرشوور

من تەفەنگ (بەرنۆ) رەقەم حەقەدە بوو
ژبو دەستەلئ تم نامادە بوو

مرا شەقاندە كلۆخئ سەری
گیربوو ئەو گامیئش كەتە بەربەری

جارەكا دیتەر ئەز ل چۆلئ بیم
چوو بووم نیچیرئ ل سەری دۆلئ بیم

هات من ب پووپیئش هرچئ گورگەمیئش
كرە قورەقور ل من هاتە پیئش

رەشاشا روسی ملیئ قەكێشا
ساجوور خالی بوو دل ل وئ ئیشا

كەت و دریئژ بی ل بەر پیئ من
وئ دەمی گەش بی شیشا دلئ من

(۱) ترپسوو.

(۲) لاشا، لاشە) پەیقەكا فارسیە و پامانا (كەلەخ) دەت.

(۳) ئەز.

خوزی ل وی عهمری و چاخنی^(۱) ئە^(۲) پافکەر

ل شاخ و گهلیا گهپام سهراوسهر

جانهوهەر ههمی ئەشکال و ئەرناک

مه کوشتن گهلهک خراب و ههم چاک

لهذهت و خووشی مدیتن^(۳) گهلهک

خاسما^(۴) نیچیرا سهرا لاتا بهلهک

یان ل گیههحنی یان ل ئافرۆکی^(۵)

یان ل خامتووری ل سهری بیروکی

یان ل زاویتیه یان ل مازکی

یان ل منینی یان ل بانکی

یان ل سووارا هنداف شلیونی

یان ل ئاصوصی سهری رهشیونی

یان ل کاتوی و طهنگا شکهتوکا

نیچیرا ئانا ههر وهختی کوکه

یان ل بویتهلما و یان ل شیف دیمی

ئافرئ دهروکی و بهران بهرگیمی

یان چیا رهشکی و گری عهزمانا

ل ئان ههر دووا نیچیر ترخاناه

(۱) ل جههکی دیتر: دهمی.

(۲) ئەز.

(۳) من دیتن.

(۴) نهخاسمه، ب تاییهتی.

(۵) ژ قیری پێقه باراپتر باسی چیا و گوندین سنووری دهقهداریا زاخۆ دکهت.

یان کۆیخ شیشی یان ئاڤا گیوزی
ژ کهیفا ههردهم توو لهیزی

یان گیمکا و سهری گهزینکی
چالکی ئاصوصی چ کهو پهقینکی

یان ل بیخیری لهرزکی مهتی
ژ کهیفا ههردهم دی کی داوهتی

یان ل ئالیشکی و قوبا مهیموینا
یان ل شردی وان وار و شوینا

ل ههفتهنن و دولا کورانشی
ل عهجهمیال رهخ شهراششی

سهری بلهکش چهن مهسهب خوهشن
کهوگیر ههردهمی ل وی دلگهشن

مراقا^(۱) وا کری لگهک دمرا
ل دهشت و زوزانا ل گهلی و سهرا

یان ل پیرس و یان سری و صاد
یان ل ههشتکا یان لاتا مارا

سهری بوسیلخ یان کانیا توژی
ههردهم مهسهبا تو دی قه دوژی

مراقا^(۲) کری ل قان دهقهرا
گهلهک رازامه ئەز ل بهر بهرا

(۱) مه پاقا.

(۲) مه پاقا.

مالا شیخ رەقیب^(۱)

مالا شیخ رەقیب ئەو پینچ برانە

هەر پینچ گەوهەرن وەکی چرانە

ئى مەزن فەخرى^(۲) شیخ ب دیانەت

ژیووننا دینی زۆر ب عینایەت^(۳)

ئیدی^(۴) صابره سەری سەرۆکە

بۆ هەمی شوولا ئەو زۆری کوکە

ئیدی^(۵) شەفیعه وەک من پاقەرە

راست و درستە ئەو چی سەرودەرە

ئیدی^(۶) نامقە زووری رەزینە

چی شیپرە میپرە چ سەر هلینە

ئیدی^(۷) ناظمە برایی پور^(۸) شەنگ

ل نافع عەشیرا ب نافع و ب دەنگ

(۱) شیخ رەقیب موحەمەد سۆرچی، سەرۆک ھۆزی سۆرچیان، ل ساللا (۱۸۷۵)ئ ھاتیە ل سەر

دونیا، نافیری ب مەرداتی یخ ناقدار بوو، ل ساللا (۱۹۵۳)ئ مائئاقای کر.

(۲) ل جھەکن دیتەر: یخ.

(۳) شانازی.

(۴) چاقدیری.

(۵) ل جھەکن دیتەر: یخ دی.

(۶) ل جھەکن دیتەر: یخ دی.

(۷) ل جھەکن دیتەر: یخ دی.

(۸) ل جھەکن دیتەر: یخ دی.

(۹) ل جھەکی دیتەر: پیر.

وهكى شهكړى زۆرى شىرینه
ژبو میههانا ئهه سهه هلىنه

چ صوحبهت^(١) خو شه ئه زمان شىرینه
برا چ بىژم وهكى هنگىنه

ئهگهه ته بقىت خو شىع بىنئ
دقىت هه ردهمئ دگهه ل وى روىنئ

نه خاسمه بو من برا له وهنده
چ خو ش مرۆقه و چ باش و خهنده^(٢)

ئهگهه بگهه رى و ههه ب جهمىنئ
وهكى شان برا توهه ط^(٣) نابىنئ

بابئ وان رهقىب ل كوردستانئ
نابن وهكى وى ل دهست و دانئ

بابئ رهقىبى شىخ موحه مههه بوو
تهكيا بجىلئ^(٤) زۆرا ب وهصفهت^(٥) بوو

ئهه و ژ ذرىه تا^(٦) شىخئ گولهكه
ل ناف مه كوردا وى ناف گهلهكه

(١) ل جههكى دىتر: صوحبهت.

(٢) خهنده) پهيقهكا فارسىه و پامانا (گپنژىن و كهنى) ددهت.

(٣) ل جههكئ دىتر: قهت.

(٤) نافچهدارىه سهه ب دهقهردارىا ئاكړئ.

(٥) سائوخهت.

(٦) دوىندهه، كنىت.

حاتەم^(١) چو جارا ناگەهت ئەوان
بۆ مەردینی خۆلامە بۆ وان

وان دەستی درێژ دانێ هەیه
دانا ئەقان ژ خەلکی زێدەیه

وان نەفس بچویکە هەرن پووگەشن
دگەل دۆستی خۆ دائیم روو خوەشن

هەتا^(٢) ئەز بمرم ئەز وان ژبیر ناکم
ب براتیان وان ئەزێ خوە شاکم^(٣)

مەیلان وا دگەل من یا ب تەمامیە
براتیان وان بۆ من ب راستی یە

نە وەك هەندەكا ب سەری ئەزمانی
بەلی ددەدا وەکی شەیطانی^(٤)

ژ من عاجزن چنکی مەلامە
ئەگەر باختم بۆ وان بەلامە

دێ راستیی بیژم ل هەمی عەردا
چنکی گەلەکا نامووس ل دەردا

بلا دوعا کن ئەهلی ئیمان
بۆ شیخ رەقیبی و قی خانەدانی^(١)

(١) حاتەم تائی عەرەب، ئەوی ناقدار ب مەردینی.

(٢) ل جەهکی دیتەر: هەتا.

(٣) شاد و کەیفخووش کم.

(٤) ل جەهکی دیتەر: شەیتانی.

گۆفتوگۆ دگه‌ل جه‌گه‌رخوینی

س- ده‌ گوه‌دن گۆتئا سندی و

(۱) جه‌گه‌رخوین و ئه‌قی قیلئ

کۆ ده‌ربیییه ژ دینی خووه

(۲) قه‌بوول ناکت چو ته‌ئویلئ

نییه باومر ب قورئان و

ب ته‌هوارت و ب ئنجیالیئ

ج- ئه‌زم پیڕئ موغان (۳) ئیرو

تو گووه دیره‌ ل ته‌فصیالیئ

چکم ئیرو ب ته‌هورات و

ب قورئان و ب ئنجیالیئ

س- هه‌چی ئیرو خو کافرکت

نییه که‌س بیژتی لاما

بو وه چاخئ که‌سئ بی دین

له‌عین و پیس ل کاما

شه‌رم ناکی جه‌گه‌رخوین و

بیژتی تو نه‌ طه‌ها (۴) ما

(۱) گۆتن، ئاخستن.

(۲) شرۆقه‌کرنئ.

(۳) موغان بو مه‌زنئین ئایینی یین زمرده‌شتیان ده‌یته هژمارتن.

(۴) ته‌ها ئیک ژ ناڤین موحه‌مه‌د پیغه‌مبه‌رینه (س).

س- هزار داغ ل دلی من تو
 بیخ کافر ئهیا سهیدا
 حساب کئ تو طهبعهت^(۱)
 خالق^(۲) کهونیه کر پهیدا
 طهبعهت نینه خالق بت
 که ماخلوقی^(۳) بکت پهیدا
 ج- نهگر خالق ههبا کهنگی
 بههنگاز دبوو پهیدا
 طهبعهت خالق روحی
 موجهسهه^(۴) نوری قهنیدی^(۵)
 س- تو چئ بووی ژ ئاقا قیئ
 کهتن ههردو کو بین مهووجود
 تونهه ههئقا دناق رهحمی
 تهمام بووی ئهوه مهوعوود^(۶)
 ئهقه کفشه^(۷) ل نک ههردو کس
 خیالی ته ههمی مهردوود^(۸)

(۱) سالوخته.

(۲) چیکه.

(۳) خهئک.

(۴) ئاشکرا کرن.

(۵) رۆناهیای چرای.

(۶) سۆزدا.

(۷) دیار و رۆهنه.

(۸) پهسهند نهکرن، رمتکرن.

ج- کی یہ خالق کی یہ رازق

کی یہ مہعبوود^(۱) کی یہ مہشهوود^(۲)

دوو صہد روح ل قدس بیستن

ژ شہکی نابی تہبیدی^(۳)

س- تہماشاکہ ل دۆری خوؤ

ل ہہمی تشتا ل دونیای

بنیرہ کویر ب عہقلی خوؤ

قہط^(۴) تشتہک بی خودان^(۵) نای

گرفتاری ل دۆنیا خوؤ

پہشہیمانی ل عوقبای^(۶)

ج- بہسہ ئہی عالم نازان

تہماشاناکی^(۷) دونیای

ب قی کەرری^(۸) ب قی دەوری

ب قی تہصویر و تہمئی^(۹)

س- ل سہر قی دینی ئیسلامی

گہلہک توند و گہلہک ہاری

(۱) خودی (ئہوی عیبادہتی بو دکەن).

(۲) ہاتی دیتن، ئہوا ہاتی دیتن.

(۳) گوہۆرین.

(۴) ل جہہکی دیتر: قہت.

(۵) ل جہہکی دیتر: بی خودا.

(۶) دویمہی، داوی.

(۷) ل جہہکی دیتر: تہمیشا کی.

(۸) ب ئہقی جاری.

(۹) ب ئہقی وینہی و ب ئہقی شیوہی.

نه یاری بۆ عه قیدا^(١) دین
 ژبو کۆ فری تو هاوکاری^(٢)
 د حه قی ذاتی باری^(٣) ههم
 دوپننده و وهك ئه هوی هاری
 ج- حه چی تشتی ئه صل نینه
 چما پور ژئ خه بهر داری^(٤)
 تو قی تشتی قه ناس ناکی
 بتکارا^(٥) روو ب ته حصیلن^(٦)
 س- ب ئه مرئ^(٧) خالقن که ونی
 کورئ عه ردئ ژئ چیبووویه
 بپرک^(٨) هزرا خو نا که ی تو
 یه کی دی وهك ته دین بوویه
 تو ب وی ته لمیزی^(٩) ئبلیس
 ژپیا راستی کو دهر بوویه
 ج- ههمی عالم ژیهك نوقطه
 موحه قهق^(١) ئافه رین بوویه

(١) بیروباومری.

(٢) هاریکاری، ژ زاراقی سۆرائی هاتیه و مرگرتن.

(٣) خودایح مهزن.

(٤) (داری) په یقه کا فارسیه و پامانا (ههیی) ددهت.

(٥) (بهتکار یان بهدکار)، په یقه کا فارسیه و پامانا (خرابکار) ددهت.

(٦) دهسته هینان.

(٧) ب فهрман، ب دهستویر.

(٨) بیچهك.

(٩) شاگرد، خویندکار، قوتابی.

کی یہ کافر کی یہ مؤمن
سہرا ب حوکم تہدلیا

س- دەمئ بووری ل موسلمانا
ہہمی خووشی و طاعت بوو

نہو ئہم ب کول و دەردین
ژ بئ دینی نہ بہرہم بوو

بزقہرہ تو ژ کو فورا پیس
ہہمی عومرئ تہ تیہر غہم بوو

ج- بزانیہ ئہف دەہین بووری
حہتا ئیرۆ جہہننہم بوو

ئہگەر بگہہین مہریخئ ئہم
بہہشتہ مہزہبئ قیائ^(۲)

س- وہکی تہ قہط^(۳) نہ مونکر^(۴) بین
جہزیری^(۵) و حافظ شیراز^(۶)

جزیری گوت ہو المعبود^(۷)
هو المشہود^(۸) تو وی ئی شاز

(۱) ب راست و دروستی.

(۲) گۆتنئ

(۳) ل جہہکئ دیتہ: قہت.

(۴) ئینکار نہدکرہ

(۵) مہلایئ جزیری (۱۵۷۰-۱۶۴۰ز).

(۶) حافظ شیرازی (۱۳۹۰-۱۳۹۰ز).

(۷) واتہ (خودئ - ئەوئ عیبادەتی بو دکەن).

(۸) واتہ (ہاتی دیتن، ئەوا ہاتی دیتن).

د قورئانی ههیه تهئویل

تو سهرشوور و نه سهه ئهفراز

ج- وهکی من گۆتنه پیرئ

جهزیری و حافظ شیراز

مهریخی وان تهماشاکه

مهکه باوهر ب تهئویلی^(۱)

س- د بهحرا غهه غهریقم^(۲) ئهز

کو ئیرۆ بی سهه و سههودا

دیینم عالمی زۆر باش

ئهوان ئهخلاق دبن بهردا

دبینی فهیله سهوفن ئهه

بهلی مرنه ژ کول و دهردا

ج- جهه رهخوین چوو ژیهه دهردا

مه دین و ههه جیهان بهردا

نکارم ئهزیه کئ بگرم

ب تهرجیح^(۳) و ب تهفصیلی^(۴)

س- ههزار داغ ل دلی سندی

مه لایئ باش بین کافر

جهه رهخوینی دیینم ئهه

هزر مه نه ده و گه لهک ماهر^(۱)

(۱) شرۆقه کرن.

(۲) خه ندقی.

(۳) بلن دتر.

(۴) ب دریزی.

به لئى ل ئالى خۆدئى ناسى
 ب گوره يى ظاهرى^(٢) كافر
 ل سهر پئ و پهوش تئ پيس
 دزانم كو جه گهر خوین مر
 ته مه رود^(٣) كر ل دینى لهو
 گه لهك مؤشتاقى^(٤) ته بدیلئ^(٥)
 س- نه گهر نه ز بچه بهیدایئ
 بیبى نم باغه كـ كـ تازه
 دناف ئاقایه قه صرپهك خوش
 دگهل دهنگـ كـ دهف و شاهه
 ئه زئ ههر وئ دهـ مـ زانم
 خودان شاهه میر و شاهه بازه
 قیاسكه تو ئه قى كهونى
 ل سهر قـ قـ قصـ^(٦) یا پازه
 نه گهر صانع^(٧) نه با كهنگى

(١) شههرمزا.

(٢) سهرفه.

(٣) پشتپئ كهفت.

(٤) ههز.

(٥) گوهورپن.

(٦) گۆتنئ.

(٧) چيكر، دروستكه.

وجودت^(۱) هاتە تەحصیلی^(۲)

س- ل سەر دینی فروری^(۳) توو

موبارهك بت ل تە سەیدا

ب وی پەیهی پەوی دا پویین

چ حالەت بوو ل تە پەیدا

توووی موش تاقی^(۴) لینین^(۵)

تەدەست ژ دینی خوە بەردا

بزانە باش ئەف هەر سە

گەلەك پیس ل نەك مەردا

دگەل قا^(۶) پیسی کوفری

تو هەر سەرشوور و سەر خویلی

(۱) هەبوونا تە.

(۲) دەهاتە ب جە.

(۳) ل جەهەکن دیتەر: فیروزی.

(۴) حەز.

(۵) فیلادیمیر لینین (۱۸۷۰-۱۹۲۴ز).

(۶) ل جەهەکن دینەر: ئەقان.

تە مەیدانا بە ئەك ئەنیە
چ رەند و خۆشەك و ب طەرزە^(۳)
قە چەن^(۴) صائەن ل قی ئال
كو من چەن^(۵) ماچی لی قەرزە

یووسفی:

ب پیلاین کەهەریائی دل
دگرتی جەزیە ئو لەرزە
لەزان بیهتەر ل لییدانی
دەما دل بەر ل بەر وەستا^(۶)

سندی:

ب بەژن و قامەت و کیسەم
ئەوان لیف و پووی پۆر گەش
ب بەخچەیی سینە ئو گەردەن
ب لوری ئەز کرم سەرخوەش
چ حەقە ئەز زوی بەخچەیی
بەهشتی کو ب ب م بی بەش

یووسفی:

ب سحر و ئاورین چاقا
ب دیسەم و زلف و پۆرا پەش^(۱)

(۱) پلە و پایە.

(۲) بلندە.

(۳) ل جەهەکن دیتەر: ب تەرزە.

(۴) ئەقە چەند.

(۵) چەند.

(۶) ل جەهەکن دیتەر: هەستا.

کول و دهردا ل من هاندان
ژ مپرا^(۲) کوم بوونه عنبارهک^(۳)

یووسفی:

ژ داڤا بسک و کهزیبا زوو
تو من بهرده بده جارهک
ژ ئاڤا ههر دو ئیقا یهک
قدهح^(۴) مهیزی ل سهر مهستا

سندی:

فرشتی من ژ ئهبرویان بری
دوو صهد تیروچ حال طهنگم^(۵)
ب من خوڤشه برینداری
ب قی نرخئ^(۶) کو بی دهنگم
چما پیته^(۷) ب من ناکی
تو نابینچ بی چهنگم

یووسفی:

بریندارم ژ وا^(۸) چاڤین
د رهش بی دهنگ و بی پهنگم

(۱) ناگر.

(۲) ل جههک دیتر: ژ مهپرا.

(۳) ل جههک دینر: عه مبابک.

(۴) پهرداغ، گلیس.

(۵) تهنگم.

(۶) نرخ) پهیشهکا فارسیه و پامانا (بها) ددهت.

(۷) پویته، گرنگی.

(۸) ل جههک دیتر: وان.

حهچى رهنگى مه مهيزينى
ئەوى بى دى هەپە خەستا

سندى:

مه دەردا مەرگەكى^(۱) جانى
دگەل دلبەر نەچووم گەشتى
چقا ئەز قەدكم قالى^(۲)
ل من طالع^(۳) قەوى پەش تى
وہكى دین هۆفا ئەد سوپم
ل سەر كوھان^(۴) و هەم دەشتى

يووسفى:

چما ئەى يووسفى ئىدى
نەما خوەندن^(۵) ل تە خوەشى
شەف و پۆزا دچى ئۆتى
ل قان پووبار و هەم دەشتى

(۱) مرنى.

(۲) ئاخقتىن.

(۳) شانس. گجج

(۴) كوھ) پەيشەكا فارسىيە و پامانا (چيا) ددەت.

(۵) خوارن.

پینچ خشته ل سەر هۆزانا راجی

سندی

که جا کرمانج ببینه م ب نهی نی
تکایه^(۱) ل گهل هه قالع خو تو پروینی
هه جی تشتن هه یه ل دل دهرینی

راجی

که جا کوردی و مره داتو ببینی
تو په ردا ل سەر هه ق دوو هلی نی

سندی

چو عه قل و هوش ل گهلخ من نه مایه
ب قی نرخئ ژیان ل من جه فایه^(۲)
هه ژارم قه ط^(۳) چو هیزل من نه مایه

راجی

ل من ناقل ژیه ر قی پور^(۴) نه مایه
نکاری ئه و چ تشتی ژه ف^(۵) دهرینی

(۱) ناگه هداری.

(۲) دلره قی.

(۳) ل جهه کئ دیترا: قه ت.

(۴) پ، گه له ک.

(۵) ژ هه ف.

سندی

ئەف ژینا عەزیز و خوۆش م^(١) بووری
هلنگشتن ل جونئ شوبهی^(٢) کووری
ل تە قۇناغەکا سەنگە تو دووری

پاجی

نەما ژەف^(٣) ناس بکئ مووسا و نوری
نەمال ل حەدی دناسئ ئەو ژ ئینی

سندی

دخوازی تو کوول و دەردا^(٤) تو دەمرکئ
کەرپ و گیژئ نەشئ تو چارەسەرکئ
ئەری چاوا تو دئ مەتئا^(٥) ژبەر کئ

پاجی

دچئ دا ئەلفئ بینی ژبەر کئ
تە دی قایە کو مەقصووری^(٦) دخوینئ

سندی

ئەز و پاجی دچوون دئرا بەرانی
پەری زاده چی جەئ وی مە نەزانی
ئەوا چاقین د رەش سین^(١) میرگ و کانئ

(١) من.

(٢) مینا، وەک.

(٣) ژ هەف.

(٤) ل جەهکی دیتەر: داغا.

(٥) ئقیسین و ناڤەرۆک.

(٦) کورتی.

پاجی

تە دی گو^(۲) دئ هەرم دیرا بەرانی
تە هەو دی ل بەرپۆشک^(۳) وئ بینی

سندی

نەخۆشم ئەز جوانی هەند بیژی
ئومید من کو گوفتهک تو بریژی
تو دوختوری ب ئەقلی تو نە کیژی

پاجی

دچم دختوری دا دەردم بیژنی
سەماعا خۆ ل سەر سینگ مە دینی

سندی

دیژت هیچ نەما بو تە چ کارەک
دئ تە تم کولە وئ تیدە خوارەک
تە پیرۆز بت کو ئەف دەردە موبارەک

پاجی

دیژی دل بریندار ب جارەکی
د قح دەرمانەکی زوو ژیرە بینی

سندی

چ نوژدارە ئەقن ئیش ز مە پاکن
کچا کوردی تو هەر دختورە چاکن
د کارئ تو هەمی دەردا دەواکن

(۱) سینگ.

(۲) گۆت.

(۳) بەرپۆشکا ناف دۆسکیان.

پاجی

ئەقى دەردى گەلەك كوشتن ژ خەلكى
دزانم دئ مەرم پيڤقى^(۱) برينى

سندى

گەلۆ ما دئ ھەبت جارەك ژ بالە
شەف و رۆزى م^(۲) ھەر ئەو جان خيالە
شەھين شاھە چ شوخ و چ شەپالە

پاجی

بەلى دەرمان لبا نازا دەلالە
د قى دەستى خو سەر جانى مە دەينى

سندى

خودى ناسكە عەزیز و ئەقسەرا من
پچەك پەحمى برپژە گەوھەرا من
توراوہستە ل ھەمیشەل ھنہەرا من

پاجی

ژ یەزدانى ب طرسە^(۳) دلبەرا من
د قى عاشق ژین سجدى دەرىنى

سندى

تو چەن ماچا ل لیقى ئال بدى وی
قەضاكە ئەو قەرى^(۴) پیڤقى^(۵) ژبو وی
كو دا ساخ بن برينى ل سەر دلى وی

(۱) ب ئەقى برينى.

(۲) من.

(۳) ل جەھەك دیتەر: ترسە.

(۴) ئەوى قەرى بدە.

(۵) پیڤقى.

پاجی

هنهك ئاڤا دهڤ و لیڤا بدی وی
ده ته عزیزم ب وی پیڤه بخوینی

سندی

ژنو سندی دناسست ڤا^(۱) دهلال
د که یقئ که دگهل ئاسک و غه زال
ته پیروژ بت ژبو ته خووشی مهجال

پاجی

ژنوکا یووسفی رهنگی هه ڤالا
ل حوجری دی ب هشیاری بمینی

^(۱) نهڤان.

دورا قيمهت گران

ومرده كا گؤلا^(۱) ل وانى
تو دورى قيمهت گرانى
حه كيمى شوبهى لوقمانى

(۲) من ههرو ههرو نهو ره فيق

من ههرو ههرو نهو هه قاله
شهف و رژژ دائيم ل باله
ئاسكا گهردن ب خاله

(۳) رهش روحانا پور عه ميق

رهش روحانال سهر دهراق
عه نهه را پيشى به لاق
هه سهه ره بيهن چو هناق

(۴) قوطيا^(۴) مسكا ره حيق^(۵)

قوطيا مسكا ب فالى
قه مه رل باغى جه مالى
گهرو تو شه معى وه شه مالى

(۱) نهز عه جيب صؤتم حه ريق^(۱)

(۱) دمريچه.

(۲) هه قال.

(۳) كویر.

(۴) قوتيك.

(۵) مسكا سافى.

ئەز عەجیب صۆتم ب ناری^(۲)

شەف و پۆژ من ئاھ و زاری

پاھەتی نینە چو جاری

هەر وەکی بورقئ بەریق^(۳)

هەردەما بورقا قەدابوو

روح ژ لاشئ^(۴) من جودا بوو

صەد مەدەد ھاوار خودا بوو

ئەز دخوونئ بووم غەریق^(۵)

ئەز غەریق بووم لەو دناقئ

بئ هشم هەردەم و گاقئ

وئ دەمئ ل من کت سلاقئ

دی قەژینت من پەریق^(۶)

دی قەژیم دەت من مەجائئ

ماچ بکم لەب لەعل^(۷) و ئائئ

دانە دور گەردەن ب خائئ

ئیرۆ وی گۆتە مەنیق^(۸)

(۱) ناگر.

(۲) ناگر.

(۳) تەیسین، جەیسین.

(۴) (لاش) پەیقەکا فارسیه و پامانا (کەلەخ) ددەت.

(۵) خەندقین.

(۶) هەقال، دوست.

(۷) لەب لەعل) پەیقین فارسیه و پامانا (لێف سوپ) ددەت.

(۸) ئالۆز.

ئىرۆ وئ چاف ل من بادا
پەردەيا شەرمەن قە لادا
گورمەئ ل من كرىه جادا

وئ قەكر بوؤ من طەپىق^(۱)

وئ قەكر بشگۆزى سىنە
زەخمە ھەر موشى ژ جىنە
گو^(۲) وەرە لالەم توو زىونە

مەجاسا^(۳) خو شاشەپىق

مەجاسا ئەم ھەر دوو تىبىن
بى گوما دى شۆل قەپى بىن
نە وەكى پىشى بەرى بىن

ژىك بىمىژىن ئەم رەحىق^(۴)

دەف و لىف وەك ھنگىنە
شەكر و شەھدا شىرىنە
روح و جانى نوپەدىنە^(۵)

ھەف سەرە بوؤ من رەفىق^(۶)

(۱) رېك.

(۲) گۆت.

(۳) جقات.

(۴) سافى.

(۵) نوپەدىن، ھەلبەستقانى ئەقى دىوانى.

(۶) ھەقال، دوست.

ئای بۆ خۆشیا لایینی

ئای بۆ خۆشیا چاخ لایینی

لایینی روونە ژبو قەژینی

چەند خۆشە عشقا بەری گوندیانی

کە کچە کوردە چو بوو سەرەکانی

جەرئ ئامیدی ل سەر مای وئ

چب چب ئاف د رشت بۆ سەر بسکی وئ

بشکۆژی زەخمە ی ل سەر مەمکە

هزار عەلمودا تو قوربان بکە

بەرکی مە کوردا بەرکی جەمائی

پئ بخەملینە بالای دەلالی

بەرکی مە کوردا چ عەیب قەپوشە^(۱)

ل بەژن و بالائی ب زەق و خرۆشە

کە کچ وەرگرت گۆتە گو کەمەر

توق ل سگویی^(۲) وی کەسرە وان ل سەر

بسکا ل ویلەدت بەردت سەر پۆیا

تو فەرق ناکێ ئەو ژ حوریا

(۱) (پۆش) پەیفەکا فارسیە و پامانا (بەرخواوەکرن) ددەت.

(۲) ستوو، گەردەن.

دارا مرادئ

ئەگەر دارا مرادا مەن
نەدەت هیچ بەرھەمەك تازە
مەن چ ژئەكە كو باغی عالەمی
پێكەشە هەمی بەرھەم

ئەگەر یارا دەلال بو مەن
كەرەم كەت بو مەن بەدەت ماچە
تە چى ژئەكە ئەگەر هەنگەشە
شەریەت ل مەن بێن هەردەم

ئەوی چاخى سەرى مەن بى
گولاف و قوت بىنن خەلك
م^(۱) چى ژئەكە كو تاجا خوسرەوى^(۲)
زەرگەشە ل سەر مام حەم

حەسەید و نەحسەن دزانەن دل
بەرى دامەن شەرابەك خۆشى
تەچى ژئەكە ئەگەر دونیا
وەكە جەنەت بى ئەو هەردەم

ئەگەر ئەز هەرغولامو

(۱) مەن.

(۲) شاھ.

بەندەبەم دائیەم ل خدمەت دا
م^(۱) چی ژییە کو زرجوو

حاکم و دلخۆش و هەم بی غەم

ئەباد دوژمن کەبەختم هاتو
بووم هەردەم ببیت یارم
تە چی ژییە کو بەتەختیی

ژیۆتە نینە یەک دەرەم

ئەگەر ئەز جارەکی د گەل^(۲)
یاری روینم دلخۆش و دلگەش
م^(۳) چ ژییە بەیەزن هەر

ب زیرو و گەوهره را عالم

ئەیا حارپ ئەگەر شاهزاد
کەرەم کت بو من یەک جاری
چییه بو من چ تا قو

قە پەرین زیپری خالص تەم

چ طەپیری دەولەتەتی دانەت
ل سەر شان و سەری سەندی
چییه تە دوژمنی جل کن

هزار خوولیس هەر هەردەم

(۱) من.

(۲) ل جەهەکی دیتەر: ت گەل.

(۳) من.

وهختی فهخاندی نهو گلی
یا صۆر کری ب خۆینا دلی
گو^(۱) کا فهقیرئ بههدلی^(۲)

دهستووړه دابت بی حیجاب^(۳)

حیجاب و پهرده پاکرن
زۆلفی سی^(۴) دبندا دورن
نه برپۆ ژ ماهی ته پرترن

خورشید^(۵) نهنی رهنگ ئافیتاب^(۶)

خورشیده یانی جانه نهف
نه ئماسه یا دوور دانه دهف
من گۆته کارئ وانه نهف

لهوړا پهری تین بی نیقاب^(۷)

من دی پهری پهعنا^(۸) دلا
گاگا گوئی کهتنه ملا
من گۆته وان دیم صۆرگولا

طرسم^(۱) برپۆژینن عهذاب^(۲)

(۱) گۆت.

(۲) بی چاره.

(۳) دهرسووک.

(۴) (سیا) پهیقه کا فارسیه و پامانا (پمش) ددهت.

(۵) (خورشید) پهیقه کا فارسیه و پامانا (رۆژ) ددهت.

(۶) (ئافیتاب) پهیقه کا فارسیه و پامانا (تاف، هتاف) ددهت.

(۷) بی خیلی.

(۸) جوان و خوشکوک.

من گۆته وی شیرین له بی^(۳)
بورقا^(۴) شهدهت ژئه نیا ته بی
ئامانج ل میلاکامه بی

بهختی مه ریش کت وهک غوراب^(۵)

بهختی تهمه دل هۆر نهکه
مه ژقی خیالی دوور نهکه
سندی تو پی رهنجور^(۶) نهکه

شاهنشاه^(۷) عالی^(۸) جه ناب

(۱) ل جههکن دیترا: ترسم.

(۲) ئەشکه نهجه.

(۳) لهب) په یقه کا فارسیه و رامانا (لیف) ددهت.

(۴) تهیسیت، جهیسیت.

(۵) قله ریش.

(۶) رهنج) په یقه کا فارسیه و رامانا (واستان، تهعب) ددهت.

(۷) ل جههکن دیترا: ئەهی کهشومرا.

(۸) بلند، بهریز.

هه مەزگ

هاته گووه من دەنگهك ژ پارێزگاها دهوك
 گوجی بی موهر جانهك چ پیس و نه خوشكوک
 موهر جانا شاعیرا که دهستی کهر و کورا
 حه یفا رهوشه نبیرا کو بیت گوفا طرا
 ئه ی انی^(۱) ب خودی تو زور نه زانی
 تو گافتی زیده درانی تو گه لهك بی وجدانی
 ته تف کره شوهر شه ل ناف بی عهقل و هسه
 نی گوتنا ته غسه انی^(۲) کسه کسه
 هندی شوهر شی رابین ب دهستی شیخ و مهلا بین
 نهو ب واجبی رابین کورد هه می ب وان شا بین
 ئیلا مه گهر کهر نهبت بی عهقلهك وهکی تهبت
 یانی نه زمان زیده بت یان چو میژوو ل نک نهبت
 عوبه یه دوتلاه شهمزینانی^(۳) و شیخ سه عید پیروانی^(۴)

(۱) ناف هاتیه پاراستن.

(۲) ناف هاتیه پاراستن.

(۳) شیخ عوبه یه دوتلاه نه هری ل سالا (۱۸۸۰) ئ سهرهلدان کر و ل داویع هاته تیکشاندن و

دویرکرن بۆ حیزازی و ل سالا (۱۸۸۳) مالئاقایی کر.

(۴) شیخ سه عید پیروان ل سالا (۱۹۲۵) ئ دژی حکوومهتا تورکیا شوهرهشکر، ل هه مان سال

هاتنه سیداردان.

و شیخ سەلامی بارزانی^(۱) و حەفیدئ سولەیمانی^(۲)
 ئەقە ھەر چار سەرۆک بین ل شۆرەشی نیشتمانی
 کا ھزرا خو باش بکە گەلۆ تو ئەقئ دزانی
 نئ ژ ھەمیا زیدەتر نەمر سەرۆک بارزانی
 تە تف کر شۆرەشا وان ییااننی^(۳)
 ئەو ھەقلا چ دقئیت نە وە شەرمە و نە فھئیت
 ئاقا رۆی خو وە دئیت شەرم و حەیا وە کانئ
 وە دقئیت کورد بین کافر ل عەرەقئ بکن قەر قەر
 ل سەرخۆشا بیت گەرگەر دی شۆرەشی ھو چت بانئ
 ب کوفری و بی ئەخلاقئ ییان ب زنا و دزئ
 دزانم تو شیوعئ^(۴) تو ھۆ شۆرشی دزانئ
 سەرکئیش ھەمی کافر بن مەسئوول ھەمی فاجر^(۵) بن
 ئەحزاب^(۶) ژئ زوری بئین دئ کوردا بن عەزمانئ^(۷)
 تو قوجا ل بەرانە دە خۆشی بی عەقلئ قەدە

(۱) شیخ عەبدولسەلام بارزانی، دناقبەرا سائین (۱۹۰۷-۱۹۰۸) ئ دزئ دمولەتا عوسمانئ

شۆرەشکر، ل سالا (۱۹۱۴) ئ ل موئسل ھاتە سئدارەدان.

(۲) شیخ مەحموودئ بەرزنجئ (مەلک)، پشئی چەندئین سائئین تئکۆشانئ، ل سالا (۱۹۵۶) ئ

مائناقئای کر

(۳) ناف ھاتیە پاراستن.

(۴) کومونئست.

(۵) سەرداچووی.

(۶) گەلەک (حزب) یان (پارت).

(۷) زمان.

قۆجان دگهل كه قرى دسه رى خو لى دانى
سندى ل ههمى چاخا بو كوردىنى بزاخا
دى ته ئىخت ناف داخا ئه گه رتازه نه روىنى

تویتن

ئەه ی کوردی زۆزان و چیا
تویتن بجینن ل کیریا
دا هـوین بیینن خۆشیا

هـوین تهرک نهکن قن لهذهتن

کوچکا کو تویتن تن ههبت
دگهل وئ شۆپه قهوه بت
شهوقا دلا دئ زیده بت

ئۆلداش^(۱) و خهلقن صوحبهتن

صوحبهت ب وئ کامل بتن
باسکن قهلوونع گول بتن
خۆ صوفیا جاهل بتن

ئینکار نهکن قن نیعمهتن

ئینکار نهکن قن کهوهری
طام شهربهتن بیهن عنبهری
تەشبیه^(۲) مسکن ئەزفهری

شرین ناکت جهماعهتن

(۱)

(۲) مینا، وهکی.

شهرعی شه‌رپف هه‌رام نه‌کر
ئه‌ف له‌هه‌تا وه‌کی شه‌کر
په‌یغه‌مبه‌ری هه‌رام نه‌کر

نه د هه‌دیث و نه د ئایه‌تی

تویتنا ل به‌ر ئا‌قا سه‌را
ل زۆزان و کی‌ری و ده‌قه‌را
دائیم بکیشن ل سه‌فه‌را

دئ زه‌وق و خۆشه‌یی ده‌تی

له‌هه‌ت ئه‌وه تو ب تنی
ل ر‌ا‌قا چیا ئی ل قی دنی
هه‌ر تو بکیشه‌ تویتنی

ژ ده‌ست خۆ نه‌که قی فورسه‌تی^(١)

گوه‌ نه‌ده دختوری چه‌په‌ل
په‌ندی وی سستی و مه‌له‌ل
قه‌ضا و قه‌ده‌ر نابت به‌ده‌ل

بزانه کو مه‌کتوبه^(٢) ئه‌جه‌ل^(٣)

(١) ده‌لیقه، ده‌رفه‌ت.

(٢) نقیسه.

(٣) مرن.

سلاف ل سەر وه

ئەمى دەستپيکين ب نافی يەزدانى
سلافهك تازه ل سەر كوردستانى
ل سەر وه هەمیان ئەى گەلى كوردا
ل سەر مېهقان و ئەقى دانانى
سلاف ل سەر وه پۆلهى خاكى كوردى
نەۆ هوون^(١) گوهدن بۆ گۆتتا من
سلافا پينجى و يەك ساللا ل سەر وه^(٢)
عەزىزن هوون^(٣) برانه^(٤) وهى كورپن من
ئەز بۆ وه قى شيعرى بخوينم^(٥)
ژ ديوانا خو دا شيعرى بيىنن
سپاس بۆ وه هەمیان ئەى برانو
خودئ كم هوين چو ئازارا نە بيىن
هزار پەحمەت ل گورا بابئ كوردا^(٦)
ژبوى ئەم دئ پەسنا هەر قەهوینن

(١) ل جەهەك ديتەر: هوين.

(٢) ل جەهەك ديتەر: سلافاين جيژنا يوبيلئ ل سەر وه؛ سلافا پينجى و يەك ساللا ل سەر وه.

(٣) ل جەهەك ديتەر: هوين.

(٤) ل جەهەك ديتەر: برايان.

(٥) ل جەهەك ديتەر: ئەزى بۆ وه ئەقى هۆزانى خوینم.

(٦) مەلا مستەفا بارزانى.

ژبۆ مه وی بناغی کوردی دانا
ژبه ر هندئ هه می کورد وی دحه بینن
بژیت مه سهوود ل سه ر پیازا بابی
ژیل وی دئ مه کورد پئ چو نینن
هزار پهحمهت گورا جانه مه رگی
کو ئدریسه خه ما وی دئ هلینین
ئه م وهفادار بن بو قئ پیازی
هه ر ژئه وهلی و هه تا بمینین⁽¹⁾

⁽¹⁾ من.

شاعیریت کورد^(۱)

ل مهیدانی شها زهردئ بهزینم
ب دهستی خه نجهر و گورا د وهشینم
دهما جهنگی ل مهیدانی^(۲) چ دبینم
ل نه یاری جهرگ و میلاکا د درینم
چ نالبه ند^(۳) و چ جافی^(۴) و چ خانی^(۵)
ئهوان بهیرمق^(۶) د شیعرئ بریه بانی
جه گهرخوین^(۷) و راجی و فهقههئ طهیران^(۸)
د هوزانا عالم وا بریه عهزمان^(۹)
مهلا مهنصوړئ گرگاشی^(۱) و باتهی^(۲)

(۱) ههلبهستان دبیزیت: "ئهی نامادهیین خوشهویست و بهریز، مللهتی کورد گهلهک ناوبویژ و هوزانقان د ههمی چهرخاندا ههبینه، بهلکئ پیش بینا عیسای (س) ب (۱۸۰۰) صالاً ههر وهکی د میژوویدا هاتیه زانین، گوهر بدنئ ئهفه هوزانقانهکی کورد پیش بینا عیسایی (م) ب (۴۹۰) صالاً پهسنئ خو ددهت و دبیزت"

(۲) ل جههکی دیتر: ل کورئ ئهز.

(۳) ئهحمهدهئ نالبه ند (۱۸۹۰-۱۹۶۳).

(۴) ئیل بهگی جاف (۱۴۹۲-۱۵۵۳).

(۵) ئهحمهدهئ خانی (۱۶۵۰-۱۷۰۷).

(۶) ئالئ.

(۷) جه گهرخوین (۱۹۰۳-۱۹۸۴).

(۸) فهقیئ تهیران (۱۵۹۰-۱۶۶۰).

(۹) ئهزمان، زمان.

ئەدەب واکر ژبو کوردا گەلەک هەمی
 ههژار^(٣) و شیخ رضا^(٤) ئەو هاتنه هاری
 گەلەک دیترو هکی پهرتووئ ههکاری
 بهکر بهگ^(٥) و بهدرخان^(٦) ههر دوو جندی^(٧)
 یهک ژوان دوستکی و ئی دییه سندی
 د هۆزانا دورا ئەو ههر درێژن
 ب پاستی ههر دوو زانا و ب وێژن
 پهریشانی ل پتی و حاجی قادر^(٨)
 ژ دهقی وان ههر درشتن گهوههر و در
 عهلی تهرموکی^(٩) و بابا^(١٠) و حهریری^(١١)
 سهری ههمیانه سهیدانی جزیری^(١٢)

-
- (١) ژدایکبوون و ودغمرکنا نهیا دیاره ئی ل گهل مهلایین باتهی ههفچهرخ بوو (١٤١٧-١٤٩٥).
 (٢) مهلا حسینی باتهی (١٤٩١-١٤١٧).
 (٣) ههژار موکریانی (١٩٢١-١٩٩١).
 (٤) شیخ رزا تالبانی (١٨٣١-١٩١٠).
 (٥) بهکر بهگی ئهرزی (١٧٤٠-١٨٤٠).
 (٦) بهدرخان عهبدوئلا بهدري سندی (١٩٤٣-...).
 (٧) باش، قهنج.
 (٨) حاجی قادر کوویی (١٨١٧-١٨٩٧).
 (٩) عهلی تهرموکی د سهدی یازدی زایینی دابوو.
 (١٠) بابا تاهری یان بابا تاهری عورپان د سهدی یازدی زایینی دابوو.
 (١١) عهلی حهریری (١٤٢٥-١٤٩٥).
 (١٢) مهلا ئەحمهدی جزیری ناقدار ب مهلایین جزیری (١٥٧٠-١٦٤٠).

سه‌ری هندی ئەه‌فیندارا ئەحمەد^(١)
ئەوی ئالا و توخ راکنه بی حەد

ب پاستی ئەو سه‌ری هندی ب ویژە
د شیعرا خو ب خو ئەو قی دبیژە^(٢)

تو فه‌کره عاجزی^(١) و شیخ بالیسانی^(٢)

^(١) ئەحمەد ئی خانی.

^(٢)

د عشق شایخ پانیمه
بەدل نه‌حوه مه‌عانیمه
لندی حجر و فی قلب

ش‌فاء فی اشاراتی

د ته‌علیم سوخه‌ن میرم
د ش‌عریدا جه‌ان گی‌رم
و یعلیم موکب العشاق

اعلامی و رایساتی

جیزی کورده‌کی نیشتیمانپه‌روم و هه‌ز وه‌لاتی خوه دکر د ه‌وزانی خومه‌دا دب‌یژت:

ئەه‌ف نار و س‌یقالا دل‌ه
دائیم ل وی قالا لادله
نه‌ه‌ورۆز و سه‌ر ساللا دل‌ه

وه‌قتی کو ه‌لبت ئەو س‌یراج

حه‌تا ب نو‌را بادمه‌ئ
په‌نگین نه‌کین س‌جاده‌ئ
دورین ژ وی شه‌ه‌زاده‌ئ

دۆر دانه یا گه‌رده‌ن ژ عاج

((ژ تیبینی هه‌لبه‌ستفانی ئەه‌ق دیوانی هاتیه‌ وهرگرتن))

ژبو مه چاند ئەوان بەخچەى گوستان

حوسەين حزنى^(٣) و رەفيق حلمى^(٤) چ رەندن
د شيعریدا يەقەين ئەو يا بلندن

ئەمەين زەكى بەگ^(٥) و صالح قەتارى
ئەوان بەرەم ژبو مه كر ديارى

عەلأئوددين^(٦) و هەيمەن^(٧) پاشى گۆران
چ رەوشەنبەر و زانانە ل صۆران^(٨)

سەلام و كامەران^(٩) و ئەحمەد مختار^(١٠)
ژبو مه قەدەوينن دۆرئ گولزار

دە فەكرن طاھرئ شۆشەين^(١١) نازدار
ژبو مه وى قەھويننا دۆرئ گولزار

تە روح خۆش بت ئەيا طاھرئ شۆشى
سەبەب گولزارى كەوتەر قەدنۆشى^(١)

(١) موحەممەد كالبۆلى ناقدار ب قانع (١٨٩٨-١٩٦٥).

(٢) عەبدوئلا ناقدار ب گوران (١٩٠٤-١٩٦٢).

(٣) حوسەين حوزنى عەبدوئللەتيف موكرىانى (١٨٩٣-١٩٤٧).

(٤) رەفيق حلمى (١٨٩٨-١٩٦٠).

(٥) موحەممەد ئەمەين زەكى (١٨٨٠-١٩٥٨).

(٦) عەلأئەددەين سوجادى (١٩٠٧-١٩٨٤).

(٧) سەيد موحەممەد ئەمەين شەيخوئەيسلامى موكرى ناقدار ب هەيمەن (١٩٢١-١٩٨٦).

(٨) سوران.

(٩) موحەممەد ئەحمەد تەھا ناقدار ب كامەران موكرى (١٩٢٩-١٩٨٦).

(١٠) ئەحمەد موختار بەگ جاف (١٨٩٨-١٩٣٥).

(١١) شەيخ تاھر كورئ مەلا موحەممەد شۆشى (١٩١٧-١٩٦٢).

سیاس ھەر ژبوؤ زانائى سىندى
گورئى صاحب شەرانشى^(۲) دەست بلندى

محمد خۆرکىي^(۳) كوئە مزیرى^(۴)

چ زانا بى ل ھەمى عیلما نە دویرى

دە فەكرن طاھرىي رۆشدى ئەلعمادى
ب مەجنون^(۵) و ئەبو نەواسا^(۶) نادى

چ حاجى قادرىي كووفلى و مائى

ژبوؤ وان ئەدخوینن ھەر دمائى

ل پىش قانە ئەوین ھەر دوو ب ھیمەت

ئەوین زانا ژبوؤ كوردا ب درایەت

(۱) پشتى ئەقان مە ھەلبەستقانى خودان شیان شەمسەددین قوتب باپیری مالباتا بريفكانیان ئەوئى كو سالیين (۹۹۷ك-۱۱۸۵ئ) ژیايه، پشتى وی نهقیئ وی شیخى بهاگران نۆردەدینى بريفكانى، پاشان ھەلبەستقان موھەممەد تەیار پاشا ئەوئى كو پشتى سالآ (۱۲۱۳ز) ژیايه و دیوانا مەلا جزیری ب خەتخ خوہ جوان نقیسی، پشتى ئەقان ھەسەن بامەرنى، حاجى قادر كووفلى و مائى، و د ئەقى چەرخیدا ھندەك ھەلبەستقان پەیدا بوون كو بەرھەمەین ئەدەبى پشت خوہ ھیلاینە ژ ئەوان: ئەھمەدئ نالبەند زانایى ناقدار شیخ مەمدوح بريفكانى و تاھرى روشدى ئامیدى، ھەر ل گەل ئەقان ھژمارەكا زیدە یا زانایین ئایینى پەیدا بووینە وەك: ئیبن حاجب سندیع شەرانشى، ھەسەن كۆرئى نوحیي قومریي بەروارى، شیخ موھەممەد خرکی و چەندین زانایین دیتەر. (ژ تیببىيىن ھەلبەستقانى ئەقى دیوانى ب زمانى عەرەبى ھاتیه وەرگىپران)).

(۲) موھەممەد كورئى عەلىي شەرانشى د سەدئ ھەقدئ دابوو.

(۳) موھەممەد خوركى موزیری ل سالآ (۱۶۵۰ز) وەغەر كریه.

(۴) ئەو مزیرى.

(۵) ھەلبەستقانى عەرەب قەیس كورئى مەلوحى ناقدار ب مەجنون لەیلا (۶۴۵-۶۸۸).

(۶) ھەلبەستقانى عەرەب ئەلھەسەن كورئى ھانى ھەكەمى ناقدار ب ئەبو نەواس (۷۵۸-۸۱۴).

چ شەمسەددین^(۱) و نوۆرەددین^(۲) دەلان

ژیۆرچی مە کوردە هەر هەقەئان

ئەوان ساخەم کەرن ئەو مافە داڤی

کە شەمسەددین وەکی نوۆر و چرائی

بەرپێژە یا خەودا پەحمەت ژ بانێ

ل ئەقیندار هەموو یان خاسەمە خانێ

ئەز ل رێچا ئەقەنە د ئەزینم

کە سەندی مە دورا ئەز قەهەوینم

ئە شاگردم ژیۆقەنە ب دەوامی

سپاسدارم ژیۆهەمیاب تەمامی^(۳)

(۱) زانا و هەلبەستەن شەمسەددین قوتبێ بریفکانی ئەخلاتی (۱۵۸۸-۱۶۷۴).

(۲) زانا و هەلبەستەن شەمسەددین شەمسەددین عەبدولجەبار بریفکانی (۱۷۹۰-۱۸۵۱).

(۳) گەلەك هەلبەستەن دیتەر ژ کوردان یێن هەین، لێ ب تەنی ئەز ئاگەهداری ئەقان

چەند کەسان بووم، لەوێ داخوای ژ تۆرەقەنان دکەم ب شەوێهەکی باشتر ژ من بنقیسن.

((ژ تەبیینی هەلبەستەن ئەقەنە دیوانە ب زمانە عەرەبی هاتیە وەرگێران)).

پشکا حهفتع

ههئبهستین شاهین کوردان بهری ئیسلامی

دهق ئیکین (۱)

ئاریخ ئەول میرئ خەلیدیا

دائیم وی شەپ بی دگەل ئاشووریا

هەر ب قی ناغی ئەوه سەر دفتەر

میرئ کوردا بی چاخ شەلمنصەر

ناغی تە خۆشە ئاریخ دەلال

نئ ئەم ئارینه ژ وی رها زەلال

هەشت صەد و چل و نەھ صائین (۲) بەری

بينا عیسای ئاری میر سەری

(۱) شاھ (ئاری) یئ ئیکین (خالدی) کول گەل شاھئ ئاشووری (شلمنصەر) ئ سیین
هەقدەم بوو، ئی ژبەر ژین وی یئ مەزن و نەشیانین وی د رێقەبرنا وەلاتی دا کورئ وی
(ساردەمیس) ی ب کاروبارین وەلاتی رابوو. ((ژ تیبیینین هەلبەستقائئ ئەقئ دیوانئ ب
زمانئ عەرەبی هاتیە و مرگێران)).

(۲) سال.

دمق دووین^(۱)

ملک ئسپونیس کورئ ئاریا

زمانئ کوردی وی گهلهک فیا

پیشی وی خواندن ب ئاشووری بوو

زمانئ دایئ نه ئی پهسمی^(۲) بوو

وی کرب پهسمی زمانئ دائئ

ل ناق دهولته تا ئۆپارتووائئ

هاته نفیسین ل سهر فهرشی بهره

دگه ل ئاشووریا ههپ و ههر شهپه

^(۱) شاه (ئیسپونیس) ئان (ئیبونیس) کو ناقی وی شاه (ساردوریس) کورئ شاه (ئاری) یئ
ئیک یه کو ئهوی زمانئ (خالدی) ل شوینا زمانی (ئاشووری) کو زمانئ خواندن و
نفیسینئ یئ وی سهردهمی بوو دانا. وهلاتئ وی ب (ئۆپارتوو) زبهه چیا یئ (ئارپارت) دهیته
نیاسین، ئه شوینوارین ل (کیلهشین) سهر ب دهقهر (رایات) هاتینه قهدیتن، ژ قه کرنین
(ئیسپونیس) ئ ناقبری ل سهر بهران ب زمانئ ئاشووری هاتیه نفیسین پیکهاتیه. ((ز
تیبینین ههلبهستقانی ئهقی دیوانئ ب زمانئ عهربی هاتیه وهرگپران)).

^(۲) فهرمی.

دهق سلیغ (۱)

میر ئۆلام پابوو ژ کاسانیا
پلامار وی (۲) بر سهر سومه‌پیا

کوشته میری وان کو میر ئیگامیل
مال و منداڵ لئ ههمی کرنه دیل (۳)

(۱) شاه (ئۆلام) بووریاش کوپئ شاه (بوورنا بوورایش) ئ کاسی کو شاهن دهولهتا کوردی
(عیلامی = ئیلامی) بوو. ئەقی شاهن قههرمان ل سهردهمئ شاه (ئیگامیل) هپرش بره ل
سهر حکوومهتا سومه‌پیان و شیا ئەوان بشکینیت و بیته دهسته‌لاتداری سومه‌پیان. (ژ
تیبینیین هه‌لبه‌ستقانی ئەقئ دیوان ب زمان عه‌رمبی هاتیه وهرگی‌پان)).

(۲) هپرش.

(۳) ئیخسیر.

دهقن چاری^(١)

سئ ههزار و سههده^(٢) بهری زایینئ

ئانانۆم میر بوو ل شاهنه شینئ

ل شاخئ زغروس^(٣) کهلهه دهینا بی

ژ تیرئ کوردا ژ گهتیا^(٤) بی

(١) شاه (ئانانۆم) شاههکن کوردانه و ل چیاخ زانگروس ل کهلههکا موکوم و ئاسن دا بوو، ژ هۆزا (گرتی) یا کوردی و ل ساللا (٢١٠٠ب) دابوو. (ژ تیبینیین ههلبهستقانی ئهقن دیوانئ ب زمانئ عهههیی هاتیه وهرگپران).

(٢) سههده.

(٣) زانگروس.

(٤) گوتیا.

دمق پینجی (۱)

ئاكۆمئ سیئ میړئ ب هیمهت

ل سهر سومه پیا را کر قیامهت

سومهر و ئاکاد ههر دوو ب ته مامی

ژیۆ (ئاكۆمی) کرن غولامی

كوردئ كاسانی ئەف مرۆقی هۆ باش

ناسناق ژیۆ وان کر (كاردونیاش)

جهئ وی زیدهی جهئ هه میا بی

پتر بی ژ جهئ میر هه مۆرابی

(۱) شاه (ئاكۆم) ئ سیئ کو ژ برازایین شاه (ئۆلام بوورپاش) بوو، ئەفی شاهی دەستی خوه ل سهر دویمهیک کەلها ئاکنجیئ کەناری ژ سۆمه پیا دانا و پشتی ئەفی چەندی ئەفی شاهی شیا حوکمرانیا سهرانسهری بکەت و خوه ب ناسناق (كاردونیاش) دا بدەتە نیاسین کو جهئ دەستهلاداریا ئەوی دنابەرا وهلاتئ سۆمه پ و ئەکەدا بوو و حوکمرانیئ کاسی ب ئەفی ناسناق نوی بوون، دەستهلاداریا ئەوان بەر ب دەقەرین دیتر بەرفره بوو و هەتا گەهشە ئەوان دەقەرین شاه (هه مۆرابی) یئ ناقدار حوکمرانی ئ دکر، ل گەل (حیثیان) کەفتنه شه پ دا و شیا ئەوان بشکینیت و تەقیا ئەوان پەیکەر و کەلوپەلین (حیثیان) تالانکرین بزقینیت. (ژ تیبینین هەلبەستقانی ئەفی دیوانی ب زمانی عەربە هاتیە و مرگپران).

دمقە حەفتە (١)

ئەه ی ئەردەوانو میری میدیا
تە دەست پاكیسا سەر ئەرمەنیا

میری ئەرمەنی دومانئ ئەوہل
زانی کورد شیپن ئەو بوونە عاقل

ژ بی چارەیی بو تە بوون غولام
ئەرمەنی هەمی پیکهه خاص و عام (٢)

(١) شاھ (ئەردەوان) ئ سیخ، بو ئیکەمین جار حوکمرانی ل دەقەرین (میدیا) بچویک دکر، ل دەستیپکا کاری وی ل سالاً (١٦ز) جەنگەک دناقبەرا وی و شاھ (دومان) ل سەر ئەرمینیا و کوردستان پویدا، ئن شاھ (دومان) شکەستن هینا و نەشیا دەست ل سەر دەقەرین ناقبیدا بگریت، (دومان) نەچاربوو بو دویرترین جەهئ ئەرمینیا برهقیت و خوه وهک حوکمران بدەتە نیاسین ئن ژبەر هیژا (ئەردەوان) ی نەشیا دەستهلاداریئ بکەت و دەست ژ حوکمرانیئ بەردا. ((ژ تبیینیئ هەلبەستقانیئ ئەفق دیوانئ ب زمانئ عەرەبی هاتیە و مرگیپران)).

(٢) تاییهتی و گشتی.

دمق ههشتە (١)

ئەمىخا مىرئى ئولوىيا بى
كەلەمى چاقىن ئاشووريا بى

هنبەرى وى بوو مەلك (شلمنصەر)
پېقە خەرىك^(٢) بوو ئەوى بكت دەر

هنگامە^(٣) شەر ئەوان دگەل بوون
ل هەمى هنگاما دگەل پەنجەر بوون

(١) شاھ (ئەمىنخا) یێ ئولوی ئێك ژ پادشاھێن کوردێن ئولوی بوو کو د ساڵا (٨٨٠ ب) بوو، ل گەل شاھێ ئاشووری (شلمنصەری و کوپێ وى (ئاشووربانیپال) هەقەم بوو، چەندی ن جەنگ دناقبەرا وى و (ئەمىخای) رویدا، لئ ئاشووری سەرنەکەقتن. ((ژ تیبینیین هەلبەستمانێ ئەقێ دیوانێ ب زمانێ عەرمبى هاتیە وەرگێران)).

(٢) مژویل.

(٣) دەمق.

دهق نهمی^(۱)

سێ ههزار و صهد بهری عیسای
میر ئه نانومع بهیرهق^(۲) هلدای

نێ ئه^(۳) مهلك بى ل سهه لاغاشه
گهه ل میژوووی بکی تهماشه

ئهوهل زاغروسئ^(۴) ژ تیرا گۆتیا
بهری ههه کهسی میرینی قیا

(۱) شاه (ئهناتوم) ئ ئیک، ئهف شاهه ئیکهه شاه بوو ژ کوردان ژ گهئین (زاگروس) ژ
گۆتیا، د چهرخێ (۲۱ب) دهستهه لاتداری ل (لاغاش) دکر. (ژ تیبینیین ههلبهستقانی
ئهق دیوانع ب زمانع عهههیی هاتیه وههگپران).

(۲) ئالا.

(۳) ئهه.

(۴) زاگروس.

دهق دهق^(١)

ئه‌نوبانینی میری قه‌هره‌مان

وی ب‌میرینی قه‌کر به هالمان

پیشی سارغونئ^(٢) ئه‌کادی میر بوو

خودان به‌یراق و تاج و وه‌زیر بوو

^(١) شاه (ئه‌نوبانی) ئیک ژ پادشاهین گوتیان بوو، ئه‌و بوو ئه‌وی به‌ری (سارگون)ئ

ئه‌که‌دی حوکمرانی ل (ه‌لوان)ئ دکر. (ژ تبیینین ه‌لبه‌ستقانی ئه‌قن دیوان ب

زمانئ عه‌رمی هاتیه و مرگیران).

^(٢) سارگونئ ئه‌که‌دی.

دهقن یازدئ

میرهك مه كوردا میر ئهرده شیر بی
کورئ بابکی گه له کئ می ربی^(۱)

دهما بی حهف^(۲) صال بابی کره خیر
ژبو ئاگری دا کو بیت می ر

^(۱) ئهرده شیر کورئ بابه کی کورئ سامانئ بچویک کورئ بابه کئ ناقین کورئ سامانئ ناقین کورئ بابه کئ ئیکئ کورئ مهندس کورئ سامانئ ئیکئ کورئ بهمه نه ئیکئ کورئ ئه سفه ندیاری کورئ پستاسب کورئ که ی لوهرسبی کورئ کیوخی کورئ کیکاووسی کورئ که یقوبادی. پشتی مهزن بووی دخواست تولا شاه (دارای کورئ دارای شاهئ کوردان قه کهت، کو جاره کا دیتر دهسته لاتئ بو خودانئ وئ زه پینته فه، سه ر وئ یا یین بهری وی سه ر ب ریشه دچوون ئه وین بهری شاهین (ئه شکانی کورد بوون. ب تنئ ئه وان ل ژیر فرمانا سه رۆکه کی کۆم بکهت. هاتیه زانین کو ژدایکبوونا وی ل گونده کی ژ گوندین (ئیهسته خری) بوو. وه سا دخواست وه لاتئ سه ر دوازه ده قهران دابه ش بکهتن، باپی رئ وی (سامان) گه له ک هه ز ژ نیجیرئ دکر، ژنه ک ژ دوینده ها شاهین فارسان بو خوه هینا کو ب (بادرنحیان) ناقدار بوون و سه ر په رشتیا مالباتا (نارهیت) ل ئیهسته خه رئ دکر. خودئ کوره ک ب ناقئ (بابه ک) دایئ و پشتی مهزن بووی، دویف بابئ خوه دا بو خودان دهسته لاتئ، پاشی خودئ کوره ک ب ناقئ (ئه رده شیر) دایئ و وی سه رده مه (بادرنجری) مه زناتی و شاهاتی ل ئیهسته خری دکر و دگۆته وی (جوزه هر)، کو ژ وی خواست (ئه رده شیر) ی رادهستی (تیری) بکهت دا کو ببیته ئاگرداری په رستگه هئ. ((ژ تیبینین هه لبه ستفانئ ئه قن دیوانئ ب زمانئ عه ربی هاتیه و مرگ پیران)).

^(۲) حه قت.

وی گۆته تیری بلا ل نك ته بت
چاخن تو مری دا ل شوینا ته بت

تیری سه‌رۆکی ئاگر په‌رێسا
ئه‌رده‌شیری لاو ته‌شیا وی پێسا^(۱)

جاره‌کی وی دی^(۲) ل خه‌ونئ یه‌ك مه‌له‌ك
گۆته وی رابه سه‌رخۆ چاف به‌له‌ك

تو شاهنشاه و هه‌م جیهان گیری^(۳)
خودان بی‌راغ^(۴) و تاج و ومزی‌ری

پشتی قئ خه‌ونئ باشی به‌لا‌فکر
خه‌لکی ئه‌صطه‌خرئ^(۵) هه‌می ل خۆ چاف کر

به‌ری هه‌ر تشتی وی کوشت^(۶) (فاسین)
باشی (مه‌نۆچه‌هر) هه‌ر دوو مه‌لیک بین^(۱)

(۱) ده‌می ژیی (ئه‌رده‌شیری) بوویه هه‌فت ساڵ، بابئ وی ئه‌و پاده‌ستی (جوزهری) کر و ژ وی خواست کو پاده‌ستی (تیری) بکه‌ت. داکو ببیته سه‌رپه‌رشت و په‌رومه‌دکارئ وی و ل ده‌می مرنا (تیری) شوینا وی بگریت، (تیری) ئه‌ف چهنده قه‌بویل کر و ل ده‌می (تیری) مری ئیکسه‌ر(ئه‌رده‌شیری) ب شیویه‌کی باش جه‌ئ وی گرت، فالقه‌که‌رین ئه‌وان خوه‌یا کر کو هه‌بوونا وی دئ وه‌لات ب هیز که‌فیت، ئه‌رده‌شیری خوه ب هیز ئیخست کو هه‌تا وی ده‌می وه‌کو وی نه‌هاتبوون، ده‌ستئ باشی و قه‌نجیئ بو ده‌ستکورتان درێژ کر.

((ژ تیبیینین هه‌لبه‌ستفانئ ئه‌قئ دیوانئ ب زمانئ عه‌ره‌بی هاتیه ومه‌رگێران)).

(۲) دیت.

(۳) جیهان فه‌کر، دونیا فه‌گر.

(۴) بی‌راغ، به‌یراق واته (ئالا).

(۵) ئیسته‌خرئ؛ ل جه‌ه‌کی دیت: ئس‌طه‌خرئ.

(۶) کوشته.

فه‌رمانه‌ك ه‌نار^(٢) ژ بوونا بابئ
بابئ وى رابى ب وئ جه‌وابئ^(٣)

وى كوشته (جوزهر) دگهل (ئه‌ردهوان)
ه‌ر دوو مه‌ليك بين شاهانئ جيان

پاشى چو (ئه‌زوئز) وى كوشته (دارا)
ئه‌فه‌ه‌ر دوو بين سه‌رۆكئ مارا^(٤)

بابئ (ئه‌رده‌شير) مر چوو فه‌نايئ
كه‌سه‌ك نامينت ل قئ دونيائئ^(٥)

(١) پاشى به‌رهف (دارابجرد) چوو، د خه‌ونا خومدا ديت شاهه‌ك بن سه‌رئ وى روينشتى بوو و گۆته وى: خودئ دئ ئه‌قى وه‌لاتى ئيخه‌ته ژير ده‌ستئ ته فيجا گه‌له‌ك زنده قه‌نجى و باشى كرن. پاشى به‌رهف (خوبابان) د ته‌بى دا (جوبابان) هاتيه يانى (جوويا بابان). كو شاهئ وئى شاه (فاسين) كوشته. ((ژ تيبينين هه‌لبه‌ستقائئ ئه‌قى ديوانئ ب زمانئ عه‌ره‌بى هاتيه وه‌رگيئان)).

(٢) ه‌نارت.

(٣) به‌رسقئ.

(٤) پاشى به‌رهف جه‌ه‌كئ ب ناقئ (لزويز) چوو و شاهئ وئى (مه‌نوچه‌ر) كوشته، پاشى شاهه‌كئ ديتر بناقئ (دارا) كوشته و هنده‌ك ژ خه‌لك و كه‌سانئ نيزيكى خوه ل وئى ئاكنجى كرن، پاشى ئه‌و تشتا ب سه‌رئ وى هاتى بو بابئ خوه نقيسى و فه‌رمانا وى دا بجيته (جوزه‌ه‌رئ) شاهئ فارسان كو ل (بيچاء) بوو و (جوزه‌ه‌ر) كوشته و تاجا وى ژى بو خوه هينا. ((ژ تيبينين هه‌لبه‌ستقائئ ئه‌قى ديوانئ ب زمانئ عه‌ره‌بى هاتيه وه‌رگيئان)).

(٥) بو (ئه‌رده‌وان)ى شاهئ چيان و دمقه‌رين پيئه‌ه‌ گرئداى نقيسى و هيقى بو خوه ژيكر و ژ وى خواست كو تانجا (جوزه‌ه‌رئ) دانسته سه‌ر سه‌رئ كورئ وى (سابوورئ) كو ژ ئه‌رده‌شيري مه‌زنتر بوو، ئع ئه‌ف چه‌نده قه‌بويل نه‌كر و گه‌فه ل وى كرن و بابئ وى د

سابوورئ برا قیابیت میر
بئ عهقل و هۆش بئ بیر و ته دبیر

نیزیک و خزما ژیهرتاج و تهخت

دانه ئهرده شیر بۆ وی پشک و بهخت^(۱)

چوو (دارا بجرد) ^(۲) گه هایه کهرمان^(۳)

وی کوشته بلاش لئ پاکر فهرمان

سه ر لهشکه ر و میر بۆ وی کوم قه بوون

ئهو چوو یه ساحل وی کوشته (ئسپون)^(۴)

ههولا خوددا سه رکهفتی نه بوو و پشتی سئ رۆژان مر. (ژ تیبینیین هه لبه ستقانی ئهقی دیوانئ ب زمانئ عه رمبئ هاتیه ودرگپران)).

(۱) تاج کره سه رئ (سابوورئ کورئ بابه کی برایئ ئه رده شیرئ، ل شوینا بابئ خوه بو شاه، بله ز بو برایئ خوه ئه رده شیرئ نقیسی، لئ ئهو بۆ ریکر. سابوور گه لهک تیکچوو و دلگران بوو و هژماره کا زیده ژ لهشکه ریان کومکران و ب مه به ستا شه پرکرنئ به رهف ئالیئ ویشه چوو، ژ (نیسته خری) دهرکهفت، کو هژماره کا زیده ژ لهشکه ریان و که سوکار و برا و هه قالین وی ل گه ل وی دا بوون. تانج و تهختی دهسته لاتئ پادهستی (ئه رده شیرئ) کرن و تانج دانا سه ر سه رئ وی و ب هیز کهفت. فهرمان بجهینا و ئهو کره ومزیر و زانایهک (موبه زهان) دا ل گه ل وی. هه ست ب وی چه ندئ کر کو براین وی و ئه وین ل گه ل وی دا دئ وی کوژن، له ورا رابوو گه لهک ژ ئه وان کوشتن. (ژ تیبینیین هه لبه ستقانی ئهقی دیوانئ ب زمانئ عه رمبئ هاتیه ودرگپران)).

(۲) دارابگرد، ئیکه مین پایته ختا ساسانیان بوو، نوکه سه ر ب پاریزگه ها فارس قه یه ل باشوورئ ئیرانئ.

(۳) کرمان، دکه فیه ته باشوورئ رۆژه لاتئ ئیرانئ، نوکه ئیک ژ پاریزگه هین ئیرانئ یه.

(۴) خه لکئ (دارابجرد) دژئ وی رابوون، ل وئیرئ زقپی و وئیرئ ستاند و خه لکئ وی کوشتن، پاشان به رهف (کرمان) چوو کو شاههک ل وئیرئ بوو دگۆتنئ (بلاش)

پاشی فهگه‌پیا هاته (کوردستان)
وی کوشته (میهرک) میری ئیریغان

گههشته (جۆری) زۆری ب تهق و رهق
ئافاکر (طربال) دبیژنی جهوسهق

نامهك گههشتی ژ (ئه‌ردهوانی)
دهما وی خواندی مه‌عنا وی زانی

مللهت کوگر و گه‌لهك ژئی چه‌فاند
پاشی ده‌رانی و ل سه‌ر وا فه‌خواند

تی نقیسی بی ئه‌ی کوپۆ کوردی
جه‌ی وه کوینن برایی جه‌وردی

کئ ئیزنا ته‌دا ب ملک و تاجا
بسطینی^(۱) ژ خه‌لکی خه‌رج و خه‌راجا^(۲)

شه‌ره‌کئ دژوار دناقه‌را ئه‌واندا پویدا کو ئه‌رده‌شیری ب خوه شه‌پ دکر، دهرئه‌نجام
(بلاش) ئیخسیر کر و ده‌ست دانا ل سه‌ر باژپری. کوپه‌کئ خوه کو هه‌روه‌سا دگۆتنی
(ئه‌رده‌شیر) ل وی‌ری ده‌ست‌نیشان‌کر. ((ژ تیبینینی هه‌لبه‌ستقانی ئه‌قئ دیوانی ب زمانی
عه‌رهبی هاتیه و مرگپران)).

^(۱) ل جه‌ه‌کئ دیتەر: بصطینی.

^(۲) هه‌نارتیه‌ک کو هه‌لگه‌ری نامه‌یه‌ک بوو ژ ده‌ق (ئه‌رده‌وان) ی شاهه‌نشاهی فارسان گه‌هشته
ده‌ق (ئه‌رده‌شیر) ی، ئه‌وی خه‌لک کومکر و نامه بو ئه‌وان خواند کو تیدا هاتبوو: (تو
شیای هی‌زا خوه نیشان بده‌ی، ته مرنا خوه نیزی‌ک کر (ئه‌ی کوردو) ئه‌وا دناقه‌را
کویناندا هاتی په‌رومرده‌کر، کی ده‌ستویر دابوو تو تانج بک‌یه سه‌ری خوه و
ده‌سته‌لاتداریی ل وی وه‌لاتی بک‌ی، کئ گۆته ته باژپران ئافا بک‌ی. ((ژ تیبینینی
هه‌لبه‌ستقانی ئه‌قئ دیوانی ب زمانی عه‌رهبی هاتیه و مرگپران)).

شیری نقیسی بهرسقهك بهیان
هنارهقه^(١) وی بوونا^(٢) ئهردموان

گۆتی قیام ئهز یهزدانی مهزن
تهخت و تاج و هیژ ئهوی دانه من

مهیشی^(٣) ههیه ژ وی یهزدانی
سهری ته بچت ناق ئاگردانی

پاشی چهن^(٤) رۆژا وی كوشت (نیروفهر)
دناق هنگامی^(٥) ب دهست و خهنجهر

نامه هنار^(٦) بو میری ئههوازی
بیژه كالكوشهری دخوازی

جهواب^(٧) قهدا قه مهلیك ئهدهوان
ئهه دی^(٨) لیك بدین ل لایئ^(٩) هورمزجان^(١٠)

(١) هنارته قه.

(٢) ژبو، بو.

(٣) من هیشی.

(٤) چهند.

(٥) دهمی.

(٦) هنارت.

(٧) بهرسقه.

(٨) ل جههكی دیتر: دی ئهه.

(٩) هورمزجان، دكهقیته باشووی ئیرانی، نوكه ئیك ژ پارێزگههین ئیرانی یه.

(١٠) پاشان دهستویرا شهپی ژ (ئهردموانی) خواست و گوته وی جههکی ژبو شهپی دهستنیشان

بكهت. (ئهردموانی) بو وی نقیسی ئهز بیابانی (هورمزجان) دهستنیشان دكهه، داکو

(میهرماه) ژ ره و ریشالان دهرینیت، ئهردهشیر بهری دهمی خوه ل دموربهریین خوه چال

چئ بی شهڕی فان پانگ وشیره شیرئ صۆرئ نیر هەر ئهردهشیره

وی کوشت ئهردهوان د وی هنگامی^(۱)

دایه گهلهکا ژ قئ تاس^(۲) و جامی^(۳)

کولان و تزی ئافکرن. ئهردهوان و شاه (ئهرمهنی) کو ههر دووکان شهپ سهرا ئافی دکرن، ناشتی کرن و هاریکاریا ههقدوووکرن و شهپ دژی ئهردهشیری کرن. ئهگهر هاتۆ گهئ (بابا)ی شاهع ئهرمهنیان دژی ئهردهشیری نهپابوو، پۆزهک ژ پۆزان (ئهردهوان دژی ئهردهشیری نهپاوهستیا و ئهردهشیری ب نهپهنی ناشتی ل گهل (بابا)ی گریدا کو بهلا خوه ژ وئفه فهکمت. ئهفجا ئهردهشیر دئ خوه بو (ئهردهوان)ی بهرههف کهت و گهلهک نهما ئهو کوشت و دهستی خوه دانا ل سهه ههمی تشتین (بابا)ی و ئهردهشیر وهک شاهع شاهان ل قهلهم دا و پاشان بهرهف (ههمهزان) چوو و ویرئ ئیخسته ژیر دهستی خوه. (ژ تیبینیین ههلبهستفانئ ئهفج دیوانئ ب زمانئ عهرهبی هاتیه و مرگپران)).

(۱) د وی دهمی.

(۲) ئامان.

(۳) پاشان بهرهف دهقهڕین چیا، ئازمهرایجان، ئورمیی قه چوو و ب زۆری فهکرن و ههتا گههسته بهر دیوارئ (مویسل) واته دهقهرا کوردستانئ (عیراق)ئ ئیخسته ژیر دهستی خوه و (تیسفون) ل سهه کهنارئ پویبارئ دیجلهه ئافاکر، ئهو باژیر دکهقیته پۆزهلاتئ (مهداثین) کو باژیرک سهره و نافع وئ کره (ئهردهشیر) پاشان بهرهف (نیستهخر)ئ زهقیقه. ژ ویرئ چوو (سجستان)، جورجان (گورگان)، نیشابوو، مهرو، بهلخ، خوارزم و دهقهڕین میدیا کهفن و فهگهپاچه فارس گههسته (جور) پاشان هندهک هنارتیین شاهین کوسان، توران، موکران (کوردان) گوهداریا خوه پاگههاند. پاشان ژ (جور) دهرکهفت و بهرهف (بهحرینئ) چوو و شاهع بهحرینئ نهچار بوو خوه ژ کهلهئ بهافیژیت و مر. پاشی ئهردهشیر زهقیقه (مهداثین) ب ساخیا خوه تانجا خوه دانا سهرسهڕئ کورئ خوه (سابوو)ی. ههشت باژیر ئافاکرن ژ ئهوان بهحرینئ ب نافع (بیهسههر) بهرامبهری (مهداثین). (ئهردهشیر فهره) باژیرئ (فیرۆزئاباد) کو دبیزن (عهضودوله) ب (فیرۆزئاباد)

دمق دوازدي

بههرامى دووى ئهول غافل بى
دووى^(۱) چهن^(۲) صالى پاشى ب عاقل بى^(۳)

روژهك دهركهت نيچير و راقا
ئاسكه ب تيرا و كهوان^(۴) ب داڤا^(۵)

دهما قهگهريا كو شهف ههيشه
مام زان^(۶) و چهن^(۷) كهس ههمى بديشه

(۱) پىشتى.

(۲) چهن.

(۳) شاه بههرام كوڤى بههرامى كوڤى هورموزى كوڤى سابوورى كوڤى ئهرددهشيري ئيكن.

(۴) كڤان.

(۵) پىشتى بابى خوه بو دهستهلاتدار، ل دهستپيكا دهستهلاتداريا خوه دويڤ نيچير و كاروبارين خوهشيين دونيائى دچوو، هزرا خوه د وهلاتى دا نهذكر. گرنگى نه ددا كاروبارين خهلك و ههمى تشتهك بو كهسوكار و ئهوين دوروبهريڤ خوهكر، باج ل سهر ئهوان پاك، ل دويڤ همزا ومزيران و بهرپرسان دچوو، كاروبار ئيخستنه د دهستين ومزيران دا، وهلات بهرف ويرانى چوو، ئاڤاكرن بهر ب كي ميسه چوو، گهنجينه ڤاله بوو، لهشكهر بى هيز بوون و بين لواز ژناڤچوون. شاه هندهك رۇژان سويار دبوو و بهرف جهى كهيف و نيچيرى دچوو، جارهكى تاريخى بسهدا هات كو ئهو بهرف مه دائين كو شهقهكا تاف ههيفى بوو دچوو. (ژ تيبينين ههلبهستفان ئهقى ديوانى ب زمانى عهربي هاتيه ومرگيران)).

(۶) موبهز.

(۷) چهن.

دچوون^(١) ئەو پێکته ل ناڤ هلوهشیا
گولن بین دهنک بوموئ لی خوشیا^(٢)

بههرامی گۆته ئەهی مامی زانا
کەسهک دزانت ب قان زمانا^(٣)

گۆتن شاهێ مزانی^(٤) چ گۆت
بهلی ئەز چبکم وی دلئ م^(٥) سۆت

شاهی گۆته وی بێژە کا چی یه
ئەف هۆپ هۆپا هه دهنگی بوموئ یه

گۆتی میری من ئەف بوموئ نیـره
وی دبیژت یا مئ کا ومه نیـره

نی ئەهقیندارم بۆ ته دهلالئ
ل قان ههريما ههـر تو ههـقالئ^(٦)

(١) ل جههک دیتەر: چوونه.

(٢) ژبو کارهک فەر کو هاتبوو سەر هزرا وی گازی (موبهزی) کر و ئەو گههشته وی و
کهفتنه ری و بو شاهي ناخفت و وی قهبولکر، بو شاهي باسئ باب و باپیرین وی کر،
د نیفا پێکیدا، شوینوارین ویران ئی ههبوون، گهلهک ویران ببوون، کو ل سهردهمئ
مللهتی وی بوون، چ مرۆقین تیدا نهبوون.

(٣) ل جههک دیتەر: زومانا.

(٤) من زانی.

(٥) من.

(٦) پۆژهک ژ رۆژان بومومهک گازی دکر و یخ دیتەر بهرسقا وی دناڤ ئافاهییین ویران ددا،
شاهی گۆته (موبهزی) تو مرۆقهکی دبینی و دشئ تیگههشتا ناخفتنا بالندهی بدهی
وی یخ ئەهقئ شهفا بئ دهنگ و ئارام گازی دکهت، گۆته وی (موبهزان) ئەزم ئەهی شاه

بووما مئ گۆتئ کانئ مههرا من
پاشی بگههین ئیک ببت بههرا من⁽¹⁾

گۆتئ دهبیژه نهختئ ته چی یه
گۆتئ بیست گوندی ژ فان خرابییه

بوومئ نیئر گۆتئ پتر بو ته بت
هندی کو بههرا پادشاهی مه بت

دئ دم ته گوندا ههتا ب هزارا
هندی گو بههرا نهکت چو چارا

بووما مئ گۆتئ ئهقه زور باشه
دا ئهم ژئ بخوین رزق و معاشه

دا لی بهلاق بن کوپ و کچی مه
دا کس نه بیژت رزقی وه کیمه

یئ کو خودئ تیگههشتا بالندهی دایه من، شاه تیگههشت ئهوا وی گۆتی، شاهی زانی کو ناخفتنا وی دروسته، شاهی گۆت: چ دیژی (موبهزانی) گۆت: ئهقه بووما نیئر ل گهل بووما مئ دناخفت و دیژیته وی، خوهشیی بده من ههتا مه تیژک ههبن، تهسبیحا خودئ بکهن داکول ئهقی دونیایی هندهک پشت مه بمینن و ناقع مه زیندی بمینیت و دلوفانیی بریژن سهر مه. ((ژ تیبینیین ههلبهستفانی ئهقی دیوانی ب زمانی عهرمی هاتیه ومرگیپران)).

⁽¹⁾ بووما مئ بهرسفدا و گۆت: (ئهوا ئهز پئ داخواز کریم، ریکا مهزنه و شانسی زیدهیه د نوکه و پاشهروژیدا، ئهز هندهک کاران مهرج دهاقیژمه بهر ته، ئهگهر تو بدهیه من ئهزئ بهرسقا ته دم ئهوا ته ژ من داخوازکری، گۆته وی: ئهو چ کارن وی گۆت: ئهگهر من خوه بو ته هلال کر و هاتم ئهوا ته داخواز کری. ((ژ تیبینیین ههلبهستفانی ئهقی دیوانی ب زمانی عهرمی هاتیه ومرگیپران)).

گۆتۆ بگههت ته بهرز و بلندی
مللهت بژیته ههر به باش و پندی

چیرۆک م^(۱) گۆرا ب قی کراسی
ب زمانئ بوومی دا خو بناسی

گۆتۆ مام زانا تو باش بهیانکه^(۲)
چیا^(۳) نزانم ل من عهیانکه^(۴)

وی گۆت میرئ من میر نابتن میر
مهگهر ب دین و گوهدان و ته دبیر^(۵)

ل سهر وی تشتی ژ ناقل د کاروبارین وهلاتیدا و ئهو (غافل) بوو ژ کاروبارین وهلاتی و
خه لکی. ئهقه چ ئاخفتن بوون ته گۆتینه من، ئهوا ئهز لئ راوهستیم و ته زانین نیشانی
من دای ئهوا ئهز ژئ دویر. ((ژ تیبینیین ههلبهستفانئ ئهقی دیوانئ ب زمانئ عهرمبی هاتیه
ومرگپران)).

(۱) من.

(۲) پۆهن، دیار.

(۳) ههر تشتا.

(۴) بهرچاف، ئاشکرا.

(۵) موبهزانی گۆت: (ئهی شاه یا كهفتی دهستی ته وهلاتهك ب خوهشی و خوهشبهختی بو
خه لکی و وهلاتی، ته ئاخفتن کره نموونه و هشیارکرن ل سهر زمانئ بالندهیی ل دهمی
داخوازیا شاهی ژ بهرسقا ئهو پرسیار هاتیهکرن، شاهی گۆته وی: ئهی شیرهتکار، ئهقی
مهبهستی ئاشکرا بکه ئهوا ته گۆتی و رامانا ته مهرم پی ههی، مهبهست پی چیه و چ
شپۆقه پی ههیه؟ موبهزانی گۆت: ئهی شاهن خوهشبهخت، خوهشبهختیا شاهی ناهیت
ئهو تینه ب گوهداریا خودئ رابی و ئهرکیین وی بجهینی و ههمی تشتی ژیر فهرمانا
خودئ دابیت. ((ژ تیبینیین ههلبهستفانئ ئهقی دیوانئ ب زمانئ عهرمبی هاتیه
ومرگپران)).

جوتیار و شوکەر نی دەریدەریوون

لەشکەر و مللەت ئەو بی مەفەریوون^(۱)

نەیارا پیکشە بەرئ خۆ دامە

دەما کو زانی چو مال نەمامە

چاخێ بەهرامی ئەقە چوو گوها

دەبیر^(۲) کومکرن ژ هەمی جها

سێ رۆژا بوو دەگەل وا کومکەر

دیوان و دەفتەر هەمی ئینا دەر^(۳)

زەقی ئو ملک و گوند دان خودانی

ژ دەستی خزما هەمی دەرانمی

خرابێ گوندان و ئاقا قەبوون

خۆشی و مال و زیڕ ل وان زیدەبوون

(۱) بی پێ بوون.

(۲) زانا و نقیسەر.

(۳) باج و خویک بوو ئەوان کەسان بوون ئەوین ئیزیکی شاهی، نەخووشی کەفتە ل سەر ئەوان کەسان ئەوین باجان دەمن و خانین ئەوان کافل بووین و جەین خوە بەرداین و بەرهف جەین نەدیار چووین و مانە تیدا، ئێ ئاقاهی کیم بوون، خەلکێ کرە هەوار و گازی و خەلکێ (تەماعی) د وی ئەردی دا کرن ئەوین ب شاهان و مللەتانقە گریدایی، بەلکو ب تشت کیم بوون ئەوا کو ب وی وەلاتی پێ ئاقا دبیت. دەمی شاهی ئەق ناخفتنە ژ موبەزانی بەیستی، سێ جار ل جەن خوە پابوو، هەمی وەزیر، نقیسەر، خودانین توماران و هەمی تومار کومکرن. ((ژ تیبینین هەلبەستقانی ئەقی دیوانی ب زمانێ عەرمبی هاتیە وەرگیپان)).

لهشكەر ب هیز كهت بهلهنگاز نهمان

نهيار قهمریان كهسهك ژێ نهمان

ل سههر ههر شوئن میر دبوویه پهیدا

(1) ژيانا میری پۆزانسی عهیدا

(1) وهلات ژ دهستی كهسانین تابهت و دهوروبهر دهرهینان و بو خودانان زفراندنهفه و ل سههر
پهوشا خودیا كهفن مان و دهست هاقیته ئافكرنی، یخ لاواز ب هیز كهفت و وهلات ئاڤا
بوو و ئهرد شینبوو و سامان و باج زنده بوون و لهشكەر و ئهردین دویر ب هیز كهفتن،
شاهی سۆزدا كو ئهو ب خوه ب كاروباران پابیت، د ههر دهمهكیدا و چاڤدیڤریا
كاروبارین كهسانین دهوروبهر و یین دیتر بكهت. ل سهردهمی وی كاودان بهرهڤ باشیخ
فه چوو، وهلاتی وی پیکخستی لیهاه ههتا دهیته زانین كو ل سهردهمی وی خوهشی،
دادپهروهی و بهرفرههی بوو. (ژ تیبینین ههلبهستقانی ئهقی دیوانی ب زمانی عهرهبی
هاتیه و مرگیپان)).

دهما بوویه دازده^(۲) صال تشتی پیقی^(۳) وی زانی
ل پیسترکا زانیاری بلند بی چوو سهر بانی

سهیدایئ سویاریئ هات سویاری نیشادا
وی کهحیلا عهرهبی وهکی مسعاری بادا

فهرمانهک دا مونذری ههمی ههسپا کوم بکن
ژیۆ دلئ بههرامی دا ئەم غاردانی^(۴) بکن

ههسپئ شهزمری مونذری ل ههمی ههسپا زیدهکر
ب دهستی خو مونذری نیژیکی بههرامی فهکر

لئ سوار کر و گۆتئ ههره نیجیر و پاقئ
بکه کهیف و سهیرانی ههرگیز^(۵) تو تیرا باقی

چوویه نیجیری بههرام دیت برهکا^(۶) وهحشیا
تیرهک وی ئاقیت وان لیدا وهکی وی دقیا

دهما چوو نیژیکی وان وی دیت شییرهکی مهزن
شهر دگهل وا کهرا کا کیوقیهک کهفته بن

بههرام رابی سهرییا لیدا تیرهکا دژۆار
ههر دوو پیکفه کونکر تیرهک عهردی چوویه خوار

(۱) دهمی بوویه پینج سال، دوو پهرومردکار بهرههفکر و ئەو فیۆری خواندن و نقیسینی و
شهریهتی کر، ئاقلدارهک ژ ئاقلدارین فارسان هینان فیۆری ههمی تشتهکی کر. (ژ)
تیبینیین ههلبهستقانی ئەقق دیوانی ب زمانئ عهرهبی هاتیه وهرگپران).

(۲) دوازده.

(۳) پیقدی.

(۴) بهزن.

(۵) ئیکجار.

(۶) کومهکا.

هه قال و هوگر هه می مهندههۆشی بههرامی

كەسەك نینه هۆب هیز نه ژ خاص و نه عامی^(۱)

بههرام ل نك موندزی بابل مه دانی نی مر

پهیمان دا مهزنا نهوان ته دبیرا خو کر

ئه م بههرامی نا پاکین پئی و رهوشته عه ره بی

بابی وی زۆری پیس بی کۆتهك نهوی ژ مه قه بی

وان کره میر ئیکه دی ژ پاشمانی نه رده شیر

د گۆته وی کهسرا خو ش مروف و سه ره میر

دهما بههرامی زانی بابی وی چوو فه نایئ^(۲)

موندز و نه عمان ئانین ژبو ته دبیر و رایئ

موندزی گۆتئ مه ترسی تا نه ز ل وان فیلی کم

دهه هزار ژ سووارا ب نه عمانی قه ری کم

موندزی گۆته نه عمان هه پنه هوون طه یسه فونئ

بههر شیرئ دهوردن نه پاره ستی و نه پرونی

^(۱) پشتی بوویه دوازه سال فیری هه ر تشته کی کر نهوا وی دخواست و دا پیشیا ماموستایئ

خوه، ماموستایه کئ سووار بوونئ هینا و هه ر تشته ی پیدفی بوو ژ وی وهرگرت، پاشی

(موندزی) فه رمان دا هه سه په کئ عه ره بی بو وی هینا و د بهریکانئ دا هه سه په کی بهراکر

و هه سپین دیتر ژ هاتن، (موندزی) هه سپ دایئ و ژبو نیچیرئ ئئ سووار بوو و تشته ک

کهفته د ریکا وی دا ده مئ سه حکریئ نهو شیره ژ وی ده رباز بووی، بههرامی تیره ک

هاقیته شیرئ و ب شیرئ کهفت و دریز بوو نهردی و نهوین ب چاف ته ماشا کرین مانه

حیبه تی و بهردهوام بوون ل سه ر چوون و خوهشیا خوه. ((ژ تیبینیئ هه لبه ستقانع نهقن

دیوانئ ب زمانئ عه ره بی هاتیه وهرگیران)).

^(۲) مری.

نشتی بابج وی گۆتج ئهوی هه‌رگیز^(۱) وهسا کر
کوشتن ژ فورسج^(۲) گه‌لهک ل وان قیامهت پاکر

مه‌زنج فورسج کوم قه‌بوون ئه‌وان گۆته حه‌وابی
تو^(۳) هه‌ره نک نه‌عمانی فه‌ره ب قج تو پابی

حه‌وابی چوویه حیره دا مونذری ببینت
ئه‌وا نه‌عمانی کری داوی تیگه‌هینت

ده‌ما گه‌هشته وپری مونذری گۆتج پابه
هه‌ره بۆ نک به‌هرامی ل خدمهت وی په‌یا به

چوو نک به‌هرامی و طرسا وی دیت وهک ئه‌ژده‌هایه
نه‌هات بی‌را وی سوجده هۆش ل سه‌ری نه‌مایه^(۴)

(۱) ئیکجار.

(۲) فارسان.

(۳) پابه.

(۴) بابج وی مر و ل نک (مونذری بوو، مه‌زن و کهنکه‌نێن فارسان سوژدا کو کسه‌ک ژ
دوینده‌ها (یه‌زده‌جیری) نه‌بیته شاه، ئه‌فه‌ ژ بو نه‌باشی و په‌فتاریین نه‌ دروستین وی
دزقن. سه‌ری چهندی پیکه‌هفتن کو ل ناف عه‌ره‌بان یخ مه‌زن بووی و نه‌خلاق ئه‌وان
یخ گرتی، چونکی ئه‌و کوپج (یه‌زده‌جیری) بوو، ئیک ژ دوینده‌ها (ئه‌رده‌شیر کوپج
بابه‌کی) کو دگۆتنج (کیسرا) و (یه‌زده‌جیر) ب داوی هات. هه‌می کاروباریین
(کیسرای) کرنه‌ ده‌ستین به‌هرامی دا و گازی کره (مونذری) و کوپج وی نه‌عمانی
و مه‌زن و کهنکه‌نێن عه‌ره‌بان و گۆت: بابج ته‌ گه‌له‌ک قه‌نجی و جوامیری یین ل مه
کرین، ب دژواری ئه‌ف چهنده وهرگرت و ئه‌فه‌ گۆته ئه‌وان، (مونذری) گۆت: چ ترس بۆ
ته‌ نینه و هه‌تا (هیلبازی) دیاریبووی و ده‌ه هزار سویار ئاماده‌کرن و به‌ری ئه‌وان دا
(تیسفون و بی‌هشه‌هر). شاهی ده‌ستویر دا (نه‌عمانی) کو له‌شکهری داننه‌ دمورویه‌ران و
ژبو کونترۆلکرنا پموشی زیره‌قنانان قریکه‌نه‌ دمورویه‌ران، شه‌ری ئه‌وان بکه‌ی یخ شه‌ری

بههرامی زانی ئەف پەنگ پەیمانەك دا حەوابی
 گۆتئ هەرە نك موندردەما تو ژ فییری رابی
 موندردی گۆتئ بههرام نەعمان ریکر جهی وه
 چنکی پشتی بابج وی خودئ ئەو کر میرئ وه
 دەما گۆتن گولئ بی ژ موندردی ب تەمامی
 هاتە بیرا وی ئەوا وی دیتییه ژ بههرامی
 زانی رەئی و تەدبیری فورسئ هەمی بی بن
 نەشین ل پیش بههرامی ئەو هەمی بسەکنن
 ئەوی گۆتە موندردی وەرە تو شەهرئ میرا
 دا دگەل من و سەرۆکا پیکه بکین تەدبیرا
 موندردئ عەرەب ئینان سئ هزار سویارکرن
 ئەو هاتە بۆ مەدائن فارس هەمی کومکرن
 مینبەرەك زیپرئ ئینا لی رەشانندی جەواهر
 چوو سەر مینبەرئ بههرام دەف وهکی پیت و ئاگر
 ئاخختن دگەل فارسا ئەوان گۆتە بههرامی
 ژۆرداریا بابج تە ل فارسا ب عامی^(۱)

هەوە دکەن و گوهورینا د وەلاتی دا بکە و ئەف چەندە کر، مەزن و ماقولین فارس
 (حەوابی) خودانئ کاغەزەین (بەزدهجیری) هەنارتە دەف (موندردی) داکو فەرمانا
 (نەعمانی) نیشا ئەوان بەدن، دەمئ (حەواب) گەهشتی، (موندردی) گۆت: شاھ بههرامی
 بهافیزه، چونکە ئەو گۆتئ ئەو ژئ دیت ئەوا ژئ نەدیتی مەزناتیا لەشئ و جوانیا
 سەرۆچاقین وی، یئ دویر بوو ژ ریزگرتنئ. (ژ تیبینین هەلبەستفانئ ئەفئ دیوانئ ب
 زمانئ عەرەبی هاتیە وەرگێران).

^(۱) بههرامی ئەفە زانی، ب نەرمی ل گەل ئاخخت و باشتیرین سۆزدايي و ژبو (موندردی)
 ژفراندەفە و (موندردی) گۆتە وی: شاھ بههرامی، نەعمان فریکریه دەفەرا هەوە کو

بههپرام گۆته وان راسته ئەهز ژ وی نهپازی مه
ههمی دهما^(۱) ژ یهزدان ژبو خو دوعا چی مه

گو یهزدان م^(۲) بکت میر دا راست بکم خواریی
پافژ کم شوینواری وی دابشوم ژ پسییی

ئهگهر صالحه کۆ بیم میر م^(۳) پهیمان ب جهنهینا
بی کوتهکی ب دلخ خو میری نیا وه مه دهینا

هوین دبینن خهمل و تاجا ل ناف بهینا دوو شیرا
ئهوئ چوو ههر دوو ئینان دئ ئه و بت میرئ فییره

مام زانئ مهزن هات تاج و خهمل وی ئانین
ل ناف بهینا دوو شیرا وه کی واگۆتی دانین^(۱)

خودئ ئه و مولك دابوو وی، دهمن (حهواب)ی گۆتنا (موندری)ی زانی و هینا بیرا خوه،
ئهوا بههرامی کری، و هندی پراویژکاری کری و وهلات ژ بههرامی فهبیت، گۆته
(موندری)ی ههره باژپێڕ شاهان دئ مهزن و ماقویل ل ته کوم بن و تو پراویژکاری د ئهقی
بیافیدا دگهل واندا کهی و ئه و وی تشتی ناکهن ئهوا تو دبپێژی. پشستی (موندر) ژ دهق
(حهواب)ی زفریشه سیه هزار سویارین عهرب ل گهل ویدا بوون دانه پئ، خهلك ل ههر
دوو باژپێڕین شاه بههرامی کۆمکرن و چوو سهر مینبههرهکا کو ب زیر و تشتین
گرانها هاتبوو خهملاندن، مهزن و ماقویلین فارسان ئاخستن و نهباشین (یهزدجر)ی
بابج بههرامی هینانه بیرا وی و رفتارین نهباش و کوشتنا وی یا زیده ویرانکرنا وهلاتی
و ههر ژبهه ئهقی چهندئ شاهاتی ژ بههرامی ستاند. (ژ تیبینیین ههلبهستفانئ ئهقی
دیوانئ ب زمانئ عهربی هاتیه وهرگیران)).

(۱) ل جههک دیتر: گاڤا.

(۲) من.

(۳) من.

بههپرامی گۆته کهسرای هه ره هه دووا بینه
 کهسرای گۆته بههپرام تو میرنییخ بسطینه
 پاکر بههپرامی گورزهک چو خهمل و تاجا بینت
 شییرهک ژ وان هاته وی دا ئه و شهدرینت
 بههپرام سویار بی ل وی بو گو ه گرت و لی زقراند
 ئهوی به هه دورانا پهرا سولوی قراند
 دهینا سهری به گورزا شیرێ دی هاته هاری
 هه ردوو گو ه وی گرتن ری نه دا وی نه یاری
 سه ری هه دووا لی کدا مه ژێ ژ گوها دا ئینا
 هه دوو کوشتن به گورزا خهمل و تاجا وی هینا
 کهسرا و سهروکی فورسج هندی کوم بوون ژ عامی
 مهندههۆش مان و هاتن سوجه بر بو بههپرامی
 دهما بههپرام بوویه میر عومری وی بوویه بیست سال
 فهرمانهک دا مللهتی بژین ب خووشی و دهلال
 دائیم خودی ناس بکن هوین ژ ئهوی بترسن
 کار و پیشیخ خو بکن هوین قهه ل من نه پرسن^(۲)

^(۱) بههپرامی گۆت: ژ ههوه پشتراستم و من دقیت ل سه رههقی مزاری زیده کهم و بهردهوام
 دووا ژ خودی دکهم ئهوا ژناچووی زقرینتهقه. ههروهسا نهگه ره هاتم سه ره دهستههلاتی
 و سائهک ببووریت و سوژا خوه نه هینا و ئهزی دهستی ژ هوکمرانیخ بهردهم و نهز پازیمه
 تاج و پهراگارا لاونینی دنابهرا دوو شیرین درنده دا دانم و کا کی دئ بو خوه پاکهت،
 دهستههلاتداری بو وی یه، بهرسقا وی دا و تاج و پهراگارا لاونینی دانانه دنابهرا دوو
 شیران دا. ((ژ تییینین ههلبهستقانی ئهقی دیوانی ب زمانه عه ره بی هاتیه ومه رگێران)).
^(۲) (موبهزان) به ره فهکر، بههپرامی گۆته کیسرای نه بوو تهیه تاج و پهراگارا لاونینی،
 کیسرای گۆت: تو ژ من پیشتری و ته داخوازا دهستههلاتداری کر کو شاهاتی پشتا
 پشت بو تهیه، من یخ بو خوه ستاندی و بههپرامی کهفهکا شفتانان هینان و به ره ف

شۆلۆی وی بوویه یاری هەر ل ڤاڤ و نیچیرا
ل وی گه‌ما بوون نه‌یار که‌تن حیله و ته‌دبیرا

ئه‌هول هاته وی خاقان نی ئه‌و میری توڤکابی
دوو صه‌د و پینج هزار سوار دگه‌ل وی ڤابی
به‌هڤامی خو پیکئینا^(۱) چوو بو ئه‌زریاجانی^(۲)
دا ئه‌و بکت نفیژا ل پێشی ئاگردانی

ل خاکا ئه‌رمه‌نینا چوو یه‌ ڤاڤ و نیچیرا
دگه‌ل وی هه‌فت^(۳) کوم هه‌بوون هه‌می ژ مه‌زن و میرا

هلبژارن وی دوو صه‌د هه‌می ژ په‌هله‌وانا
نرسیی برایی خو ئینا ل شوینا خو داننا^(۱)

تانجی قه‌ چوو شیرک ژ ئه‌وان نک ویشه‌ چوو، به‌هڤامی خوه‌ هاقیته‌ ل سه‌ر پشته‌ شیری و
هه‌ر دوو پین خوه‌ ل ته‌نشیت وی دا، پاشی شیری دیتر هاتی و هه‌ر دوو گوه‌ین شیری
گرتن و سه‌ری خوه‌ ل سه‌ری شیری دیتر دا هینگی ڤاوه‌ستا هه‌تا مه‌ژی د سه‌ری ویدا
هینان و ب شفتانان کوشتن و پاشی تاج و په‌رگارا لاوینی ب ده‌ستخ خوه‌قه‌ هینا و
کیسڤا ئیکه‌مین که‌س بو گوهداریا وی کری و ته‌ڤایا به‌ره‌ه‌قبووینا ڤازیبوونا
دیارکر کو به‌هڤام ببیته‌ شاه، مه‌زن و ومزیر و که‌نکه‌نان پرسیار ژ (موندزی) کر
داکو ل گه‌ل به‌هڤامی باخقیته‌ و کو ل ئه‌وان ببووریت، (موندزی) پرسیار ژ به‌هڤامی
کر و به‌رسقا وی دا کو شاه به‌هڤام د ژیی بیستخ دابوو، فه‌رمان دا کو گرنگی
بده‌ته‌ خه‌لک و ل گه‌ل ئه‌وان روینیت و سۆزا دا ئه‌وان ب خیر و خوه‌شی بده‌ته‌ ئه‌وان و
فه‌رمان دا ئه‌وان (ته‌قوا خودی) بکه‌ن. (ژ تیبینی هه‌لبه‌ستفانی ئه‌قی دیوانی ب زمانی
عه‌ره‌بی هاتیه‌ وه‌رگێڤان)).

(۱) ل جه‌ه‌ک دیتر: خو پیکئینا به‌هڤامی.

(۲) نازمه‌ریاجانی.

(۳) هه‌فت.

فارسا گۆته یه کتر بههرامی مه وی د رهفت
ژ جهنگا فی خاقانی بی گومان ئەو دئ کهفت

بههرام ژ ئەزرنجانی^(۲) دهرکهت چوو سهر خاقانی
خاقان کوشت د وی جهنگی دهست ل سهر تاجی دانی

کوشتن ژ تورکا^(۳) گهلهک گهلهک ژی پرمیل کرن
مندال و مال و ژنان ههمی ل وان دیل کرن

ئەوئ گرتن جهی تورکا^(۴) مهرزوبان^(۵) ل سهر دانی
تورک^(۶) ههمی بوونه تابعی خهراج^(۷) ژبو وی ئانی^(۱)

(۱) ماوئ دهسته لاتداریا وی کارتیکرن (لههوین) دونیایی ل سهر ئەفان نشتان ههبوو ههتا شاهین دموروبهر (تهماعی) د وهلاتی وی دا ههبوون. ئیکهم کهسئ نک ویشه جووی، شاهئ تورکان بوو کو دوو سهد و پینجی هزار ژ تورکان ل گهل دابوون، ئەف چهنده ژبو فارسان گهلهک یا مهزن بوو، مهزنین ئەوان چوونه نک بههرامی و هوشداری دایئ، لی ئەو ل سهر (لههوا) خو بهردهوام بوو و لهشکهرئ خو لیکدا و بهرهف نازهربایجانئ فه چوو و خو هافیته د ناف (ناگردانئ) دا و خو فهشارت «دبیته جهی باومریا حهفت مالباتان و سئ سهد ژ کهسانین بهیز و هاریکار و برایئ خو (نرسی) ل شوینا خو هیللا و ژبهه نهیارین خو رهفی. ((ژ تبیینین ههلبهستقانی ئەفئ دیوانئ ب زمانئ عهرهبی هاتیه ومرگپران)).

(۲) نازهربایجانئ.

(۳) ل جههکئ دیتر: ترکا.

(۴) ل جههکئ دیتر: ترکا.

(۵) ل جههکئ دیتر: مورزوبان.

(۶) ل جههکئ دیتر: ترک.

(۷) باج و خوبک.

هه‌رێما پشت پرووباری سه‌رقوله‌ك وى فېرېكر
مال و مرووف ديل كرن شوولا وا تازه چيكر

ئه‌وى نرسیی برا كره سه‌رۆكى هێزان
گۆتێ هه‌ره بۆ به‌لخ بنگاه^(٢) بۆ ته‌ خوړسان

ئه‌وى زانى كوم شه‌بوون ژ ده‌يله‌ما زۆر گه‌له‌ك
پلامار^(٣) دانه په‌هێ خه‌لكی وئ كوشتن گه‌له‌ك^(٤)

(١) ب شيوه‌یه‌ك گشتی هه‌لوێستی ئه‌وان ل سه‌ر وئ چه‌ندئ ئه‌و بوو، كو ده‌سته‌لانداریا
(خاقانی) قه‌بوول بکه‌ن و ژبه‌ر ترس و مرن و سامانی وه‌لاتی خوه و باجی بده‌نه وى و
ئه‌ف چه‌نده گه‌هانه‌ (خاقانی) و به‌ره‌ف ده‌قه‌را ئه‌وانقه چوو. به‌هه‌رام ب هێزه‌كا مه‌زنقه ژ
نازه‌ربایجان به‌ره‌ف (خاقانی) فه‌ چوو و شه‌رېكر و ب ده‌ستی خوه (خاقان) كوشت و
هنده‌ك پزگار بوون، به‌هه‌رامی هه‌زا خوه د داخووزیا ئه‌وانداكر، كوشتن و ديل و
ده‌سته‌كه‌فتین ئه‌وان هینان و ب سلامتیی و سه‌رکه‌فتیانه ل گه‌ل له‌شكه‌رئ خوه
زفېنه‌فه ب ئه‌ف چه‌ندئ بۆ خودانی تاج و په‌رگار و به‌شه‌ك وه‌لاتی. (مه‌رزبان) ل
شوینا خوه دانان و هه‌نارتیین تورك ب په‌یاما گوهداریكرن چوو ده‌ف وى و سنووره‌ك
دناقه‌هه‌را ئه‌وان دانا كو ئیدی پاشقه نه‌زفېرن. ((ژ تیبینیین هه‌لبه‌ستقانی ئه‌ف دیوان ب
زمانی عه‌ره‌بى هاتیه و مرگېران)).

(٢) بنگه‌ه.

(٣) هێرش.

(٤) سه‌رکه‌ده‌ك ژ سه‌رکه‌ردین خوه هه‌نارت و به‌هه‌رام پشتی كوشتن و هینانا ژنان و
ده‌سته‌كه‌فتان زفېنه‌فه عیراقی و برایی خوه ل شوینا خوه ل خوړسانئ دانا و فه‌رمانا وى
دا بجیته (به‌لخ) و په‌یوه‌ندی ب وى كر كو هنده‌ك ژ مه‌زنین (ده‌يله‌م) هه‌مه‌ره‌كا زیده ژ
له‌شكه‌رین كومكری هێرش برنه (په‌ی) و ده‌ووبه‌هه‌ران د ئه‌نجامدا گه‌له‌ك ده‌سته‌كه‌فت
و ديل هینان و وه‌لات و ئیرانكر. سه‌رکه‌ردین نه‌شیان به‌هه‌ره‌فانئ ژ سنووران بکه‌ن و
به‌ریردان كو باج و خوێكى سه‌ر ئه‌وان سه‌پاندن و ئه‌ف چه‌نده ژبۆ به‌هه‌رامی گه‌له‌ك
مه‌زن بوو. (مه‌رزبان) ل گه‌ل هه‌مه‌ره‌كا زیده‌یا له‌شكه‌ریان ب مه‌ره‌ما دانانا باجی ل سه‌ر

مهزنی دهیلهما دیل کر پاشی بو خو کر هه قال
زانئ می رهکی باشه خو ش مروف و شیر هه لال

بههرامی گۆته نرسی دی چم هندئ بیینم
وهخته کی زور درپژ ئه زئ ل ویرئ مینم^(۱)

چوویه هندئ ب دزیقه هندیا ئه و نه ناسی
ل نك وان ئاشکرا^(۲) بی ب می رانی^(۳) و می رخاسی

فیهک هار بی ل وی جهی گه لهک مرؤف دراندن
به ئنبوزئ خو ی درپژ گه لهک سه ر وی فراندن

(دهیلهم) چوونه (رهی) کو (تهماعی) د ئهوان دههه ران دا هه بوو و ئهف چهنده کر، دههه ران
(دهیلهم) هیزین خوه خرچه کرن و بهرهف (رهی) چوون، تهفایا باژپران هنارتی رهوانه ی دهف
بههرامی کرن کو ژ ئهفغ بابهتی ئاگه هدار کر و بو وی نفیسی و فهرمانا ویدا کو
بهرهف (دهیلهم) فه بچیت و جههک بو وی دهستنیشانکر کو وی ل ویرئ بمینیت و
پاشان چوو و هندهک ژ کهسانین نیزیك چوون و ل وی جهی کههشتن لهشکه ری. ((ز)
تیبیینین هه لهبه ستفانئ ئهفغ دیوانئ ب زمانئ عه ره بی هاتیه و مرگپران)).

(۱) دهیله میان ئاگه هدار ی گه هشتنا وی نه بوون، بههرامی هه قالین خوه فه شارتن و بهرهف
دهیلهمه چوو و گه هشتن ئهوان و دهست ب شه پی کرن و سه رۆکئ ئهوان دیل کر و
لهشکه ری وی رهقیان و بههرامی دهستویر دا و گازی ئهوان کر و باوهری دا ئهوان
هه که بزقن، ب ئهفغ چه ندئ هه می دهیلهم چوونه دهف وی و کهسهک ژ ئهوان
نه کوشت و قهنجی و باشی ل گه ل ئهوان کر و زقینه فه و ب باش بوونه گوهدارین وی
و هه ر سه رۆکئ ئهوان جارهکا دیتر بو سه رۆکئ ئهوان. ((ژ تیبیینین هه لهبه ستفانئ ئهفغ
دیوانئ ب زمانئ عه ره بی هاتیه و مرگپران)).

(۲) ل جههک دیتر: ئاشکه را.

(۳) ل جههک دیتر: می رینی.

دهما بههرامی زانی ب قی فیلی گورگه‌میش
قیما بچت ببینت به میرانی بچت پیش

بههرام و ئیک هندی چوونه جهئ فیلی هار
ئ هندی ژ طرسا خو بلند بی چوویه سهردار^(۱)

بههرامی کره قیر قیر دا فیل ل وی دهرکهفت
ئومید نهو قهوی بو دئ ل شهري وی سهرکهفت^(۲)

(۱) دهمی سهرکهفتن ل سهر دهیله‌میان تومارکری و داخوازا هاریکاری ژ (نرسی) کری کو
ب نهپه‌نی دئ چپته هندی و بهردف هندی فه چوو کو کهسهک وی نه‌نیاسیت و ژبلی
هندیان و کوشتنا وی بو درنده‌یان پاشی فیلهک په‌یدا بوو و ریک گرت و گه‌لهک مرؤف
کوشتن و خوه نیشا وی دا (شاهی ناخفتنا وی زانی) هنارتن داکو له‌شکه‌ری بینیت و
بههرام ب دویماهییک هات، یئ هندی چوو جهئ بلند، فیل دهرکهفت و دهنگهک بلند لئ
بوو و دهمی نیژیکی وی بووی، تیرهک هاقیتئ و دناقبه‌را ههر دوو چاقین وی دا، و پاشان
هندی شیایی دا بهر شیر و دهربان و سهرئ وی هه‌ژاند. ((ژ تبیینین هه‌لبه‌ستفانج نه‌فی
دیوانئ ب زمانئ عهرمبی هاتیه وهرگپران)).

(۲) یئ هندی نهو تشت گۆته شاهئ خوه نه‌وا ب چاف میزه‌کری، گه‌لهک ریز ل وی گرتن،
پرسیار ژ وی کر کو هندیکه شاهئ فارسه گه‌لهک که‌ریین وی یین ژیفه بووین،
ره‌فی و چوو، نه‌فی شاهئ نه‌یارهک هه‌بوو و بهردف نک ویشه چوو و ته‌سلیمی وی بوو و نهو
ببیته گوهدار و وی و باج و خویکئ بدمت، به‌ئ بههرامی قه‌بویل نه‌کر، ئیماژه ب وی
چهندي دا کو شه‌ری ل گه‌ل وی دا بکعت، دهمی گه‌هشتین هه‌قدوو بههرامی گۆت:
سنورقانیین هندی پشتا من بگرن و چ تشتین دیتر ل سهر هه‌وه نینه و پاشی دست ب
شه‌ری کر و تیر هاقیته نه‌وان و هه‌تا نهو شکه‌ستن و هه‌قالین بههرامی ههر چ تشتین د
دهستین نه‌یارین وی دا هه‌مین بده‌ستخوه‌فه هینان، شاهئ (ده‌نیل و موکران) و کچا خوه
ژئ دایئ، بههرامی فه‌رمانا وی وه‌لاتی دا کو ب وه‌لاتئ فارسان فه بهیته گریدان.
بههرامی ب که‌یفخوه‌شی زفریقه و (نرسی) ل گه‌ل چل هزار که‌سان ره‌وانه‌ی وه‌لاتین
پومئ کر کو ژ شاهئ پومئ بخوازیت باجئ بدن، بهردف قسته‌نتینیه فه چوو، شاهئ

فیای کره قۆره قۆر هاته بههرامی ب لافا
بههرامی تیرک بهردا ناف بهینا هر دوو چافا^(۱)

رومی ناشتی ل گهل کر و هر تشتی بههرامی فیای دایخ. ((ژ تیبینیین ههلبهستفانی
ئهقن دیوانی ب زمانئ عهرمبی هاتیه ومرگیپران)).

(۱) پشتی کو شاهین تورک و رومی ب داوی هاتین، ئهو ب خود بهرهف یهمنئ فه چوو ناف
وهلاتین سودانی و گهلهک ژ سهکردین ئهوان کوشتن و هژمارهکا زیده دیلکرن و
زقیره وهلاتی خود، پاشی ل داویا دهستهلاتداریی جارمکی بهر ب نیجیری فه چوو و
بزاغهکا زیده ل سهر کوشتنا بزنهکی کر بهلی هلنگفت و کهفته بیرمکی دا و ئهف
چهنده گههاندنه دهیکا وی، دهیکا وی بهرهف وی جهی فه چوو و دهستویر دا وی بینه
دهرقه، گهلهک تهقن ژ بیرئ هیئانه دهر هتا بوو کومهکا ههستیان و ئهو پهیدا نهکر،
دهستهلاتداریا وی ههژده سال و دهه ههیف و بیست رۆژ بوون. ((ژ تیبینیین ههلبهستفانی
ئهقن دیوانی ب زمانئ عهرمبی هاتیه ومرگیپران)).

بأسم الله رب الخلائق

بدأت بأسم الله رب الخلائق
أصلي على من كان وجهه كالبدر
عليك سلام الله يا ارشد الرشيد
محالا بأنواع الألفي والندر
أخص به معنى الكمال وشخصه
وسباق غايات الفضائل والفخر
وقصدي به الألمعي الذي به
ينير رسم الدين كاشمس والبدر
فضلت على أهل الفضائل والعلل
بهمتك العلياء والنائل الغمر
كما فضل البدر والمنير على السهى
وطم الخضم المستطيل على النهر
فأنت رشيد عن المهمات كلها
وصور الوغى في الكرب والكر والفر
فأنت لنا فخر وأنت لنا عز
لأبدائك الحق إلى أبد الدهر
هو الفاضل الديران فضلا ونائلا
هو الماجد المذكور في الحق بالحد
هو ناصر الاسلام والظهر للهدى
قبورك من صدر وبورك من ظهر

فأخوانك العلام افتخروا بكم
 على ما بدأ منكم من الخير والبر
 وقفت على جمعكم بأبي الحلال
 وفكرت حتى كدت اغرق في الفكر
 فكنت صريحا في حوارك عندما
 جمعت بضرغام جمعتم على الخير
 له العزم تنجاب الخطوب لعزمه
 كما انجلت الظلماء عن وضح الفجر
 لقد خلقت كفاه للناس آية
 فيمناه من يمن ويسرا من يسر
 اذا كان مأمولا فخير مؤمل
 ليسعد شعبي قد كفاني نت الفخر
 اذا اهتم صدام بسعي معجل
 فليس عجيبا من فضائله العز
 لقد قال ان الكرد اذاقوني الأذى
 وأوعد رفع الحيف عنهم بالخير
 ولاتـ زرو وازرة وزر واحـد
 بهذا يقول الله في قوله الغر
 أنا والد المهدي سندي ارومـة
 بعثت لك عقدا يوزن بالدر

أيا منقذ الأكراد

أيا منقذ الأكراد من كل ظالم

(١) عسى الله أن يرعاك بالعز و النصر

(٢) لك همم مثل الجبال رفيعة

(٣) وهمتك الأدنى تقارن بالدهر

(٤) لك كف جود كالبحور ملئية

(١) ل جههك ديترو:

يا قائد أيلول العظيم ويا

من كان لحال الكرد يزدهر

حررت قومك من ظلم ومن عسف

بفضل فيضكم الحق ينتشر

بأنت فضائلكم في الكرد كلهم

فالكرد كلهم بالعز تفتخر

منت علينا أبا مسعد في كرم

فأنك المرء نرجوه ونذكر

ومن سحائب كفيك اذا هطلت

تنوب في الجذب عن متعجر المطر

ومن اذا رمت احصاء مناقبة

ادى بي الأمر عن عجز ال حصر

(٢) ل جههك ديترو: لك همم لا منتهى لكبارها.

(٣) ل جههك ديترو: وهمتك الصغرى أجل من الدهر.

(٤) ل جههك ديترو: لك راحة لو أن معشار وجودها.

بأنواع در والجواهر والعطـر^(١)
 فأنت سليمان الزمان لشعبكم
 يطيع لك الأكراد بالعز و الفخر
 كما كنت موسى لجميع الفراعنة^(٢)
 وفرعون مصر أغرق الله في البحر
 ونمرود تكريت يحاول غدرنا
 نبيه موشيل هو منشأؤ الكفر
 يوجهه أفكار العروبة كلها
 الى الكفر والألحاد والفسق والجور
 وأنت أبا الأكراد ياخير قائد
 توجهنا للدين والخير واليسر
 فأنت^(٣) شريف وابن أشرف اسرة
 ومنشأؤك البارزان عاصمة الفخر
 شأدعوا اله الخلق في كل ليلة
 وراء الصلوات وفي وضح الفجر
 وفي كل ظهر بعد كل عبادة
 تكون لنا ذخرا الى أبد الدهر
 وأعنى به قسورة الكرد مصطفى
 فيمناه من يمن ويسراه من يسر
 رفعت رؤس الكرد بعد تكوسها
 فأحييت ميتا كان في اللحد و القبر

(١) ل جههك ديتتر: على البر كان البر أندى من البحر.

(٢) ل جههك ديتتر: كما أنت موسى لفراعين يعذب.

(٣) ل جههك ديتتر: وأنت.

وعيش بدوام العزيا خير قائد
برغم العد لازلت في الخير و اليسر
وكنت رئيس الكرد حقا بأرضك
وصاحب نور في الخلائق كاليدر
فضلت على أهل الرأسة والعللا
بهمتك العليا والنائل القمر
فكنت رئيس الأسد والأسد حولكم
فنم عليك من مهابتك الغر
لقد غبت عن قومك سنين عديدة
فيعجر عن ايرادها السن النثر
رجعت عزيزا بعد ان نلت نكبة
فأرسيت للأكراد قاعدة الفخر
بك عرف الأكراد في كل بقعة
ولولاك كان الكرد في الدل و القهر
ولكن فضل الله عليك كثيرة
لقد أبدأ الله العسر باليسر
أخا البركات المرتجي دام ظله
أخا الكرم والجود في اليسر و العسر
هو الصدر للأسلام و الظهر كلهدى
فبوك من صدر وبورك من ظهر
لك العز تنجاب الخطوب لعزمك
كما اتجابت الظلماء في وضح الفجر
لقد خلقت كفاك للناس آية
فيمناك من يمن ويسراك من يسر

اذا كنت مأمولاً فخير مؤمل
 ليسعد شعبي قد كفاني من الفخر
 ففر عيننا أبا الأكراد قاطبة
 (١) بوارث دفع الأكراد للفخر
 ونم بقبرك مرتاحاً بلا كل
 (٢) صبت عليك رحمة الله كالمطر
 وأنعم بجنان بلا شبه
 في الحسن و الطيب لا غول ولا كدر
 ياعين وجودي بدمع العين قاطبة (٣)
 (٤) علي زعيم الذي للمجد والفخر
 على جمال شباب الكرد ياضعة (٥)
 (٦) ادريسنا وبه الأجيال بالفخر
 ياخالق الكون ارحم روح قادتنا
 واشربهم قدحاً مسلسل الكوثر
 فعوض الله للكرد بما جبرت
 به خسائرهم من كل محتكر
 واسعد الله شعب الكرد في نعم
 (٧) بوارث الحكم مسعود و تفتخر

(١) ل جههكئ ديتر: بوارث وبه الأكراد تفتخر.

(٢) ل جههكئ ديتر: والمطر.

(٣) ل جههكئ ديتر: هاطلة.

(٤) ل جههكئ ديتر: ينحدر.

(٥) ل جههكئ ديتر: قاطبة.

(٦) ل جههكئ ديتر: تفتخر.

(٧) ل جههكئ ديتر: بوارث الحكم مسعود أبا الكرم.

پاشیهند

شعلا ده لال

بار ده مه دی شعلا ده لال دیالمه هلدیه قه
هر وه کی قه عتقاین لـ نا قن کولیک هلدانه قه

به ن مه نظه ران خه زیم هم که یفوگوقه ندوسه ما
باشی دهنوین که بجه لکانا کولیک هلدانه قه

چاها کونه و سه رگوم دیون و داو و عاقل هلدیون
دیال دهنون و ورد بوم مالکانه هارم قه

سراوی نه زنه بته رگوم ذعه نی هه یاتن ده رگوم
پنجام دغه ربن ووه رگوم روژا زه لال کن بوته قه

دایم نه قه کن طاریه هر ده مگرینو زاریه
سافه گوهت بو هییه رابه لرنه داکه قه

من زین لقعه ردی زیه زیناب ره زاله ش بو هییه
کیشوسوته م من زندهیه هان نه قین دارا تک قه

هالته قین دارا ووه دایم قه قیرو بجه
دل تور بجه هر وود زهم هر ده م زنیسکن نه که قه

به ند عاشق پناش م بون پیکته همینه وسوفته بون
لوزیادتن به پوره بون هر ده م لوان جه ورو جه قه

ما فلاد که دل ره یوم م سیدان جزاوی ز مه م
ریکا دورستی وانه دی نورب دگه واهم ره قه

عدد
۱۸

دورایه گران

لوتی

وهرده لاکولا لوتی
هم کیم شوبه لوتی
تو دوری قیمت گران
من هر وهر ره و ره فیت

من هر وهر ره وهره وهره
ناسا گه ردهن بجاله
ش قوروز دایم لباله
ره شارو خانانوتزه عه فیت

ره شارو خانان لوده رفا
هر سه ره بینه جوفناقا
عه نیه اریشی بلا قه
قوتیا ملاره عیوق

قوتیا ملا بغالی
گه رتوته مفر وور شه مال
قسه را باغی جه مالی
نه زعه جیب سوت مه ریق

نه زعه جیب سوت م ناری
رامه تی نینه جو جاری
ش قوروز منا هو زاری
هر ووه کی بورقی به ریق

هر ووه مابور قاقه دا بو
صه ده ده ده وور خول بو
روخ زلاش من جو دا بو
نه زده خون بو م غه ریق

نه زعه ریق بو له ورنای
وئا ده من لوت کت سلاقی
بن هشم هر ووه مو لاقی
دناقه زینت من ره فیت

دناقه زیم ده ت عام جالی
دانه دوو گه ردهن بجال
ما بیکم له له علو نالی
لرووی گوته مه نیت

دور قیامت گران
دور قیامت گران
دور قیامت گران

دور قیامت گران
دور قیامت گران
دور قیامت گران

دور قیامت گران
دور قیامت گران
دور قیامت گران

دور قیامت گران
دور قیامت گران
دور قیامت گران

ع
36

وینالیپه

که ز دین ن کومه نه ت هه زوه کی خانه قه یه

چهن مرید و شیخه صوفی دراهمن هه ر بومه یه

غه بیری فانه کافرن عالم قه وی که س نا چت

رینور و زانو مونه ورتالییان هه رفیشیه فیئیه

شیخ بلو دلم غریک گوتنوز قو فو ر

طریق

نیکو بیلو هه ردوتلان سیمورن قه بیری نه ت

طریق

هوتله نه و لاسه و سولن پورس زوان دلا لگرن

فاستورن دین لند وان غانی فی الله هه یه

نه و بین جه نه ت به هدین نه به زانیو علم

همه که سن وده شافین به لاند وان عانه یه

که ریزانم گوبه به شت بویه طه و یل فانه را

(دوزه ها) پیس بویه زیند نامه لاوونه را

نه ز زیه ز دنی دغوزم ب هورم تا پینه به را

منه بت وئ جه نه تا صوفی نشین وده ک طوله یه

نه ز دهرم صوندت بیه ز دانه فی خیا له بی بیک

نه ز دانه من پرگوت هرین مگوتی وده ک من

باقی وئ فکر اند غریچونکی پیسه و چکنه

غه بیری زانیو علم هر دشتن بتا بن فاده یه

عد
١٨

٥٥

١٤٠

امپریالیزم

تشریح

امپریالیزم بوخو شیاره ژ بو ملتا هه ره و نه یاره
بوکه سێ جو جاناکت بو یاره له سه ر ملتا سێم ره سو یاره

قه طنه موکته سو ده لاته ژ بێ ته مێ یان شین ئومید به بی بێ
مهریکه سو ده م فر لکی ژر بێ قه دیته شه یان هه خا ئی کیت

سه ر خانه وه وی نه وی جێ لێن سه یو رو وولات م میر ته به بی ن
دین ده ستی وان ته م بر کێ ده ده خا م چا نزی نه بو بو خو بد ن

طوپوره بابه وان دنه شو یی عه در ته م سو تو له کد خو یی
سه ر شان ککو و وان به م هه یی هه تا قیا مه ت ده م دن شو یی

طه یاره و ساروخ و ن دگه دگه نین بو نه یی عه فانه و س ل م خو یین
دلو میلگا و ن ل م ده در نین عه سه رو عیلا و ن ل م بو بێ نین

تو لێ گه ن ئه عه نه ما ش بو خو یی دن نه و سه یو رو یی
دا چا بگره یو رو ژ م لا نا ش خو لێ به ره وه ده م ده مو گا فێ

تو زاییدان نه وان چێ گه ن به ملیونا عالم به وی نه و م دن
میه ده را خیا بو خو یی د گه ن هێژا د بێژن نه م نه کافرن

روسو نه مریکان و هکی نه یان فرسا و انگلیز دگه ن نه لمان
سه ر ده م م ریکان به گه لێم لێ نه چه ده را سبان ده ست ل س ر دانی

هێژا د بێژن نه م م مروتین دگه ن سه ر با نه م بێ عم ده تین
له واد بێژن نه م ب سه ر که تین ز بو مه نا جابه م بێ دو رفه تین

عهد
١٦

سی

به پیاوه د مالک نونسی! ای نوالدین! قصیده النونیه الماویه

٤٢

ئەي نونو و اوو رنو ئا وهی لامود لو یا کو نون
 رابه ز بوخو کار بکه بئ شول تو ئیدی به ما برون
 هم رده م ب گدیوزی به رابه زغه و هشیاری به
 هاو ریو هاو کار لیه مین به س نولین قی باری به
 یه ریه ز نه بو نه هودا مو هتا م بو ریا خو دا
 که سکی جو فایده و ان دا هر و ده نه و دوسته ن نون
 هر و ده نه که س زار و فقه قیر که س وان جو جانائته بید
 چونو دیار باین لید ژنیانه وان بهی هوده بیون
 زنیاعه به ل دله نه بیت هر ن خواد نه به رگه نه بیت
 بئ شکه دی ب جار بهت بیست به ره و دی سه رن خون
 قیاد قیت هشیار بیست بو طاعه قی توب کار بیست
 لنه قیاد خو تونه یار بیست فاینجی ژ عودری ته چون
 ینجی لته بو رین ته مام هر رعاقیل نهی ب مه قام
 بو نادنی توبه رده و ام قی پیره بیساک بید یون
 دزانیم نه و بئ تالییه دوزیا که نه ک پیرو که فن
 بئ شکه م نه و نانییه هییم نه و دور وین نام فن
 دزانیم نه و بئ تالییه ژ راستو درستی خالییه
 بئ شکه م نه و نانییه دزانیم قه وی ل پشام مین
 دوزیا لوان طاری نه بو دزانیم قوی ز مین که لک
 بئ شکه م نه و نانییه بئ لقه دگوری بون که لک
 دوزیا لوان طاری نه بو هاو ری ز بو وان قه طه بو
 بئ شکه م نه و نانییه پور بون ژا مخر وان عویون
 به س وان عه مه ن بو هه قی رن نه و بئ هه قاله مه هده رن
 لوان عه مه ل تیدا هه بون دین لده سته ده قته رن
 رابه نور ده لکه بکه بو تا هره ت توب جار بکه
 مرن گوصات باشه بار بکه بیژه فلییا العا ملون

ترجمه انجیل

١- خلیفین نه ولی بویه کدر شیوه
 دوهم فاروقه صیح که وه لایوه ابن
 سهیم عثمان باشرموه یایه
 ٢- علم المدفن جارین نه جا من

٣- نه عمر مومینه هد پتلفه ده لای
 به یاغوتوقن شرعی بر نه که ردون
 ٤- مه لای باش لثونا نه ضیبا نه
 خودی وان خزین بیت پتگنوم روم

نه یاری دنگه له لاودین خریبه
 خودن خوزن بر لا نصار و موهابو
 ٦- هه ثماله نه هه دی پتلقه عه زین
 توقه درو یختر اما بگره بو قان

٥- اشاره الاقوله تعالی (القدر رضی
 الله عن المهاجر والأنصار
 ٦- اشاره الاقوله الرسول (من) لویجمع المل
 الدنيا کلهم لم یبلغوا نصف اصحاب
 وعلک باهم! - وقاد کلکم علی

٧- اشاره الاقوله الرسول (من) لویجمع علی
 امتی علی ضلالت! -
 ٨- اشاره الاقوله الرسول (من) الصلوات
 الأضیاء و قال رسول الله (من)
 علمنا من أفضل من الأنبياء بن
 اسرائیل! -

١٤

ته مام که تو به وری ما دایر دین
به یاد که بوسه بی رویی به صغین
تودی به رهنورد کن باشی زین هلمین

زین بینه برد لاورین یارا
به لری کیکا به دینو باش تو بینه
صه که شرف باشوس وری ملامت

دگه زنگاب تین توقه طنه روین
دقین توقه فان به ندا هلی نین
نه هتله وه زکده به رگر جهره نین
نه گه زنه باشی تو دوزه نشینی

به رین خوتونه نامرعه لکی
نه جانی نیرن دوری خه لکر به شرمه
گور هوشنگوزن نه تین ستارین
توبار و دینو ناموسا نه مامین

شنگ ته ربت تودن شیرین مین
دوکی دارن شنگ دین وی قدین
وایدن وان زهیلین فدرین
تودی زرقه هرا زکر خورودین

تده بده تو جوکر خوتنه وه ل
مظن بون نه وچه جهره زده شین وان
ویا خودن تده زکده نه وز مالن
نه گه زگور تونه دین نه یی بده

به سه ریکان داخیرک بیس نین
به پوشان سه ری دین تونش نین
نه گه زنه دین میلاکن لهر صغین
به بوجین دگه لوس دقد قرین

گی ته هاته شیون زوبده جهود
نه گه زتووی نه دین شیون شرم بونه
نه به ما فال دگه ل قورتما جو جارا
مه فالید گه ل قورن مه زنگار پیسه

۱. اشاره الاقوال الموعود (ص) تنلیخ الهدیه لأربع خصال ملاها و جمالها و حیرها و دنهها
فاظفر بذات الدبه توبت بدک کمانه فاله صلا بکرا تدا عیها و تدا عیبه
۲. قال النبیا (ص) و یحرم الخلاء مع الأجنسیه و ما اجتمع رجل و امرأة الا
عوال الشیطان ثالثها: —

١٥/٤

[Handwritten signature]

۲۹
طه ماعی پسه تو باشی زندی خو
بهون هه رده م نه خوش دودل برین
[Faint handwritten text in Arabic script, mostly obscured by a large diagonal line and a circular stamp.]

ناقهروك

- پیشه کی ۷
- هه لبه ستقان ژلايخ جفاكيه ۷
- قوناغين فهقيياتيا هه لبه ستقانى ۷
- قوناغين مهلاتى و ماموستايه تيا هه لبه ستقانى ۹
- هه لبه ستقان ژلايخ سياسييه ۱۱
- به ره مین هه لبه ستقانى ۱۲
- چه ند تيبينيهك ل سهر نهقى ديوانى ۱۲

پشكا ئيكن

هه لبه ستين ئايينى

- سهر نامه يى قى دهفته رى ۱۹
- چيكرى خودى ۲۳
- خوشتقيترين ل نك يهزدانى ۳۲
- تو ژ ئاده مى و ئادهم ژ ئاخى ۳۳
- ههر كهس ئازاد ژدايكبوويه ۳۴
- به يتا صهد مالكا نونى، ئهى نوره دين ۳۵
- مالا به ندا ۴۷
- به هشت ۵۷

پشكا دووین

ههلهستین پهرومردمی

- قوتابخانا نوردینا..... ٦١
- قوتابخانا دیرمبوون..... ٦٢
- قوتابخانا ئەصدیدا سهری..... ٦٤
- قوتابخانا خابوور..... ٦٦
- مه لایئ کۆره..... ٧٠

پشكا سیئ

ههلهستین نیشتمان

- ئاخستن دگهه چهرخی..... ٧٧
- ئهه ی گهه..... ٨٠
- ئیمپریالیزم..... ٨٣
- کورد..... ٨٦
- هزرا داوتئ..... ٨٩
- شۆرمش..... ٩٢
- دورا یه تیم..... ٩٥
- نیشتمان..... ٩٩
- بهارا مه هات..... ١٠٢
- نهوڕۆز..... ١٠٦
- کورد بوونه ئیک..... ١٠٩
- گۆفتوگۆ دگهه پێشمه رگن ئهیلوئن..... ١١٢

پشکا چاری

ههلبهستین میژوووی

- ۱۱۷..... مه‌لحه‌ما ئه‌نزالا کوفری
- ۱۲۴..... ئاخفتن دگه‌ل جه‌حشا
- ۱۳۳..... پشکا پینجی
- ۱۳۳..... هه‌لبه‌ستین ئه‌قینی
- ۱۳۵..... سه‌ر سه‌حار (پینج گۆشه)
- ۱۴۰..... شو‌علا ده‌لال
- ۱۴۳..... به‌ار خۆشه (سێ گۆشه)
- ۱۴۶..... شه‌نگه‌ گولا صۆر و زهر
- ۱۴۹..... ئه‌لیفی هه‌تا یائی

پشکا شه‌شی

هه‌لبه‌ستین هه‌مه‌په‌نگ

- ۱۶۱..... راقه‌ که‌و
- ۱۶۵..... راقه‌ کیۆقی و راقا دیتر
- ۱۷۱..... مالا شیخ ره‌قیب
- ۱۷۵..... گۆفتوگۆ دگه‌ل جه‌گه‌رخوینی
- ۱۸۴..... پینج خسته‌ ل سه‌ر هۆزانا یووسفی
- ۱۸۹..... پینج خسته‌ ل سه‌ر هۆزانا راجی
- ۱۹۵..... دورا قیمه‌ت گران
- ۱۹۸..... ئای بۆ خۆشیا لاوینی
- ۲۰۰..... دارا مرادی
- ۲۰۲..... شاه‌نشاھ
- ۲۰۶..... هه‌مه‌په‌نگ

تویتن.....٢٠٩

سلّاف ل سەر وه.....٢١١

پشكا چهفتن

ههلبهستين شاهين كوردان بهري ئيسلامع

دهقن ئيكي.....٢٢٣

دهقن دوويي.....٢٢٤

دهقن سييي.....٢٢٥

دهقن چاري.....٢٢٦

دهقن پينجي.....٢٢٧

دهقن شهشي.....٢٢٨

دهقن چهفتن.....٢٢٩

دهقن ههشتن.....٢٣٠

دهقن نههن.....٢٣١

دهقن دههن.....٢٣٢

دهقن يازدي.....٢٣٣

دهقن دوازدي.....٢٤١

دهقن سيزدي.....٢٤٩

پشكا ههشتن

ههلبهستين ب زمانع عهربي

باسم الله رب الخلاق.....٢٦٥

ايا منقذ الاكراد.....٢٦٧

پاشبهند.....٢٧١

سندی نوورپه دین مهلا دیوانا

Zakho Centre
for Kurdish Studies

© مافی جایی بین پاراستیه بو
سهفتهری زاخو بو فهكولیتین كوردی

سهفتهری زاخو بو فهكولیتین كوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964(0)751 536 1550

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

ISBN 978-9-92-291688-0

9 789922 916880 >